

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

ÖZNUR ŞAKLAK

**TÜRKİYE’NİN KOBİ POLİTİKALARI VE BU POLİTİKALARIN
AB İLE KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

**TEZ YÖNETİCİSİ
YARD. DOÇ. DR. HALİL ELİBOL**

KIRIKKALE- 2008

ÖZET

Bu çalışmanın amacı son yıllarda Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de ve Avrupa Birliği’nde de önemi artan ve anlaşılan Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Ülkemizde ve Avrupa Birliği’ndeki işleyişini ortaya koymak ve karşılayabilmektir.

Sanayi devriminin başladığı 18.yüzyıldan itibaren 1970’li yıllara kadar başta ekonomik nedenlere bağlı olarak, sosyal, politik nedenlerle büyük işletmelere bir yönelme görülmüştür. 1970’li yıllara gelindiğinde meydana gelen petrol bunalımında KOBİ’lerin büyük işletmelere oranla daha esnek davranabildikleri ve daha başarılı olduklarını anlaşılmasıyla tüm dünya ekonomilerini Küçük ve Orta İşletmelere doğru yöneltmiştir.

KOBİ’ler büyük işletmelere göre esnek üretim mekanizmasına ve daha dinamik yapıya sahip olmaları sebebiyle teknolojik gelişmelere ve yeniliklere daha kolay adapte olmaktadır. Ayrıca, ekonomik ve endüstriyel alanlarda kalkınmaya zemin hazırlamada, soysal açıdan istihdam alanı meydana getirip bunu korumada, demokratik hayatı canlı tutmada, rekabet ortamının oluşturulmasında, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesinde, önemli roller oynayabilmektedir.

Bu çalışmada Dünya ekonomisi için bu denli önem arz eden Avrupa Birliği’nde ve Avrupa Birliğine üyelik için entegrasyon süreci devam eden Türkiye’deki KOBİ’lerin toplam işletmeler içindeki payları, istihdam oranları, milli hasılaya katkıları, üretim açısından ekonomideki yerleri, ihracat oranları, aldıkları teşvik ve yardımlar ve daha birçok açıdan incelenmiştir. Tüm bu bilgilerin ışığında yapılan karşılaştırmalarla Türk KOBİ’lerinin AB KOBİ’leriyle ortak yönleri, benzer yönleri ve eksik yönleri açıklanmak suretiyle sunulmuştur.

ABSTRACT

The aim of this study is the presentation and comparison of the increasing. SME's (Small and Medium Size Enterprise) processes in Turkey and also in European Union.

From the 18th century (when the industrial evolution get started) to 1970's there was a going towards to big corporations related to economical, social and political reasons. In 1970's when the petrol crisis get started all of the world went towards to SME's because they were successful then big corporations.

Because of the SME's flexible mechanism and dynamism their adaptation gets easier for developing and also they play very important roles in the preparation of economical and industrial improvement, formation of employment and protect this, staying alive the democratical life, to constitute the competition, to remove the regional development.

In this study, SME's in European Union that is most important for world economics and SME's in total enterprises in Turkey that are still in an integration process for European Union membership. Their employment ratio, their addition to national product, their producti of economic position, their exporting ratio,their encouragement and aid and more topics examined. Turkish SME's and European SMS's explained to offer with common topics similer topics and missing topics for comparison.

KİŞİSEL KABUL/AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım " Türkiye'nin KOBİ Politikaları Ve Bu Politikaların AB İle Karşılaştırılması" adlı çalışmamın, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşmeyecek bir şekilde oluşturduğumu, yararlandığım eserlerin bibliyografyada belirttiklerimden ibaret olduğunu doğrularım.

Tarih :

Ad-Soyad : Öznur ŞAKLAK

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı Avrupa Birliği sürecindeki Türk KOBİ'lerinin, AB KOBİ'leri ile karşılaştırılıp çıkan sonuçlardan fayda sağlayabilmektir.

Tez dört bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde genel olarak Dünyadaki KOBİ tanımlamaları yapılmış, Dünya genelindeki KOBİ sorunları ve politikaları açıklanmıştır. İkinci bölümde Türkiye'deki KOBİ tanımlamaları, sorunları, sistemdeki işleyişleri, yararlandıkları teşvikler, destek aldıkları kuruluşlar anlatılmıştır. Üçüncü bölümde ise ikinci bölümde Türk KOBİ'lerinin incelendiği açılardan Avrupa Birliği'ndeki KOBİ'ler incelenmiştir. Dördüncü ve en son bölümde ise Türk ve Avrupa Birliği KOBİ'leri karşılaştırılmış ve ortaya çıkan eksikliklere, sorunlara karşı çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Bu tezin yazılmasında çalışmamı yönlendiren Yrd. Doç. Dr. Halil ELİBOL'a, tezime zaman ayırıp fikirleriyle yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Zekai ÖZTÜRK'e, tezimi yazma aşamamda bana teknik destek veren Esra Kurt'a, tezimi oluşturmam esnasında bana çalışma ortamı sağlayan aileme en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Kırıkkale, 2008
Öznur ŞAKLAK

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
KİŞİSEL KABUL/AÇIKLAMA	III
ÖNSÖZ	IV
TABLolar-ŞEKİLLER- GRAFİKLER LİSTESİ	VIII
KISALTMALAR	X
BİRİNCİ BÖLÜM	1
KÜÇÜK VE ORTA BOY İŞLETMELERİN NİTELİKLERİ	1
1. TÜRKİYE’DE VE BAZI AB ÜLKERİNDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN TANIMI.....	1
1.1. TÜRKİYE’DE KOBİ TANIMLARI.....	1
1.2. AVRUPA BİRLİĞİ’NDE KOBİ TANIMLARI.....	3
1.3. BAZI AB ÜLKELERİNDE KOBİ TANIMLARI.....	4
2. KOBİ’LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN NİTEL, NİCEL ÖLÇÜTLER.....	7
2.1. KOBİ’LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN NİTEL ÖLÇÜTLER.....	7
2.1.1. İş Örgütüne İlişkin Nitel Ölçüler.....	7
2.1.2. KOBİ Sahibine İlişkin Nitel Ölçüler.....	8
2.2. KOBİ’LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN NİCEL ÖLÇÜTLER.....	8
3. KÜÇÜK VE ORTA BOY İŞLETMELERİN GENEL SORUNLARI.....	9
3.1. YÖNETİM VE ORGANİZASYON SORUNLARI.....	9
3.2. ÜRETİM SORUNLARI.....	11
3.3. PAZARLAMA SORUNLARI.....	11
3.4. FİNANSMAN SORUNLARI.....	13
3.5. İHRACAT İLE İLGİLİ SORUNLAR.....	14
3.6. NİTELİKLİ PERSONEL SORUNU.....	15
3.7. BÜROKRATİK ENGELLER.....	15
3.8. AR-GE İLE İLGİLİ SORUNLAR.....	16
4. KOBİ’LERİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI.....	17
4.1. KOBİ’LERİN AVANTAJLARI.....	17
4.2. KOBİ’LERİN DEZAVANTAJLARI.....	18
İKİNCİ BÖLÜM	19
TÜRKİYE’DE KOBİLERİN İŞLEYİŞİ	19
1. TÜRK EKONOMİSİ İÇİN KOBİLERİN ÖNEMİ VE TÜRK KOBİLERİNİN GENEL SORUNLARI.....	19
1.1. TÜRK KOBİ’LERİNİN YAPISI.....	20
1.1.1. Katma Değer Açısından.....	20
1.1.2. İstihdam Açısından.....	21
1.1.3. İhracat Payları.....	23
1.1.4. Toplam İşletmeler İçindeki Payları.....	23
1.2. TÜRKİYE’DEKİ KOBİLERİNİN GENEL SORUNLARI.....	24
1.2.1. Türkiye’deki KOBİ’lerin Finansman Sorunları.....	24
1.2.2. Türkiye’deki KOBİ’lerin İhracat Sorunları.....	26
1.2.3. Türkiye’deki KOBİ’lerin Pazarlama Sorunları.....	27
1.2.4. Türkiye’deki KOBİ’lerin Örgütlenme ve Yönetim Sorunları.....	28
1.2.5. Türkiye’deki KOBİ’lerin Üretim ve Hammadde Sorunları.....	30

2. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE FİNANSMAN DESTEĞİ SAĞLAYAN KURULUŞLAR VE UYGULANAN DESTEK PROGRAMLARI	32
2.1. KREDİ KAYNAKLARI	32
2.1.1. Türk Eximbank	32
2.1.2. Halk Bankası Kredileri	34
2.1.3. Dünya Bankası Kredileri	35
2.1.4. Türkiye Kalkınma Bankası	35
2.1.5. Türkiye'de Sınai Kalkınma Bankası	36
2.2. YENİ FİNANSAL ARAÇLAR	37
2.2.1. Kredi Garanti Fonu	37
2.2.2. Risk Sermayesi	38
2.2.3. Leasing (Finansal Kiralama)	40
2.2.4. Factoring	40
3. TÜRKİYE'DE KOBİLERE DSTEK VEREN KURULUŞLAR VE UYGULANAN DESTEK PROGRAMLARI	41
3.1. TÜRKİYE'DE KOBİLERE DESTEK VEREN KURULUŞLAR	41
3.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	41
3.1.2. Türkiye Orta Ölçekli İşletme, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV)	42
3.1.3. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)	43
3.1.4. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME)	44
3.1.5. Milli Prodüktivite Merkezi (MPM)	44
3.2. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DESTEK PROGRAMLARI	45
3.2.1. İhracat Teşvikleri	46
3.2.2. İstihdam, Eğitim ve Danışmanlık Destekleri	47
3.2.3. Teşvik Belgeli KOBİ Destekleri	47
4. Türkiye'nin AB Sürecine Genel Bakış	49
4.1. GÜMRÜK BİRLİĞİ'NİN TÜRK KOBİ'LERİNE OLAN ETKİSİ	52
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	58
AVRUPA BİRLİĞİNDE KOBİ'LERİN İŞLEYİŞİ	58
1. AVRUPA BİRLİĞİNDE KOBİ'LERİN YERİ VE ÖNEMİ	58
1.1. İSTİHDAM AÇISINDAN	60
1.2. YARATILAN KATMA DEĞER VE İŞGÜCÜ MALİYETLERİ	61
1.3. İŞLETME SAYILARI AÇISINDAN	61
1.4. İHRACAT PAYLARI	62
2. AB'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DEVLETYARDIMLARI VE YARDIMLARIN MALİ BOYUTU	64
2.1. AB'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI	64
2.1.1. İtalya'da KOBİ'lere Sağlanan Devlet Yardımları	67
2.1.2. Almanya'da KOBİ'lere Sağlanan Devlet Yardımları	68
2.1.3. İngiltere'de KOBİ'lere sağlanan Devlet Yardımları	68
2.2. KOBİ'LERE SAĞLANAN DEVLET YARDIMLARININ MALİ BOYUTU	69
3. AB'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DESTEKLEME POLİTİKALARI VE DESTEK VEREN KURULUŞLAR	70
3.1. AB'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLEME POLİTİKALARI	70
3.1.1. Eğitim Destekleri	72
3.1.2. Teknoloji Destekleri	74
3.1.3. Yenilik ve AR-GE Konusunda Destekleri	75
3.1.4. Pazarlama Alanındaki Destekler	76

3.1.5. Çevre Koruma Kapsamındaki Destekler	77
3.2. AB'DE KOBİ'LERE DESTEK VEREN KURULUŞLAR	77
3.2.1. KOBİ'lere Yasal Destek Veren Kuruluşlar ve Programları	77
3.2.1.1. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (European Regional Development Fund - ERDF)	78
3.2.1.2. Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund - ESF)	79
3.2.1.3. Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF)	80
3.2.1.4. Balıkçılığın Yönlendirilmesi İçin Finansal Araçlar (Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG)	81
3.2.1.5. URBAN II	81
3.2.1.6. INTERREG III	82
3.2.1.7. EQUA	82
3.2.1.8. LEADER	83
3.2.2. KOBİ'lere Finansal Destek Veren Kuruluşlar	83
3.2.2.1. Avrupa Yatırım Fonu (European Investment Fund - EIF)	85
3.2.2.2. Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank – EIB)	86
3.2.2.3. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (European Coal and Steel Community– ECSC)	88
3.2.2.4. Yeni Topluluk Aracı (The New Community Instrument – INC)	89
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	90
TÜRK KOBİ'LERİ VE AB KOBİ'LERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	90
1. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNDE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN KATMA DEĞER.....	93
2. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNDE DEVLET YARDIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	93
3. TÜRKİYE VE AB KOBİ'LERİNİN İSTİHADAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	96
4. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNDE SANAYİ İŞLETMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	96
5. TÜRKİYE VE AB KOBİ'LERİNDE AR-GE FAALİYETLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	98
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	100
KAYNAKÇA.....	107
ÖZGEÇMİŞ.....	116

TABLolar-GRAFİKLER-ŞEKİLLER LİSTESİ

TABLolar

Tablo 1-1 Türkiye’de KOBİ Tanımları	2
Tablo 1-2 Avrupa Birliği Tarafından Önerilen KOBİ Tanımı	3
Tablo 1-3 Almanya’da KOBİ Sınıflandırması	4
Tablo 1-4 İtalya’da İşgören Sayısına Göre İşletme Ölçekleri	5
Tablo 1-5 İngiltere’de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması	6
Tablo 1-6 Fransa’da İşgören Sayısına Göre İşletme Ölçeği	6
Tablo 2-1 Türkiye’de Bazı Ekonomik Göstergeler	19
Tablo2-2 İmalat Sanayinde İşletme Büyüklüğüne Göre Yaratılan Katma Değerin Dağılımı	21
Tablo 2-3 İmalat Sanayinde İşletme Büyüklüğüne Göre İstihdam	22
Tablo 2-4 İşletme Büyüklüklerine Göre Finansal Sorunların Dağılımı	23
Tablo 2-5 KOBİ’lerin Dış Finansman Kaynakları	25
Tablo 2-6 Eximbank Tarafından Kullanılan Kısa Vadeli İhracat Kredileri ve Bunlardan KOBİ’lerin Yararlanma Durumları	32
Tablo 2-7 TSKB Aracılığıyla Kullanılan Yabancı Kaynaklar	36
Tablo 2-8 Çeşitli Ülkelerde KOBİ’lerin Durum	45
Tablo 2-9 İhracata Yönelik Devlet Yardımları	46
Tablo 2-10 Yatırım Teşvik ve KOBİ Teşvik Belgeli Yatırımlar(1995-2002)	49
Tablo 3-1 AB’de İşletme Sayıları, İstihdam ve Baskın İşletme Ölçekleri	60
Tablo 3-2 Avrupa Ülkelerinde Ölçeklerine Göre İşletmeler (2002)	62
Tablo 3-3 Avrupa Birliği’nin Sanayi Sektöründe Ortalama İhracat Oranı	62
Tablo 3-4 Avrupa Birliğinde Makro Düzeyde Devlet Yardımları	65
Tablo 3-5 AB’de Değişik Ülkelerde Finansman Yardım Gruplarının Uygulanma Oranları ...	67
Tablo 3-6 AB Ülkelerinde Devlet Yardımları (Milyon ECU)	69
Tablo 3-7 AB’de 1994-1996 ve 1996-1998 Yılları Arasında Gerçekleşen Devlet Yardımları	70
Tablo 3-8 AB’de Yapısal Fonları Destekleyen Kuruluş ve Programlar	78
Tablo 3-9 AB’de İşletme Ölçeğine Göre Finansman Bulma Sorunun Önem Derecesi	83
Tablo 3-10 AB’de KOBİ’lere Yönelik Kredi Hizmetleri	89
Tablo 4-1 Bazı AB Ülkeleri ve Türkiye’nin Ekonomik Verileri	92
Tablo 4-2 İşletme Büyüklüğüne Göre, AB ve Türkiye’de Kişi Başına Katma Değerdeki Farklılıklar	93
Tablo 4-3 Türkiye ve Bazı AB Üyesi Ülkelerin 1990’lı Yıllar 2. Yarısı İmalat Sanayi İşletmeleri Karşılaştırması	96
Tablo 4-4 İmalat İşletme Gruplarına Göre Ar-Ge Harcamaları Oranları (%) AB Ülkeleri/Türkiye Karşılaştırılması	98

ŞEKİLLER

Şekil 3-1 İşletmelerin Yaşam Eğrisinde Buldukları Yere Göre Sermaye İhtiyacı	84
Şekil 4-1 AB’de KOBİ’lere Yapılan Devlet Yardımları	95

GRAFİKLER

Grafik 2-1 Türk Eximbank Kısa Vadeli İhracat Kredilerinin Seyri	33
Grafik 2-2 Gümrük Birliği Sonrası Türkiye’de İthalat ve İhracat	54
Grafik 3-1 Avrupalı KOBİ’lerde İhracat (%)	63

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
a.g.e.	: Adı Geçen Eser
ASAP	: Amsterdam Özel Eylem Planı
ATO	:Ankara Ticaret Odası
BUSİAD	: Bursa Sanayicileri ve İşadamları Derneği
DİE	: Devlet İstatistik EnstitüsüI
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
EAGGF	: Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund)
ECSB	: Avrupa Küçük İşletmeler Konseyi
ECSC	: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (European Coal and Steel Community)
ECU	: European Currency Unit
EIB	: Avrupa Yatırım Bankası (European Inverstment Bank)
EIF	: Avrupa Yatırım Fonu (European Investment Fund)
EMSU	: Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği
ESF	: Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund)
ERDF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (European Regional Development Fund)
FIFG	: Balıkçılığın Yönlendirilmesi İçin Finansal Araçlar (Financial Instrument for Fisheries Guidance)
GB	: Gümrük Birliği
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
INC	: Yeni Topluluk Aracı (The New Community Instrument)
ISCB	: Uluslar arası Küçük İşletmeler Birliği
İGEME	: İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
İşltm.	: İşletme

KGF	: Kredi Garanti Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÜSGET	: Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı
s.	: Sayfa
MEKSA	: Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı
MPM	: Milli Prodüktivite Merkezi
RP	: Roma Anlaşması
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TKB	: Türkiye Kalkınma Bankası
TKY	: Toplam Kalite Yönetimi
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TSKB	: Türkiye’de Sınai Kalkınma Bankası
TOSYÖV	: Türkiye Orta Ölçekli İşletme, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
WASME	: Dünya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Asemblisi (World Association for Small and Medium Enterprises)

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜÇÜK VE ORTA BOY İŞLETMELERİN NİTELİKLERİ

1. TÜRKİYE’DE VE BAZI AB ÜLKERİNDE KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN TANIMI

KOBİ’ler az sermaye ile çalışan, yoğun el emeği kullanan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri olan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar.¹ Fakat KOBİ tanımının yapılmasındaki gereklilik daha çok devlet desteklerinden yararlanmak, kredi imkanlarını kullanmak ve ilgili danışmanlık niteliğindeki kurumlardan destek almak için anlaşmalar yapmak nedenleriyle ortaya çıkmaktadır. Bunlara ek olarak devlet açısından da her türlü işletmenin geliştirilmesi ve desteklenmesine ilişkin politikaların belirlenmesinde de KOBİ tanımı rol oynamaktadır.² Dünya ülkelerinde tanımlamada kullanılan kriterler: yıllık gelir, istihdam ve yıllık bilançodur.

1.1. TÜRKİYE’DE KOBİ TANIMLARI

Türkiye’de KOBİ tanımları Cumhuriyet döneminde ilk kez, 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu ile yapılmıştır.³ Türkiye’de genel olarak 3 kurumun yapmış olduğu tanımlar ön plana çıkmakla birlikte 10’a yakın farklı tanım bulunmaktadır. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Dış Ticaret Müsteşarlığı (DTM) , Eximbank, Halk Bankası, Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı (TOSYÖV) gibi kurumların tanımlarıdır.

¹ ULUDAĞ, İlhan; Vildan, SERİN, **Türkiye’de KOBİ’ler: Yapısal ve Finansal Sorunlar Çözümler**, Ankara, 1992, s. 14.

² KOÇEL, T, **İşletme Yöneticiliği: Yönetici Geliştirme, Organizasyon ve Davranış**, İstanbul, 1993, s.9.

³ ÇETİN, C, **Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi**, Der Yayınları, İstanbul, 1996, s. 48.

Tablo 1-1 : Türkiye’de KOBİ Tanımları

KOSGEB	İmalat sanayinde; <ul style="list-style-type: none">- 1-50 arasında işçi çalıştıran işletmeler ‘Küçük Ölçekli İşletmeler’- 51-150 arasında işçi çalıştıran işletmeler ‘Orta Ölçekli İşletmeler’
Türk Eximbank	<ul style="list-style-type: none">- İmalat sanayinde faaliyet gösteren- SSK kayıtlarıyla belgelenmiş 1-200 arası işçi çalıştıran- Bina ve arsa hariç mevcut sermaye tutarı son yıl bilançosu net 2 milyon ABD doları karşılığı YTL’yi aşmayan
DİE VE DPT	İmalat sanayide faaliyet gösteren; <ul style="list-style-type: none">- 1-9 işçi çalıştıran işletmeler’ çok küçük ölçekli’- 10-49 işçi çalıştıran işletmeler ‘küçük ölçekli’- 50-99 işçi çalıştıran işletmeler ‘orta ölçekli’
Hazine Müsteşarlığı	İmalat ve tarımsal sanayi işletmelerinde faaliyette bulunan, işletmelerin yasal defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat tesis ve taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamının net tutarının 950.000YTL’yi aşmaması, %25’i ‘büyük işletmeler’ <ul style="list-style-type: none">- 1-9 işçi çalıştıran işletmeler ‘mikro ölçekli’- 10-49 işçi çalıştıran işletmeler ‘küçük ölçekli’- 50-250 işçi çalıştıran işletmeler ‘orta ölçekli’
Türkiye Halk Bankası	<ul style="list-style-type: none">- KOBİ teşvik fonu kapsamında- Sabit yatırım net tutarı 950.000 YTL aşmayan- 1-250 arası işçi çalıştıran

Türkiye’de KOBİ’lerin tekrar tanımlanmasıyla ilgili esasları belirleyen "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" ,25997 sayılı Resmi Gazete’de 18 Kasım 2005 tarihinde yayınlanmıştır. Bu yönetmelik yıllık net sayış hasılatı 25 milyon Yeni Türk Lirasını

aşmayan ve 250 kişiden az kişiyi istihdam eden işletmeleri KOBİ olarak tanımlar.

1.2. AVRUPA BİRLİĞİ'NDE KOBİ TANIMLARI

AB karışıklıklara neden olmaması için, Avrupa Komisyonu'nun KOBİ tanımını AB'nin ortak KOBİ tanımı olarak kullanmaktadır.

Avrupa Birliği KOBİ tanımını ilk kez 3 Nisan 1996 tarihli tavsiye kararıyla⁴ ortaya koymuştur. Daha sonra 2003'te KOBİ tanımını yenilemiş ve 1 Ocak 2005 itibariyle güncel tanım⁵ yürürlüğe girmiştir.

Yeni tanımla gelen önemli değişiklikler firmaların bağımsızlığı ilkesi ve mikro işletmelerin tanımlanmasında kullanılan mali eşiklerdir. Yeni tanıma göre, cirosu 50 milyon Euro'nun altındaki işletmeler orta ölçekli sayılmaktadır. Bunun yanı sıra büyük bir grubun bir KOBİ'nin yüzde 25'ten fazla hissesine sahip olmaması şartı aranmaktadır. Çalışan sayısı aynı kalmış; mali tavanlar ise 1996 yılından beri gerçekleşen fiyat ve üretkenlik artışları göz önünde tutularak yükseltilmiştir.⁶ 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren AB'de KOBİ tanımı 250'den az işçi çalıştırmayan işletmeler olarak yapılmıştır. Orta ölçekliler 50-250 işçi çalıştıran, küçük işletmeler 50'den az işçi çalıştıran ve çok küçük işletmeler ise 10'dan az işçi çalıştıran işletmeler olarak tanımlanmıştır.

Tablo 1-2 : Avrupa Birliği Tarafından Önerilen KOBİ Tanımı

İşletme Ölçeği	Çalışan Sayısı	Ciro / Bilanço Toplamı	Bağımsızlık
Orta	< 250	≤ 50 milyon € / ≤ 43 milyon € (1996'da 40 milyon € / 27 milyon €)	Başka firma hissesi
Küçük	< 50	≤ 10 milyon € / ≤ 10 milyon € (1996'da 7m ilyon€/5 milyon€)	≤ %25
Mikro	<10	≤ 2 milyon€ / 2 milyon€ (1996'da belirtilmemiştir.)	

Kaynak : http://www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm

⁴ İKV "AB'de KOBİ Destek Mekanizmaları ve Türkiye", 2005, 96/280/EC sayılı Tavsiye Kararı, 2005, s.13.

⁵ İKV, "AB'de KOBİ Destek Mekanizmaları" a.g.e., s.13.

⁶ İKV, "AB'de KOBİ Destek Mekanizmaları" a.g.e., s.13.

1.3. BAZI AB ÜLKELERİNDE KOBİ TANIMLARI

ALMANYA

Almanya’da Küçük ve Orta Boy İşletmelerin belirlenmesinde en çok kullanılan nitel ölçütler şunlardır;⁷

- İşletme ve işletme sahibinin özdeşleşmesi
- İşletmenin sermaye piyasasında yer almaması
- İşletme sahibinin işletmenin tüm teknik, ekonomik ve sosyal sorumluluğun üstlenmesi
- Bağımsızlık

Yukarıda saydığımız ölçütlere ek olarak işçi sayısı, yatırılan sermaye ve yıllık satış tutarı dikkate alınmaktadır.

Almanya’da Küçük ve Orta Boy İşletmeler Araştırma Enstitüsünce yapılan tanım aşağıdaki gibidir.

Tablo 1-3 : Almanya’da KOBİ Sınıflandırması

SEKTÖR	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI	YILLIK SATIŞ TUTARI
A)İMALAT SANAYİ -Küçük Boy İşletme -Orta Boy İşletme	1-49 50-250	2 Milyon Mark’a Kadar 2 Milyon-25 Milyon Mark
B)TOPTAN TİCARET -Küçük Boy İşletme - Orta Boy İşletme	1-9 10-99	1 Milyon Mark’a Kadar 1 Milyon-50 Milyon Mark
C)PERAKENDE TİCARET -Küçük Boy İşletme - Orta Boy İşletme	1-2 3-49	500 Bin Mark’a Kadar 500 Bin Mark-10 Milyon Mark

Kaynak : AKGEMCİ, Tahir, " KOBİ’lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler ", **KOSGEB Yayınları**, Haziran 2001, s.10.

⁷ MÜFTÜOĞLU, Tamer, **Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler; Sorunlar ve Öneriler**, 2.Baskı, Desen Ofset A.Ş., Ankara, 1991, s.109.

İTALYA

İtalya’da resmi KOBİ tanımı bulunmamaktadır Küçük ve Orta Boy İşletmeleri belirlemek üzere çeşitli ölçütler kullanılmaktadır. Bu ölçütler, en çok 250 çalışanı olan ve sermaye yatırımı 3 Milyar Lire’i aşmayan işletmeler olarak belirtilmiştir.

Tablo 1- 4 : İtalya’da İşgören Sayısına Göre İşletme Ölçekleri

ÖLÇEK	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI
Çok Küçük İşletmeler	1-19 (Dahil) Kişi Arası
Küçük İşletmeler	20-99(Dahil) Kişi Arası
Orta İşletmeler	100-250(Dahil) Kişi Arası
Büyük İşletmeler	250 Kişiden Fazla

Kaynak : AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 11.

İNGİLTERE

İngiltere’de küçük işletmelerle ilgili tanımlama konusundaki çalışmalar çok gerilere gitmektedir.⁸ 1971’de Balton Komitesi tarafından küçük işletmelerle ilgili olarak hazırlanan rapora kadar çalışan sayısı, ciro ve üretim kapasitesi ya da sermaye kriterleri açısından bir tanımlama yapılmamıştır. Bu raporda küçük işletmeler tanımına bakıldığında "bağımsız ve herhangi bir büyük işletmenin parçası olmayan, sahibi ve ortakları tarafından yönetilen pazar payı küçük olan işletme" şeklinde tanımlama

⁸ QUAYLE, Micheal, "Purchasing in Small Firms", *European Journal of Purchasing and Supply Management*, N.8, Elsevier Science Inc., Englan, 2000, s. 151.

yapıldığı görülmektedir.⁹

Tablo 1- 5 : İngiltere’de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması

SEKTÖR	KÜÇÜK BOY İŞLETME TANIMI
İmalat Sanayi	250 İşgörenden Az
İnşaat	25 İşgörenden Az
Madencilik	25 İşgörenden Az
Perakende Ticaret	Yıllık Satış Cirosu 50 bin Pound’dan Az
Toptan Ticaret	Yıllık Satış Cirosu 200 bin Pound’dan Az

Kaynak : AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 11.

FRANSA

Fransa’da KOBİ tanımı çalışan işçi sayısı ve ciro baz alınarak yapılmaktadır.

Tablo 1-6 : Fransa’da İşgören Sayısına Göre İşletme Ölçeği

ÖLÇEK	ÇALIŞAN KİŞİ SAYISI
Küçük İşletmeler	1-99 Kişi Arası
Orta İşletmeler	100-250 Kişi Arası
Büyük İşletmeler	250 Kişiden Fazla

Kaynak : AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 11.

⁹ BURNS, Paul; Jim, DEWHURST, **Small Business in Europa**, London: Macmillan Education Ltd, 1986, s.57.

2. KOBİ'LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN NİTEL VE NİCEL ÖLÇÜTLER

Küçük ve orta boy işletmeler için yapılan tanımlara bakıldığında hemen hemen her ülkenin ve de kuruluşun farklı tanımlamalarda buldukları ve tanımlardaki sınırların, genelde ülke ekonomilerinin büyüklüğüne bağlı olarak değiştiği görülmektedir. Görüldüğü gibi, küçük ve orta boy işletme deyimi, hukuki olmaktan çok ekonomik bir anlam taşımaktadır. Bu anlam ülkenin ekonomik yapılarına göre değişiklik gösterdiği gibi, aynı ülke içinde bölgeden bölgeye, sektörden sektöre de değişiklik gösterebilmektedir. Ayrıca, ülkelerin ekonomik yapıları değiştikçe, küçük ve orta boy işletmeleri belirleyen ölçütler de değişebilmekte ve ülkelerin ekonomik yapılarıyla bağlantılı olarak farklı ölçütler kullanılabilir. Bu ölçütler niteliksel ve niceliksel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹⁰

2.1. KOBİ'LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN NİTEL ÖLÇÜTLER

2.1.1. İş Örgütüne İlişkin Nitel Ölçüler

- İşletme sahibi veya yöneticisinin piyasa verilerinin temini ve değerlendirilmesinde, mesleki ve teknik bilgilerinin yetersiz kalması sorunların giderebilmesi için uzman eleman istihdamında da kaçınmaları, çoğu kez alternatif yönetici istememeleri, yetki devretmemeleri vb. durumlarda bu işletmeler yanlış kararlarla esnekliklerini ve zamanla başarılarını da kaybedebilmektedirler.¹¹
- KOBİ'lerde yönetim işlevi, sahibi tarafından kendi hesabına ve riski kendisi üstlenerek yürütülmektedir.¹²
- KOBİ'lerde yönetim işlevi, sahibi tarafından kendi hesabına ve riski kendisi üstlenerek yürütülmektedir
- KOBİ'lerin finansal ihtiyaçlarını öz kaynaklardan karşılamaları ve dış kaynaklı

¹⁰ ULUDAĞ, İlhan; Vildan, SERİN, "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler", **İstanbul Ticaret Odası Yayınları**, Yayın No:1991-25, İstanbul, 1991, s.14-15.

¹¹ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 24.

¹² ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmasında Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Örnekleri", **KOSGEB Yayını**, Ankara, 1997, s. 21.

finansman araçlardan yeterince yararlanmamaları önemli özelliklerindedir.¹³

- KOBİ'ler kredi temininde zorluklar yaşamaktadır.
- KOBİ'lerde işletmenin sahibi her departmanından sorumluluğunu üstlenmektedir.

2.1.2. KOBİ Sahibine İlişkin Nitel Ölçüler

KOBİ sahibine yönelik başlıca nitel özellikler şunlardır.¹⁴

- KOBİ'lerde işletme sahibi, girişimci ve yönetici aynı kişide bütünleşmektedir.
- KOBİ'lerin tepe yönetiminde bulunan kişiler, aynı zamanda işletme sahibi olarak, işletmeye yönelik tüm riskleri üzerine almaktadırlar.
- KOBİ'lerde işletme sahibi işletmede fiilen çalışmaktadır.
- KOBİ'lerde, işletme sahibi ile işletmede çalışan personel arasındaki ilişki esas itibarıyla resmi bir ilişki şeklinde olmayıp, kişisel bir ilişki niteliğindedir.

2.2. KOBİ'LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN NİCEL ÖLÇÜTLER

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin belirlenmesinde, özellikle işletme iktisadında başvurulan nicel ölçütler çok çeşitlidir. KOBİ'lerin belirlenmesinde, çeşitli uygulamalı çalışmalarda kullanılan, literatürde önerilen veya diğerleri yanında alternatif olarak sadece değinilen nicel özellikler;¹⁵

- İşletmede istihdam edilen personel sayısı
- İşgücünün toplam iş zamanı fonu (çalışma süresi)
- Ücret toplamı veya işgücü maliyet toplamı
- Sabit varlıkların değeri
- Makine sayısı
- Makine parkı değeri
- Belirli bir süre içinde harcanan enerji miktarı

¹³ DPT, "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu", **Ankara:DPT Yayınları**, 2000,s.103.

¹⁴ MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s.45.

¹⁵ MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s.77.

- Enerji maliyeti
- Makinelerin iş zamanı fonu
- Kullanılan malzeme miktarı
- Malzeme maliyeti
- Toplam çevirici güç
- Toplam sermaye
- Öz sermaye
- Çalışma sermayesi
- Sipariş sayısı
- Sipariş tutarı
- İşletme kapasitesi
- Kapasite kullanım derecesi
- Satış tutarı
- Kar hacmi
- Ödenen vergi tutarı
- Piyasa payı
- İhracat/satış tutarı
- Piyasa payı
- İhracat/satış tutarı oranı v.b. şeklindedir.

3. KÜÇÜK VE ORTA BOY İŞLETMELERİN GENEL SORUNLARI

3.1. YÖNETİM VE ORGANİZASYON SORUNLARI

Organizasyon, işletmenin amaçlarına erişilebilmesi için hangi işlevleri yapması gerektiğine ve bu işlevleri yapacak kısımların birbiriyle ahenkli çalışacak şekilde oluşturulmasına, bu organlarda çalıştırılmak üzere gerekli olan ve maddi sermaye unsurlarını tedariki ve uyumlu hale getirilmesine ilişkin süreçlerden oluşmaktadır.¹⁶

¹⁶ EREN, Erol, **Yönetim ve Organizasyon**, Beta Yayını, İstanbul, 1996, s. 144.

Öncelikle hemen belirtmek gerekir ki, KOBİ'lerde yapıları itibariyle uzun vadeli planlama yapılmamakta ve genelde bir planlama uzmanı da istihdam edilemeyebilmektedir. Planlamayı genelde işletme sahibi ve ortaklar yapmaktadır. Burada, işletme sahibi veya ortakların örgütsel planları hazırlarken temel istatistiki metotlara değil de, sezgiye dayanarak planlama yoluna gitmeleri önemli bir dezavantajdır. İşletme sahibi ve ortaklarının yeterli eğitim almamış olmaları ve yalnızca tahmin ve sezgi yoluyla planlamaya gitmeleri olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Bu nedenle KOBİ'lerde planlama yapılırken, çok dikkatli olmalı ve gelişen ortamlara göre planlar gözden geçirilip, gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.¹⁷

KOBİ'lerin genelde, büyük işletmelere göre daha küçük bir örgütsel yapıya sahip olmalarından dolayı, işbölümü uygulaması daha kolay olabilir. Bu işletmelerde çalışan insanların hemen hemen hepsinin birbirini tanması işbölümünde kolaylık sağlamaktadır. Bundan dolayıdır ki, KOBİ'lerde kim ne yapacağı, kimden emir alıp-kime emir vereceği açık bir şekilde belirlenmiş durumdadır. Bu da olumlu bir etken olarak göze çarpmaktadır. Ne var ki, küçük işletmelerde formel yapılanmaya yeterince önem verilmemektedir. Çünkü yönetici kimin ne yapacağını kendisi saptamaktadır. Bu da yöneticinin olmadığı zamanlarda işlerin aksamasına neden olabilmektedir.¹⁸

KOBİ'lerde uzmanlaşmaya bakıldığında örgüt amaçlarını gerçekleştirecek işler, rasyonel bir takım kriterlere göre parçalara ayrılmalı ve herkes yetenekli olduğu işte uzmanlaşmaya çalışmalıdır. Fakat, kimi zaman yapılacak örgüt içi yer değiştirmeler veya etkin rotasyonlarla, olumsuz koşullarda karşılaşılabilecek bir çok sorun giderebileceği gibi, motivasyon sağlayacak bir yapı da kurulabilecektir. Burada, yönetim biçimi ve liderlik duruşu önemlidir. Bir örgütün sistemli bir biçimde faaliyetini sürdürebilmesi için iyi bir biçimde yönetilmesi gerekir. Bu yönetim fonksiyonunu da yönetici yerine getirir. Ancak, burada herhangi bir kimsenin bu pozisyonu doldurabilmesi ve yönetici rolünü oynamasını anlamamak gerekir. Bizim konumuz açısından anladığımız yönetici 'Lider' yöneticidir.

¹⁷ ALPUGAN, Oktay, **Küçük İşletmeler, Kavramı, Kuruluşu ve Yönetimi**, Der Yayınları, Ankara, 1994.

¹⁸ MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s. 120.

3.2. ÜRETİM SORUNLARI

İşletmelerin üretim sürecinde karşılaştıkları sorunların başında girdi temini gelmektedir. Bilindiği gibi, KOBİ'lerde girdi temini genellikle yabancı kaynak sağlanarak gerçekleştirilmektedir. Yabancı kaynak sağlanmasında da istenen teminat, ipotek ve garanti unsurları KOBİ'ler için temini güç hususlardır. Yabancı kaynak sağlanmasındaki güçlükler yanında, öz sermayenin de arzulan iş hacmine göre yetersiz kalması, KOBİ'lerin müşteri kredisiyle yüksek fiyatla girdi temin etmelerine, dolayısıyla üretim maliyetlerinin yüksek olmalarına yol açmaktadır.¹⁹ Maliyetlerin bu şekilde yükselmesi KOBİ'ler açısından rekabette ortamında karşılaştıkları bir sorundur.

KOBİ'lerin üretim işlevine ilişkin sorunlardan bir diğeri de fason üretim planında karşılaşılan güçlüklerdir. Fason imalat, bir ana firma (büyük işletme) ile taşeron firmalar (küçük işletmeler) arasında gerçekleşmektedir. Ana firma, aldığı bir sipariş için gerekli olan işin bir bölümünü, ya da tamamını bir başka bağımsız işletmeye (taşerona) yaptırmaktadır. Ancak bu ilişki bazı durumlarda bir bağımlılık ilişkisine dönüşmektedir. Bu durum KOBİ'ler arasında işbirliği ihtiyacını gündeme getirmektedir.²⁰

3.3. PAZARLAMA SORUNLARI

Modern pazarlama kavramı, her şeyin pazar ile başladığını kabul etmektedir. Bu nedenle, KOBİ'lerin başarılarında pazar üzerinde yoğunlaşmak önem kazanmaktadır. KOBİ'ler hedef pazarlarını tanımlamada ve pazarlama stratejisini belirlemede yetersizdir. Çünkü pazar araştırması yapmadan kişisel gözlemlerini kullanmaktadırlar.²¹

KOBİ'lerin pazarlama işlevine ilişki özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;²²

- KOBİ'lerde pazarlama konusunda uzman kişilerin istihdam edildiği ayrı bir pazarlama bölümü yoktur.

¹⁹ ULUDAĞ, İlhan; Vildan, SERİN, a.g.e., s. 23.

²⁰ ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, a.g.e., s. 40.

²¹ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 27.

²² MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s. 63.

- Bu açıdan KOBİ'lerde 'az gelişmiş bir pazarlama anlayışından söz etmek mümkündür.
- KOBİ'ler pazarlama araçlarından yeterince yararlanamamaktadırlar.
- KOBİ'lerde düzenli bir pazarlama araştırması yapılmamaktadır.
- Genel olarak KOBİ'lere ihracat pazarları kapalıdır veya bu işletmelerin ihracat pazarlarına girmeleri çok zordur.
- KOBİ'ler, genellikle ürünlerin pazarlamasında pahalı ve karmaşık satış kanalları ve satış örgütleri kullanamamaktadırlar.
- Büyük işletmeler kitle üretiminin avantajlarından yararlanırken, KOBİ'ler yararlanamamaktadırlar.
- KOBİ'ler daha çok yerel pazarlara hitap etmektedirler.
- KOBİ'ler genellikle sınırlı bir pazar payına sahiptir.
- Yan sanayi olarak büyük bir işletmeye yarı mamul veya parça imal eden küçük işletmeler, pazarlama açısından oldukça dezavantajlı bir konumda bulunurlar. Talep tekeline sahip büyük işletme, KOBİ'ye istediği şartları empoze etmekte, maliyetin altında bir fiyatı bile kabul ettirebilmektedir.

KOBİ'lerin pazarlama avantajlarının da sıralanması yararlı olacaktır.

KOBİ'lerin pazarlama işlevine ilişkin başlıca üstünlükleri aşağıdaki gibidir;²³

- Doğrudan (direkt) pazarlama
- Kişisel müşteri ilişkileri
- Pahalı ve karmaşık satış örgütünün olmaması
- Esnekliğin yüksek olması
- Satış giderlerinin azlığı
- Yalın ve küçük pazarlarda faaliyet gösterme
- Esneklik, yani müşterilerin özel arzu ve isteklerine cevap verebilme.

²³ MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s. 63.

KOBİ'lerin pazarlamadaki temel sakıncaları ise şunlardır;²⁴

- Yetersiz pazarlama anlayışı
- Yetersiz pazarlama araştırması
- Pazarlama araçlarından yeterince yararlanamaması
- Sınırlı ve dar bir pazara bağımlılık veya alternatifsizlik
- Yan sanayi olarak çalışma durumunda alıcı firmaya bağımlılık

KOBİ'lerde pazarlamaya gerektiği kadar önem verilmemesi, özellikle dış piyasa girmeyi engelleyici bir sebeptir ve bununla birlikte KOBİ'ler reklam yapmak için mali gücünde çoğu zaman bulamamaktadırlar.

3.4. FİNANSMAN SORUNLARI

KOBİ'lerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri finansman sorunudur. Finansman güçlüğü KOBİ'ler için çoğu kez daha kuruluş aşamasında başlamakta ve yaşamı boyunca da faaliyetlerini ve gelişmelerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunların büyük bir kısmı, işletme yöneticilerinin yönetsel yeteneklerinin, özelliklede finansal yönetim konusundaki bilgi ve deneyimlerinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. KOBİ'lerin aynı zamanda sahibi olan yöneticiler daha çok teknik kökenli olduğundan, finansman ve muhasebe konusunda çok az bilgiye sahiptirler. Bu tür bilgileri, uzman kişilerden sağlama istek ve imkanları da sınırlıdır.²⁵

KOBİ'lerin finansal özellikleri şu şekilde belirtilebilir;²⁶

- KOBİ'lerin ayrı bir finansman bölümü yoktur.
- KOBİ'lerde işletme sahibinin işletmesiyle özdeşleşmesi ve bir kader birliğine girmiş olması, bu işletmelerin kredilendirilmesi şartlarında da etkisini göstermektedir. Nitekim KOBİ'ler kredilendirilirken, kredi verilen işletmenin performansı ve ödeme gücünden ziyade işletme sahibinin kişi olarak

²⁴ MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s. 63.

²⁵ ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, a.g.e., s. 42.

²⁶ MÜFTÜOĞLU, Tamer, a.g.e., s. 57.

gösterebileceği teminatlara bakılmaktadır.

- İşletmenin iflası durumunda küçük işletme sahibi işletmesindeki varlıklara ilave olarak tüm kişisel varlığını da kaybetmek durumunda kalmaktadır. Böylesi bir risk dolayısıyla işletme sahipleri, kredi almaktan çekinebilmektedirler.
- Oto finansman bakımından KOBİ'ler büyük işletmelere göre daha olumsuz şartlar taşımaktadır. Oto finansman tutarı bu işletmelerde düşük düzeylerde kalmaktadır.
- KOBİ'lerde sermaye yoğunluğunun nispeten düşük olmasının bir başka sakıncası da gizli ihtiyatların teşkilinde yatmaktadır.
- KOBİ'lerin sermaye yapısı hakkında kesin bir yargıya varmak muhakkak ki ancak bu konuda sıhhatli uygulamalı araştırmaların yapılmasıyla mümkündür.

3.5. İHRACAT İLE İLGİLİ SORUNLAR

KOBİ'lerin ihracattaki en temel sorunu ihracat yönetimi ve pazarlaması politikasını uygulayamamasıdır. KOBİ'lerin ihracatla ilgili sorunlarını aşağıdaki gibi sıralaya biliriz.

- Dış piyasaya göre iç piyasanın daha cazip şartlar içermesi
- Talep piyasasını koordine edecek bir kuruluşun var olmaması
- KOBİ'lerin aleyhine işlemekte olan ihracattaki mevcut uygulamalar
- KOBİ'lerin ihracatlarını geliştirmek ve KOBİ'leri ihracata yöneltmek için planlı bir strateji izlenmemesi
- Var olan amaçların ihracatının gerçekleşmesine yönelik olmaması
- Bürokratik engeller
- İhracat için kredi bulma zorluğu
- Hatalı pazarlama yapılması
- İhracat konusunda donanımlı eleman çalıştıramaması
- Piyasadaki rakiplerin tam olarak tanınmaması
- Uygun maliyetlerde kaliteli hammadde bulma zorluğu.

3.6. NİTELİKLİ PERSONEL SORUNU

Uzmanlığın çok büyük önem kazandığı günümüzde çok yönlü kalifiye eleman istihdamı zorunludur. Özellikle KOBİ'lerde çok yönlü nitelikli elemana daha çok ihtiyaç duyulmakta ancak bunların tedariki edilmesi konusunda sorunlar yaşanmaktadır.²⁷ İşletmelerin elemanlarına sunacakları imkanlar bölgeden bölgeye farklılık arz etmektedir özellikle kırsal bölgelerde imkanların sınırlı olması sebebiyle kalifiye eleman sıkıntısı fazlasıyla yaşanmaktadır.

Personel eğitimi, iş görenin belirli bir işi yapmak amacıyla bilgi ve becerisinin artırılmasına ve dolayısıyla geliştirilmesine yönelik sistemli uygulamalar bütünüdür. İyi hazırlanmış bir eğitim programının uygulanmasında gerek işletme ve gerekse çalışanların karşılıklı yararları vardır. Bir eğitim programını hazırlarken belirli görevlerdeki iş görenlerin işbirliğini sağlamak yararlı olacaktır. Eğitim, iş görenlere yapmakta oldukları işleri daha iyi yapma olanağı sağladığı gibi, onlara daha üst görevlere yükselme fırsatını da hazırlayabilmektedir. Bu olanakları tanıyan her eğitim-öğretim programı iş görenlerce de arzu edilmektedir.²⁸

3.7. BÜROKRATİK ENGELLER

"Mevcut bürokratik engellerin, kamu iktisadi kuruluşları da dahil olmak üzere bütün ekonomik işletmeleri etkilediği gibi, bu durumun en fazla KOBİ'lerin etkilendiği görülmektedir".²⁹ AB'de ve birlik üyesi ülkelerde mevzuatın bir bölümünün gereksiz bir bölümünün ise etkinliğini yitirdiği düşünüldüğünden mevzuatı sadeleştirmek ve fonksiyonel hale getirmek için çalışmalar başlatılmıştır.

Yukarıda değindiğimiz sadeleşme hareketinin yanında uluslararası piyasalarda, özellikle ikili ve uluslararası anlaşmalarda, ürün standartları ve gümrük düzenlemeleri gibi kurallar önem kazanmaktadır. Bu sebeple uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren işletmeler, düzenleyici kuralların ülke uygulamalarının farklılıklarıyla

²⁷ MÜFTÜOĞLU, Tamer, *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'ler*, Turhan Kitapevi, Ankara, 1998, s. 256.

²⁸ ŞİMŞEK, M. Şerif, *Yönetim ve Organizasyon*, Damla Ofset, Konya, 1997, s. 27.

²⁹ KARATAŞ, Süleyman, *Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Bürokratik Yükün Kaldırılması ve AT Ülkelerinde Bu İşletmelerin Durumları*, Veli Yayınları, İstanbul, 1991, s.194.

ilgilenmek, yerel dilde etkileşim kurmak, yerel yönetim düzenlemelerine uyum sağlamak zorundadır.³⁰

3.8. AR-GE İLE İLGİLİ SORUNLAR

Teknolojilerin çok hızlı geliştiğini düşünürsek KOBİ'lerin çoğu bu gelişmelerden habersiz yoğun rekabet ortamında varlık mücadelesi vermektedir. Ayrıca Ar-Ge departmanına sahip KOBİ sayısına hala yok denecek kadar azdır. Oysa, KOBİ'ler tarafından az tanınan veya hiç bilinmeyen üretim teknolojilerinin tanıtımı, teşviki ve yaygınlaştırılması ülke ekonomisine büyük faydalar sağlayacaktır.³¹

Gelişmekte olan ülkeler ise yeterli finansal yatırım ve yetişmiş insan gücüne sahip olmadığı için teknoloji transferi yolunu seçmektedir. Bu durum teknoloji kapasitesi yüksek ülkeleri teknoloji ihracatçısı konumuna getirirken, teknoloji kapasitesi düşük az gelişmiş ülkeleri de teknoloji bağımlısı durumunda bırakmaktadır. Çeşitli ülkelerin ihracat performansı ve ihracat ürünlerinin niteliği üzerine yapılan birçok çalışmada, gelişmiş ülkeler diye adlandırdığımız ülkelerin araştırmacı sayısı, Ar-Ge harcamaları, patent başvuruları, uluslararası bilimsel yayın... vs ile oldukça yüksek seviyede bir fark yarattıklarını göstermektedir.³²

Yukarıda söylediklerimize dayanarak çağdaş KOBİ yapısında teknolojinin katılması şarttır. Gelişmiş ülke KOBİ'lerine bakıldığında Ar-Ge çalışmalarına çok önem verildiği görülmektedir. Geleneksel üretimi tercih eden işletmelerle, teknolojiye dayalı işletmeler karşılaştırıldığında teknolojiye dayalı üretim yapanların uluslararası piyasalarda rekabet şansının çok daha fazla olacağı yadsınamaz bir gerçektir.

³⁰ ITC(International Trade Center): "Business and Multilateral Trading System International Marketing and the Trading System".UNCTAD.GENEVA, 2001, s.8-9.

³¹SÜER, İrfan, "Küçük ve Orta Ölçekli Mobilya Sanayinde " Sektörel Dış Ticaret Şirketleri" İhracat Modelinin Uygulanılabilirlik İmkanları." **Yayınlanmış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1995.

³² DOĞAN, Tacettin, "Türkiye'de Uygulanan Teknoloji Politikalarının İmalat Sanayi ve Dış Ticaret Üzerindeki Etkileri" **İGEME'den Bakış Dergisi III. Dış Ticaret Gençlik Kurultayı** , Ankara, 2000, s.99.

4. KOBİ'LERİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

4.1. KOBİ'LERİN AVANTAJLARI

Her şeyden önce KOBİ'ler yapıları gereği üstündürlük ve küçük olmaları onlara esneklik ve dinamizm avantajı sağlar.

KOBİ'ler birçok açıdan büyük firmalara göre daha fazla avantajlara sahiptirler. Şuan büyük işletmelerin birçoğu, önceden birer KOBİ iken dinamik lider tipleriyle iyi yönetilmesi sonucunda günümüzde büyük bir işletme haline gelmiştir.³³

KOBİ'lerin avantajlı yönlerinden biri tüketici gereksinimlerine kolayca uyum sağlayabilmeleridir. Çünkü bu işletmeler müşteriye büyük işletmelere göre daha yakın çalışmaktadırlar. Doğabilecek problemleri çözümlenmeyi büyük sanayi işletmelerine göre daha düşük maliyetle karşılayabilmektedirler.³⁴

Diğer üstünlükleri aşağıdaki gibi sıralamak olanaklıdır;³⁵

- Sermaye ihtiyacı az olduğu için hevesli ve dinamik girişimcileri yatırıma teşvik ederler.
- Kriz dönemlerindeki koşullara tüketici isteklerindeki değişikliklere daha kolay uyum sağlama esnekliğine sahiptirler.
- İşveren-işçi arasında olduğu gibi işletme-müşteriler arasında da büyük işletmelere kıyasla daha yakın bir ilişki vardır. Bunun yanında, KOBİ'lerde aile duygusu, karşılıklı güven, kararların çok kez işveren ve iş görenle birlikte alınması, iş görenlerin işveren ve işletmeyle bütünleşmesini sağlar. Bu, ekonomik düzeyde işin verimliliğini, kişisel düzeyde mutluluğu arttıran bir faktördür.
- İstihdam edilen işçi sayısı az olduğu için etkili bir kontrol sistemi

³³SZONYİ, J.Andrew , **Small Business Management Fundamentals**, USA, 1991, s.17.

³⁴ DODGOSÜ, Mark; Rotwell, ROY, "Technology Strategies in Small Firms" ,**Journal of General Management**, Volume:17, No:1, s.46.

³⁵ DOĞAN, Muammer, **İşletme Ekonomisi ve Yönetim**, Genişletilmiş Yeni Baskı, İzmir, 1995, s.44.

uygulayabilirler.

- Emir verme organlarının az oluşu, kararların hızla alınmasını ve uygulanmasını sağlar.
- Personelin değişik departmanlarda çalıştırılması ile işletmenin her safhasını bilen elemanın yetiştirilmesi mümkün olur.
- Pazarı yakından takip edebilen, müşterilerin ihtiyaçlarını daha iyi bilen ve personeliyle daha yakın ilişkiler kurabilen KOBİ'ler üretim, pazarlama ve hizmet konularında büyük işletmelerden daha fazla bir esnekliğe sahiptirler. Bu esneklik, dış çevrede meydana gelebilecek değişikliklere yerinde ve zamanında uyum sağlayabilme olanağı tanıdığından, KOBİ'ler birçok olumsuzluğu daha az zararla geçirebilmektedirler.³⁶

4.2. KOBİ'LERİN DEZAVANTAJLARI

Yukarıda belirttiğimiz KOBİ'lerin avantajlarının yanında KOBİ'lerin dezavantajları da mevcuttur. KOBİ'lerin dezavantajları aşağıdaki gibidir.

- Finansal yetersizlikler
- Satış ile üretim arasındaki koordinasyon yetersizliği
- Yerleşim alanlarını küçüklüğü
- Kalifiye eleman sağlamakta zorluk yaşaması
- Ürünlerini geliştirmede başarısızlık
- Kalifiye finans ekibinden yoksunluk
- Yeterli sermayeye sahip olmama
- Finans kurumlarından ve bankalardan ihtiyacı olan desteği görememe
- Pazarlamada modern teknikleri yakalayamama
- Olumsuz rekabet şartları
- İşletmede her departmanda uzman personel istihdam edememe

³⁶ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s.14.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE KOBİLERİN İŞLEYİŞİ

1. TÜRK EKONOMİSİ İÇİN KOBİLERİN ÖNEMİ VE TÜRK KOBİLERİNİN GENEL SORUNLARI

Ekonomik sürecin hangi döneminde olursa olsun, ülkemizde KOBİ'ler; ekonomik, sosyal ve politik önemlerini her zaman korumuşlar ve ülkenin politika ve stratejilerinin belirlenmesinde önemli bir yere sahip olmuştur.³⁷ Ancak KOBİ'lere, Türkiye'nin toplam sanayi işletmelerinin büyük bir bölümünü oluşturmalarına rağmen, uzun yıllar gereken önem verilmemiştir. Sadece AB'nin 1983 yılını KOBİ yılı ilan etmesinin ardından, Türkiye de KOBİ'lere gereken önemi verdiğini göstermek için 1996 yılını KOBİ yılı ilan etmiştir. Bu vesileyle 16 Ekim 1996 tarihinde KOBİ Teşvik Kararnamesi'ni hayata geçirmiştir.³⁸

Tablo 2-1 : Türkiye'de Bazı Ekonomik Göstergeler

GÖSTERGELER	YILLAR			
	1998	1999	2000	2001
GSYİH büyüme hızı (%)	3,1	-4,7	7,4	-7,5*
GSMH büyüme hızı (%)	3,9	-6,1	6,3	-8,5*
Enflasyon (Tüketici fiyatları)	69,7	68,8	39,0	68,5
Enflasyon (Toptan Eşya fiyatları)	54,3	62,9	32,7	88,6
İthalat (Ocak-Ekim-milyon \$)	38,540	32,389	43,703	33,743
İhracat (Ocak-Ekim-milyon \$)	22,482	21,908	22,787	25,760
Sermaye malları ithalatı (Ocak-ekim-milyon \$)	8,719	6,835	9,115	5,810
Yeni Kurulan Şirket Sayısı (Anonim+Limitet,Adet)	55,199	25,681	31,916	28,704
İmalat sanayi üretim endeksi (1997:100)(%)	0,8	-6,6	6,7	-9,7
İmalat sanayi kapasitesi kullanım oranı (%)	79,0	73,2	76,1	71,7

Kaynak: DPT, "Temel Ekonomik Göstergeler", **DPT Yayını**, Ankara, Aralık 2001, s.3. ve s.11.

³⁷ DIKEN, Ahmet, "Büyüme Sürecindeki KOBİ'lerin Problemleri ve Yeniden Yapılandırılması", **Yeni İpek Dergisi**, Ankara, 1996, s. 27-35.

³⁸ ÖREN, Kenan, "Gümrük Birliği'nin Türk KOBİ'leri Üzerindeki Etkisi", **KTO Yayını**, Konya, 1999.

1.1. TÜRK KOBİ'LERİNİN YAPISI

1.1.1. Katma Değer Açısından

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin imalat sanayi içindeki katma değer payı düşme göstermektedir. Küçük işletmeler 1987 yılında katma değer % 6,84'ünü üretirken 1991 yılında % 53'ünü üretmişlerdir. Orta ölçekli işletmelerde de bu oranda düşme görülmektedir. 1987'de % 5.52 olan oran 1991 yılında %5.16 olmuştur. Büyük işletmelerin payı ise %87,64'ten %89,41'e yükselmiştir.³⁹

2003 yılına baktığımızda, Türkiye ekonomisinde, sanayi de yaratılan katma değer %36'sı⁴⁰ yaratılan toplam katma değer %26,5'i ve toplam yatırımların %38'i KOBİ'ler tarafından yaratılmıştır.⁴¹

Tablo 2-2'yi incelediğimizde 1980-1994 yılları arası küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin imalat sanayinde yarattığı katma değer çok düşük olduğu görülüyor. 1980 yılında (1-9) çok küçük işletmelerin toplam imalat sanayi içindeki payı %11,5 ve 1985'de %19,6 iken, 1992 yılına bakıldığında %7,3, 1993'de %6,9, 1994'de ise %5,6'ya gerilediği açıkça görülmektedir. Büyük işletmelerin 1985 yılında toplam katma değer içindeki payı düşmüş olsa da genel olarak bakıldığında büyük işletmelerin katma değer içindeki payını büyük olduğu görülmektedir.

Yine Tablo 2-2'ye bakıldığında KOBİ'lerin (100+) yaratılan katma değer içindeki payları 1980 yılında %74,1 iken 1985 yılında %61,9'a düşmüştür. 1992'de ise %80,7'ye 1993 yılında %81,3'e yükselmiş ve 1994 gelindiğinde %80,5'e olmuştur.

³⁹ İzmir Ticaret Odası, "KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri", Yayın No:20, İzmir, 1995, s.18.

⁴⁰ Türkiye Sanayi Politikası(AB Üyeliliğine Doğru), <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>

⁴¹ 21 Ekim 2003 Gün ve 25266 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 13 Ekim 2003 Gün ve 2003/6286 Sayılı 2004 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2004 Yılı Programı" Tarihli Resmi Gazete, Sayı:23271

Tablo 2-2 : İmalat Sanayinde İşletme Büyüklüğüne Göre Yaratılan Katma Değerin Dağılımı

Yıllar \ Ölçek		1-9	10-49	50-99	100+	Toplam
1980	Bin TL	107.135.689	77.020.831	56.378.909	690.560.088	931.095.017
	%	11,5	8,2	6	74,1	100
1985	Bin TL	842.230.510	471.701.310	315.858.257	2.653.996.686	4.283.786.773
	%	19,6	11	7,3	61,9	100
1992	Bin TL	19.722.612	17.191.894	14.604.858	216.135.370	267.654.734
	%	7,3	6,4	5,4	80,7	100
1993	Bin TL	33.742.359	30.437.087	26.552.228	395.323.350	486.055.024
	%	6,9	6,2	5,4	81,3	100
1994	Bin TL	55.188.862	74.977.403	59.716.523	786.566.316	976.449.100
	%	5,6	7,6	6,1	80,5	100

Kaynak: DİE 1980,1985,1992,1993,1994 Genel Sanayi ve İşyeri Sayısı verileri alınarak derlenmiştir

1.1.2. İstihdam Açısından

Tablo 2-3'de Türkiye'de imalat sanayinde çalışan işletmelerin istihdam dağılımı verilmiştir. Tablo incelendiğinde 1970- 1999 yılları arasında (1-9) istihdam edilen personel sayısında büyük bir artış olduğu fakat bu artış yaşanırken bu grubun

toplam istihdam içindeki payını 1970 yılında %38,2 iken 1999 yılına gelindiğinde %32,9'lara kadar düştüğü görülmektedir.

Tablo 2-3 : İmalat Sanayinde İşletme Büyüklüğüne Göre İstihdam

Yıllar	Ölçek	1-9	10-49	50-99	100+	Toplam
		Sayı	324.908	324.980	42.68	41.971
	%	38,8	8,5	5	47,5	100
1980	Sayı	493.666	134.737	63.852	596.984	1.289.239
	%	38,6	10,4	4,9	46,3	100
1985	Sayı	526.436	169.610	78.531	688.567	1.463.144
	%	36	11,5	5,5	47	100
1992	Sayı	523.103	175.646	97.208	712.068	1.508.025
	%	34,6	11,6	6,4	47,4	100
1994	Sayı	508.759	160.376	95.174	681.363	1.445.672
	%	35,1	11,1	6,5	47,1	99,8
1996	Sayı	526.850	165.835	107.824	760.398	1.560.907
	%	33,8	10,6	6,9	48,7	100
1998	Sayı	541.307	193.220	140.453	870.526	1.745.506
	%	31,0	11,1	8,0	49,9	100
1999	Sayı	545.373	180.036	126.639	805.688	1.657.736
	%	32,9	10,9	7,6	48,6	100

Kaynak:1970,1980,1992,1993,1994 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımları ile Türkiye Ekonomisi İstatistik ve yorumlarından yararlanılmıştır.

2000'li yıllara gelindiğinde Türkiye'de KOBİ'ler toplam istihdamın sanayi sektöründe %63,8'ini⁴², hizmet sektörü dahil %76,7'sini oluşturmaktadır.⁴³

⁴² T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-206), (2003/12), Yüksek planlama kurulunun 22 Aralık 2003 Tarih ve 2003/61 Sayılı Kararı, Ankara, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>.

⁴³ 21 Ekim 2003 Gün ve 25266 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 13 Ekim 2003 Gün ve 2003/6286 Sayılı 2004 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2004 Yılı Programı" Tarihli Resmi Gazete, Sayı:23271 s.177

KOBİ kapsamı 1-150 işçi çalıştıran işletmeler olarak kabul edildiğinde, 2002 yılı sanayi sayımına göre imalat sanayinde faaliyet göstermekte olan KOBİ'ler, 922.715 kişi istihdam etmektedir. KOBİ'ler tüm imalat sanayi işletmelerinin yüzde 99,2'sini oluşturmakta ve bu sektördeki istihdamın yüzde 55,6'sını karşılamaktadır.⁴⁴

1.1.3. İhracat Payları

Türkiye'de KOBİ'lerin ihracattaki yeri, istihdam edilen kişi sayısına ya da sermaye baz alınarak yapılan KOBİ tanımına göre değil, yıllık yapılan ihracat miktarına göre belirlenmektedir. Şirket bazında yıllık ihracat tutarı 1 milyon doları geçmeyen işlemlerin KOBİ'ler tarafından yapıldığı düşünülerek KOBİ'lerin ihracatımızdaki yeri tahmine hesaplanmıştır.⁴⁵ Buna göre 1991 yılında imalat sanayi küçük işletmelerin %25'i ihracat yaparken, bu oran orta büyüklükteki işyerlerinde %51.1 olarak hesaplanmıştır. Küçük işyerlerinde %58.5'i, orta büyüklükteki işyerlerinden ise %64.9'u ihracatı kendisi gerçekleştirmektedirken, dünyada en fazla aracı firma kullanmayı terciheden ülkeler sırayla Avrupa Birliği Ülkeleri, Yakın ve Orta Doğu Asya ülkeleridir.⁴⁶

1996 yılına bakıldığında KOBİ'lerin toplam ihracat yapan firmalar içindeki payı %88.3 ve toplam ihracat içindeki payı %10.9 olurken, 1997 yılında bu rakamlar sırası ile %86.8 ve %10.3 şeklinde gerçekleşmiştir. Eylül 1998 itibari ile toplam ihracat içindeki KOBİ'lerin payı %12.8'e yükselmiştir.⁴⁷

1.1.4. Toplam İşletmeler İçindeki Payları

1970 yılında sanayi sektöründeki işletmelerin %97,3'ünü, 1980 yılında %95'ini küçük işletmeler meydana getirmekteydi.⁴⁸ Türkiye'de 2002 yılı sanayi sayımına göre imalat sanayinde toplam 208.183 KOBİ faaliyet göstermektedir.

⁴⁴ T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), (2003/12), a.g.e., s.21.

⁴⁵ ULUDAĞ, İhsan; Vildan, SERİN, "Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler" **İTO Yamları**, Yayın No:25, 2000, s. 20.

⁴⁶ İzmir Ticaret Odası " KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri" Yayın No:20 İzmir, 1995, s.18.

⁴⁷ ULUDAĞ, İhsan; Vildan, SERİN, a.g.e., s.20.

⁴⁸ MEMİŞ, H; S, PAKSOY, "KOBİ'lerin Ekonomik Göstergeler İle Değerlendirilmesi", **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, 1999, s.280.

Türkiye’de KOBİ’ler imalat sanayinde tüm işletmelerin % 99,2’sini oluşturmaktadır.⁴⁹

1.2. TÜRKYE’DEKİ KOBİ’LERİNİN GENEL SORUNLARI

Uluslararası rekabetin gittikçe yoğunlaştığı dünyada, ülkemizin bu rekabetten kazançlı çıkabilmesi için dünya ekonomisi ile entegre olması gerekmektedir. Bu nedenle bir yandan rekabetçi piyasa ekonomisini gerçek anlamda uygulamak, diğer yandan da KOBİ’lere ilişkin ekonomi politikalarını gözden geçirilmesi gerekir. Çünkü, piyasa ekonomisinin temeli olan rekabetin yerleşmesi ve sürdürülmesi KOBİ’lerin varlığı ile mümkündür. Ne yazık ki toplumsal düzenin teminatı ve ekonomik yapının belkemiği durumundaki KOBİ’lerin kuruluşunu, gelişimini destekleyici ve teşvik edici ekonomik politikalar şimdiye kadar etkin bir şekilde uygulanmaya konamamıştır.⁵⁰

1.2.1. Türkiye’deki KOBİ’lerin Finansman Sorunları

KOBİ’lerin Finansman sorunları KOBİ soruları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Genel olarak bakıldığında KOBİ’lerin finansman sağlama olanakları büyük ölçekli işletmeler göre oldukça zordur. Ülkemizdeki finans sistemi her bakımdan KOBİ’lerin aleyhine işlemektedir.

Tablo 2-4 : İşletme Büyüklüklerine Göre Finansal Sorunların Dağılımı

Sorunlar	Küçük	Orta	Büyük
Kredi bulamamak	12.43	10.82	-
Kredi maliyetlerini yüksek olması	25.99	30.22	32.23
Öz kaynak yaratamamak	18.64	15.49	18.91
İşletme sermayesi ihtiyacının hızlı artışı	23.45	20.34	24.37
Finansal alandaki Teşviklerin azalması	9.89	10.82	11.80
Personel tasarrufu	5.08	3.36	4.57
Yatırımlar	4.52	8.96	8.12

Kaynak: BUSİAD’dan Bakış, "Türkiye’de KOBİ Gerçeği" Eylül-Ekim, Sayı: 56, 1996

⁴⁹ T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), (2003/12), a.g.e., s. 21.

⁵⁰ MİRAS, Fuat, "TOBB ve 3 KOBİ Projesi", **Ekonomik Forum**, Sayı: 12, Yıl:3, ,Aralık 1996, s.4.

Tablo 2-4’de 1991 yılında İstanbul Sanayi Odası’nın 6500 işletmede yapmış olduğu ankette, işletmelerin büyüklüğüne göre finansman sorunları verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı gibi, küçük ve orta boy işletmelerin kredi bulamama gibi sorunları varken ve bu sorun diğer sorunlar arasında önemli bir yere sahipken, büyük işletmelerin bu tür sorunları yoktur.⁵¹

Kuruluş aşamasında tamamen öz kaynağa başvuran KOBİ’ler üretim aşamasında çoğu zaman krediye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu krediyi de gerek üretim kapasitelerini arttırmak gerekse hammadde tedarikinde kullanmak için talep etmektedirler. Türkiye’de ise KOBİ’lerin kredi kullanımında banka faiz oranları konusunda ciddi sıkıntılar bulunmaktadır. Enflasyon ortamının bir sonucu olarak KOBİ’ler kredi temininde çok yüksek faiz oranları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Büyük işletmeler kredi temininde faiz yükünün getirdiği maliyetleri ürünlerine yansıtabilirken KOBİ’LER bunu yapamamaktadırlar. Yani ağır faiz yükünden dolayı KOBİ’ler kredi talep edememektedirler.⁵²

Tablo 2-5 : KOBİ’lerin Dış Finansman Kaynakları

KAYNAKLAR	Sayı	Yüzde	Geçerli(%)
Ticari Bankalar	60	11,8	41,4
Halk Bankası	37	7,2	25,5
Eximbank	7	1,4	4,8
Kalkınma Bankası	1	0,2	0,7
Yurtdışı Finans Kurumları	3	0,6	2,1
Sınai Yatırım Kredisi Bankası	1	0,2	0,7
Leasing Kuruluşları	8	1,6	5,5
3.Kişiler	3	0,6	2,1
Kombinasyonlar	25	5,0	17,2
Kredi Kullanmayanlar	362*	71,4	-
Toplam	507	100	100

Kaynak : SARIASLAN Halil , "İmalat Sanayindeki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Durumu ve Sorunları", **Dış Ticaret Dergisi**, KOBİ Özel Sayısı, Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, Ankara, Aralık 1996, s.36.

(*) Cevap vermeyen 3 işletme kredi kullanmayanlar içinde sayılmıştır.

⁵¹ BUSİAD’dan Bakış Dergisi, a.g.e., s. 33.

⁵² ARAS, G; A, MÜSLÜMOV, "Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ’lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri", **21. Yüzyılda KOBİ’ler Sempozyumu**, Gazi Magusa, KKTC, 2002

Tablo 2-5’de TOBB tarafından imalat sanayiinde 20 ilde faaliyet gösteren, 1-99 işçi çalıştıran 512 işletmeyi kapsayan ve birebir anket şeklinde gerçekleştirilen araştırma sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre işletmelerin %71,4 gibi büyük bir çoğunluğu dış finansman (borç ya da kredi) kullanmadıklarını bildirmektedir. %28,6’lık kesim ise dış finansman kullandığını ifade etmiştir. Bunların içinde banka kredisi kullananların oranının da %67 civarında olması göze çarpmaktadır. Tabloda göze çarpan bir diğer nokta finans kaynakları içerisinde Eximbank kredilerinin %7 civarında olmasıdır. Bu durum KOBİ’lerin ihracat faaliyetlerinin yeteri kadar yaygınlaşmadığını göstergesidir.

Sonuç olarak, Türkiye’deki KOBİ’ler ihracat ve kredi payları açısından AB Ülkelerinden geri, yatırım ve üretim bakımından AB ülkelerine yaklaşan, sayıları ve istihdam içindeki payları konusunda AB ülkelerine yakındır. Türkiye’de KOBİ’LER (teminat bulma zorlukları, yüksek faiz, bürokrasi ve prosedür v.b.) gibi uygulamalar yüzünden öz sermayeleriyle iş kurma ve faaliyetlerini sürdürme yoluna gitmektedirler. Bu sebepten dolayı da öz kaynakları sınırlı olan KOBİ’lerimiz uluslararası alanda rekabetten ve teknolojik ilerlemeden yoksun kalmaktadırlar.

1.2.2. Türkiye’deki KOBİ’lerin İhracat Sorunları

Ülkemizde mevcut olan hedef ve amaçların çoğunluğu büyük işletmelerin ihracata katkısını arttırmaya yöneliktir. Küçük sanayi işletmelerini ihracat için özendirilecek amaç ve hedeflerin sayısı oldukça azdır. Oysa ekonomimizin can damarını sayıları itibariyle KOBİ’ler oluşturmaktadır. Bu nedenle alınacak olan önlemler biraz daha fazla KOBİ’lere yönelik olarak düzenlenmelidir. KOBİ’ler ihracat konusunda yapılacak düzenlemeler ile dış ülkelerdeki işletmelerle ticaret yapmaya özendirilmelidir.⁵³

Türkiye’de KOBİ’ler açısından dış rekabette belirleyici olan temel unsurlar, finansman ve girdi maliyetleridir. Bu çerçevede ihracat performansını olumsuz etkileyen faktörler: Yüksek üretim maliyetleri, dış talep yetersizliği, düşük kaliteli mal üretimi, kredi elde etme güçlükleri, taşımacılıkta yaşanan güçlükler, ürün

⁵³ ÇETİN, C, a.g.e., s.159-161

adaptasyonunda yaşana güçlükler, yüksek ihracat vergileri ve piyasa organizasyonu yetersizlikleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır.⁵⁴

KOSGEB'in 2004 yılı içerisinde yapmış olduğu ankete katılan işletmeler ihracat yapmama nedenlerini başında kaynak yetersizliğini belirtmiştir. KOBİ'lerin dış pazarlara açılmasını sağlamak için öncelikli olarak kredi temininde karşılaşılan güçlüklerin acilen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu şekilde KOBİ'lerin ihracat yapma oranını arttırılabilir.⁵⁵

1.2.3. Türkiye'deki KOBİ'lerin Pazarlama Sorunları

Dünya pazarının küçülmesiyle birlikte pazarlama konusu işletmeler açısından oldukça önemli bir kavram haline gelemeye başlamıştır. Çünkü işletmeler en son teknolojiyi kullanarak çok kaliteli mal ve hizmet üretimi yapabilirler. Fakat ürettikleri bu mal ve hizmetleri doğru bir şekilde pazarlamazlarsa elde edecekleri kar oldukça düşük olacaktır. Gümrük Birliği ile birlikte ülkemizde faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletme yöneticileri de pazarlama konusunun önemini daha iyi fark ettiler ve bu alanda işletmelerinde yeniden bir düzenleme yapma gereği duydular. Pazarlama üretim fonksiyonundan, üretim ise pazarlama fonksiyonundan kesinlikle ayrı düşünülemez.⁵⁶

İşletmelerde uzman elemanların olamayışından dolayı KOBİ'lere pazarlama ile ilgili ayrı bir departman da bulunmamaktadır. Budan dolayı pazarlama işlevini KOBİ sahibi kendi bilgi ve deneyimlerine göre yürütmektedir. KOBİ yöneticileri büyük işletmelerde olduğu gibi pazarlama departmanları oluşturmaldırlar. Bu departmanda çalışan elemanlarına kararlı doğrudan alıp uygulama rahatlığı verilmelidir.

KOSGEB Pazarlama Araştırma ve İhracat Geliştirme Enstitüsü sektörel araştırma ile iş ortamları oluşturma gezileri ve işletmeler arası ticaret işbirliği geliştirme

⁵⁴ DELİCE, Güven , KOBİ'lerin İhracata Yönlendirilmesinde Finansman Destekler: Türk Eximbank Kredileri Üzerine Bir Uygulama'"1.Orta Anadolu Kongresi 'KOBİ'lerin Finansman Sorunları"', KOSGEB Yayını Ankara, 2001, s.270.

⁵⁵ KOSGEB "**Saha Araştırması Ön Değerlendirme Raporu**" Ankara, Aralık 2004

⁵⁶ ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmasında Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Örnekleri", **Dış Ticaret Dergisi**, Yıl:3, Sayı:9, 1998.

desteği sunarak KOBİ'lere pazarlama araştırma konusunda yardımcı olamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda bu alanda KOSGEB oluşturmuş olduğu KOBİ-NET ile işletmeler için 6 dilde ücretsiz bir web sayfası oluşturulmaktadır. Bu sayede işletmeler tanıtım faaliyetlerini bu site üzerinden gerçekleştirebilmektedirler. Milli Prodüktivite Merkezi ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası da bu alanda KOBİ'lere teknik yayın desteği vermektedir.

1.2.4. Türkiye'deki KOBİ'lerin Örgütlenme ve Yönetim Sorunları

Her İşletme belirlenen birtakım amaçları gerçekleştirmek için kurulur. Amaç planlamanın alt basamağını oluşturmaktadır. Amaç neticesinde işletmenin kuruluş nedeni ve faaliyetlerin yapılış nedeni açıklanabilmektedir. Planlama ile belirlenen amaç doğrultusunda ne yapılacağını, nasıl yapılacağını ve kim tarafından yapılacağı belirlenip bir süreç oluşturulabilmektedir. Böylece belirsizlikler ortadan kaldırılmakta ve çalışanların işlerine daha iyi motive olmaları sağlanmaktadır. Yöneticiler oluşturdukları planlar sayesinde daha etkin kararlar alabilmekte, faaliyetler üzerinde daha fazla yoğunlaşabilmektedir.⁵⁷

Türk KOBİ'lerinde girişimcilik, yöneticilik, mülkiyet işletme sahiplerinde toplanmaktadır. Bu da KOBİ için çok büyük sorunlar yaratmaktadır. Bu sebeple, KOBİ'lerde sahip/yöneticinin davranışları, değerleri, hedefleri işletme üzerinde en baskın etkenlerdir. İşletme sahibi olmak için sadece finansal güç yeterli değildir. Bunun yanında işletme sahibinin yönetici ve girişimci vasfı olmalıdır.

Türkiye'deki KOBİ'lerin Organizasyon ve Planlama Sorunları ve Çözüm Önerileri:

KOBİ'lerin Organizasyon Düzeyinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri:

⁵⁷ EREN, E, **Yönetim ve Organizasyon(Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)**, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s.156-157.

Sorunlar:

- Yetki ve sorumluluk denkliliği olmaması
- Görevlerin açıkça belirlenmemesi
- Amaç Birliği ilkesinin olmaması
- İşe göre adam istihdam edilmemesi
- Yönetim Birliği ilkesini olmaması
- Örgüt içi açık ilişkiler olmaması
- Yetki devrine gidilmemesi
- Verimlilik ölçme sisteminin olmaması
- Amaç birliği ilkesinin olmaması
- Kumanda birliği ilkesinin olmaması
- Örgütsel yaşamda sürekliliğin amaçlanmaması
- Merkezi ve yerinden yönetim dengesinin sağlanamaması
- Örgüt yapısının geleneksel olması ve modernleşmemesi
- Sınırlı yönetsel alan bulunmaması
- Hiyerarşik basamakların belirtilmemesi
- Fonksiyonel görev benzerliği olmaması

Çözüm Önerileri:

- Günümüz koşullarında, çalışanların önerilerini dikkate alan, onlara güvendiğini belli eden, yaptıkları başarılı işlerden dolayı onları madden ve manen ödüllendiren bir liderlik biçiminin benimsenmesinin uygun olacağı söylenebilir.⁵⁸
- KOBİ'lerde örgüt amaçlarını gerçekleştirecek işler, rasyonel bir takım kriterlere göre parçalara ayrılmalı ve herkes kabiliyetli olduğu işte derinlemesine uzmanlaşmaya çalışmalıdır.⁵⁹
- Her departmanda işi konusunda personel istihdam edilmeli
- Sağlam temeller üzerine oturtulmuş ve hiyerarşik basamakları kurulmuş bir

⁵⁸ AKIN, B, "Küçük İşletmelerde Büyüme ve Örgütsel Sorunlar", *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F Dergisi*, Sayı:3, 2003, s.13-27.

⁵⁹ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e,15.

örgüt yapısı oluşturulmalı.

- KOBİ'ler için Türkiye'de geçerli olabilecek örgütlenme alternatifleri tek tek değerlendirilerek, optimal örgütlenme şeklinin belirlenmesi gerekmektedir.⁶⁰

KOBİ'lerin Planlama Düzeyinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri:

Sorunlar:

- Amaç ve amaçlar dizisinin belirlenmemesi,
- Amaçlara ulaştırmayı kolaylaştırıcı veya sınırlayıcı faktörlerin yeterince analiz edilmemesi,
- Planların uygulanmasında astların göz ardı edilmesi veya tam katılımlarını sağlanamaması,
- Alternatif planlar geliştirilmemesi
- Alternatif planların karşılaştırılmasında yetersiz kalınması,
- En uygun seçeneğin belirlenmesinde bilimsel ilkelerden çok şahsi yetenek veya deneyimlere güvenilmesi.

Çözüm Önerileri:

KOBİ'ler büyük işletmeler gibi, aşağıda yer alan türden planlar yapmak durumundadır:

- Kısa, orta ve uzun vadeli planlar
- Değişmez ve değişken planlar
- Bir seferlik veya sürekli planlar
- Stratejik ve sürekli planlar
- KOBİ'lerde planlama yapılırken, çok dikkatli olunmalı ve gelişen ortamlara göre planlar gözden geçirilip, gerekli düzeltmeler yapılmalıdır.⁶¹

1.2.5. Türkiye'deki KOBİ'lerin Üretim ve Hammadde Sorunları

Bu başlık altındaki sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür.⁶²

- Üretim kapasitesinin yetersizliği

⁶⁰ ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, a.g.e.

⁶¹ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e, 25.

⁶² ERKAN, Mehmet ; Ali, ELEREN, "Küreselleşme Sürecinde KOBİ'lerin Yeniden Yapılandırılması ve Bir Model Önerisi", **1. Orta Anadolu Kongresi 'KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları'**,KOSGEB Yayını, Ankara,, 2001, s. 159.

- Teknolojik yetersizlik
- Pazar araştırması yapılamaması
- AR-GE faaliyetlerin eksiliği
- Kapasite belirlenmesindeki yanlışlıklar
- Hammadde, işletme malzemesi, vb tedarikindeki sorunlar
- Uluslararası kalite normlarında ürün üretememe
- Fason üretim planında karşılaşılan sorunlar
- Stoklama (depolama) sorunu

Tedarik konusunda KOBİ'lerin karşılaştıkları sorunların aşılması ancak kendi aralarında örgütlenmeleri ile mümkündür. Bu şekilde hem hammaddeyi istenilen zamanda elde edecekler hem de fiyat indirimlerinden faydalanabileceklerdir. Bununla birlikte devlet de birtakım yasal düzenlemelerde bulunmalı; düzenleyeceği kanunlar ile KOBİ'lerin pazarlık güçlerini korumalı ve küçük miktarlarda mal alsalar dahi fiyat indirimlerinden yararlanmalarını sağlamalıdır.⁶³

Mali açıdan KOBİ'leri rahatlatmak ve kaliteli mal tedarikinde bulunmalarını sağlamak amacıyla Halkbank KOBİ'lere kredi desteği sunmaktadır. Bununla birlikte tedarikten sonra başlayan üretim aşamasında KOBİ'leri bilgilendirmek üzere Milli Prodüktivite Merkezi ve Teknoloji Geliştirme Vakfı çeşitli yayınlar piyasaya sürerek KOBİ'lere destek sağlamaktadırlar. Dış Ticaret Müsteşarlığı nitelikli eleman konusunda KOBİ'lere destek sağlarken Hazine Müsteşarlığı da fon kaynaklı kredi desteğinde bulunarak tedarik konusunda ülkemiz KOBİ'lerini rahatlatmaya çalışmaktadır.⁶⁴

⁶³ ATİK, H; S, SEZER, "Avrupa Birliği Entegrasyon Sürecinde Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Sorunları: Kayseri ve Nevşehir Örneği", **I. Orta Anadolu Kongresi**, Nevşehir, 2001

⁶⁴ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e, 37.

2. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE FİNANSMAN DESTEĞİ SAĞLAYAN KURULUŞLAR VE UYGULANAN DESTEK PROGRAMLARI

2.1. KREDİ KAYNAKLARI

2.1.1. Türk Eximbank

İhracatın geliştirilmesinin desteklenmesi için kurulmuş olan Eximbank ihracatçı firmalar uygun şartlarla kredi imkanları yaratmaktadır. Banka halen KOBİ'lere yönelik olarak döviz ve TL cinsinden kredi kullanmaktadır.⁶⁵

Eximbank tarafında sağlanan finansman desteklerinden en önemlileri Sevk Öncesi İhracat Kredileri, Dış Ticaret Şirketleri Kredileri, Performans Kredileri, Yurt Dışı Mağazalara Yatırım Kredisi, Kısa Vadeli İhracat Alacakları İskonto Programı, Kısa Vadeli İhracat Kredi Sigortası Programı, Özellikli İhracat Kredisi ve Kredi Sigortası Programı, İhracata Yönelik İthalatın Finansman Kredisi, İhracat Finansmanı Aracılık Kredisi Programıdır.⁶⁶ Eximbank'ın en fazla tercih edilen kredilerinden olan sevk öncesi ihracat kredisi ise ihracatçı ve imalatçıların hazırlık aşamalarında finansman ihtiyacını karşılamak amacıyla malların serbest dövizle kesin olarak ihracı taahhüdü karşılığında ve ihracat kredi sigortası yaptırılması koşulu ile kullanılan bir kredidir.

Tablo 2-6 :Eximbank Tarafından Kullanılan Kısa Vadeli İhracat Kredileri ve Bunlardan KOBİ'lerin Yararlanma Durumları

Yıllar	Kısa Vadeli İhracat Kredileri (Toplam)	KOBİ' lere Kullanılan	(%)
1995	129.034.408	36.060.953	28
1996	247.120.301	79.134.561	32
1997	439.601.634	159.648.964	36
1998	842.196.792	309.666.405	37
1999	1.400.685.612	592.073.759	42
2000	2.067.541.747	789.301.554	39

Kaynak : ÇOLAKOĞLU Mustafa H., "KOBİ Rehberi,Ankara",**KOSGEB Yayını**, Ankara, 2002, s. 320.

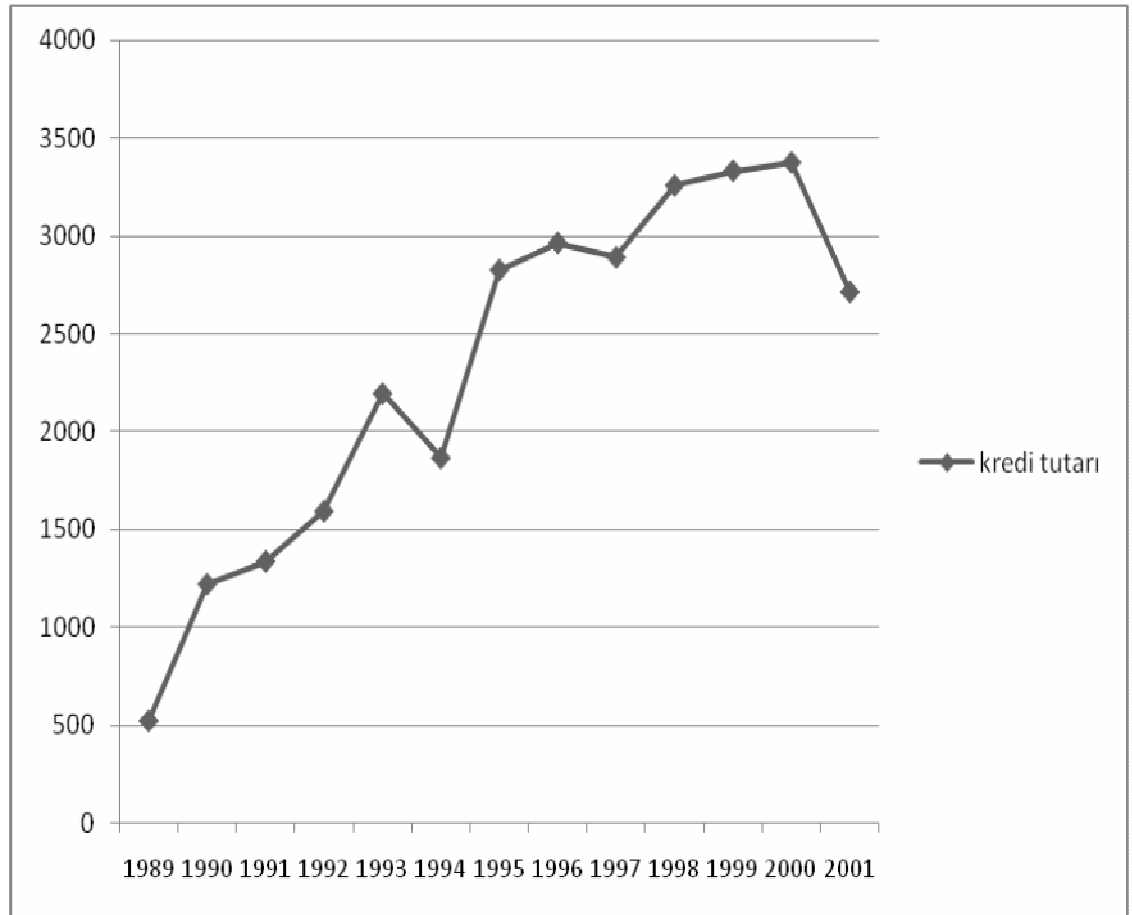
⁶⁵ DEMİR D.-KARAKAYALI A, "Dış Ticaretimizde KOBİ'lerin Yeri ve Önemi", **DTM Dergisi**, S:181, Ankara, 1999, s.92.

⁶⁶ DELİCE, Güven, a.g.e., s. 273

Tablo 2-6'ya baktığımızda 129 trilyon TL olan 1995 yılı Kısa Vadeli İhracat Kredisinin %28'ini oluşturan 36 trilyon TL'yi KOBİ'ler kullanırken, 2000 yılına gelindiğinde 2.067 trilyon TL kredinin %39'unu oluşturan 798 trilyon TL KOBİ'ler kullanmıştır.

Türkiye'de ekonominin içinde bulunduğu olumsuz durumlar sebebiyle Eximbank'ın kısa, orta ve uzun vadeli ihracat ve sigorta ve programları kullanılmaktadır. Aşağıdaki Grafik 2-1 incelendiğinde 1989-1990 yılları arasında Banka'nın verdiği kısa vadeli ihracat kredilerine büyük bir artış olduğu görülmektedir. Aynı zamanda 1994,1997,2001 yıllarında kredilerde düşüşler gözlenmektedir.

Grafik 2-1 : Türk Eximbank Kısa Vadeli İhracat Kredilerinin Seyri

Kaynak : Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.'nin İnternet sitesi
(http://www.eximbank.gov.tr/html_files/istKrediler.html)

2.1.2. Halk Bankası Kredileri

Türkiye Halk Bankası, Dünya Bankası'ndan küçük ve orta boy işletmelere yönelik olarak sağlanan kredilerin kullanımına aracılık etmektedir. Diğer yandan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın küçük ve orta boy işletmelere ayırdığı fonlara da aracılık etmektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın verdiği kredilerin faizleri, piyasa faizlerinin altındadır. Öte yandan bu kredilere bölgelere göre farklılaştırılmış oranlar uygulanmaktadır.⁶⁷

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilen bankaların tavsiyesi söz konusu olduğunda Halkbankası Pamukbank'ı inceleme talebinde bulunmuş ve bu talebi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 21.01.2004 tarih ve 1186 sayılı ve Fon Yönetim Kurulunu 21.01.2004 tarih ve 16 sayılı kararları uyarınca uygun görmüştür. Pamukbank'ın bir kamu bankasıyla birleştirilmesi yoluyla çözüme kavuşturulmasının değerlendirilmesi amacıyla gerekli çalışmaların başlatılması sonrasında TMSF ile Türkiye Halk Bankası yönetimi ilke olarak Pamukbank-Halkbankası entegrasyon konusunda mutabakata varmıştır, entegrasyonla ilgili teknik ve stratejik çerçevenin oluşturulması çalışmaları başlamıştır.⁶⁸

Türkiye Halk Bankası, KOBİ'lere 3 ayrı sistem içerisinde kredi vermektedir.⁶⁹

1. Kendi kaynaklarından kullandığı krediler
2. Yurtdışı ya da yurtiçi kaynaklardan elde ettiği fonlardan kullandığı krediler
3. Kararnemelerle bankaya verilmiş olan görev gereği kooperatiflere, esnaf, sanatkarlara kullandığı krediler: Teşvik belgeli yatırımlarda verilen kredilerin ortak özelliği %65 faiz oranı üzerinden kullandırılması ve sanayi kredilerine 2 yıllık bir vade içermeleridir.

⁶⁷ Ekonomik Trend Dergisi, "KOBİ'ler Devlet Desteği Altında" Sayı:45, Yılı:4, Kasım, 1996, s.22-23.

⁶⁸ "Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, 'Üç Aylık Faaliyet Raporu' "
http://www.tmsf.org.tr/raporlar/TMF%203%20AYLIK%20FAAL_25DDYET%20RAPORU.doc

⁶⁹ İTO, "Özel Sektörün Kullanabileceği Krediler, Seminer 22.04.2003" Yayın No:2003-23, s.27.

2.1.3. Dünya Bankası Kredileri

Dünya Bankası, kredileri özel sektör yatırımlarını teşvik etmek amacıyla her yıl çok sayıda ülkeye belirli limitlerde kredi tahsis etmektedir. Toplam miktarı, yıllara göre değişmekte olan kredilerden, 1995 yılı için Türkiye'ye 400 milyon Dolar kredi ayrılmıştır. Sınai Kalkınma Bankası'nca idare edilen Dünya Bankası kredileri; Sınai Yatırım ve Kredi Bankası, Türkiye Vakıflar Bankası, Yapı ve Kredi Bankası, Osmanlı Bankası, İnterbank ve Körfezbank arasında dağılmış durumdadır. Dünya Bankası'ndan alınan krediler garantörlük eden bu banklar, kredinin dönmemesi durumunda geri ödemekle sorumludurlar. Bu banka kredilerinden yararlanmak için yatırım teşvik belgesi almak gerekmektedir. Fakat işletme kredisi verilirken teşvik belgesi istenmemektedir.⁷⁰

2.1.4. Türkiye Kalkınma Bankası

Türkiye Kalkınma Bankası (TKB), 1975 yılında 13 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur, bankanın amaçları arasında;⁷¹

- Türkiye'nin kalkınması için kredi vermek
- İştirak etmek suretiyle finansman ve işletme desteği sağlamak
- Yurtdışı tasarrufları kalkınmaya dönük yatırımları yönetmek
- Yurtiçi ve yurtdışı uluslararası ortak yatırımları finanse etmek
- Sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmak
- Her türlü yatırım bankacılığı işi yapmak

KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkındaki karar kapsamındaki işletmelerin teşvik belgesi düzenlenmesi ve kredi işlemleri TKB tarafından da yürütülmektedir. TKB, başta sanayi ve turizm olmak üzere enerji, eğitim, sağlık sektöründe; proje esaslı kredilendirme, finansal kiralama, iştirak yoluyla finansman temelinde destek sağlamaktadır. Bankanın KOBİ'lere yönelik kredilendirme faaliyetleri şunlardır. Orta ve uzun vadeli krediler, Kısa vadeli krediler, Turizm kredileri.⁷²

⁷⁰ ÇETİN, C, a.g.e., s.143.

⁷¹ <http://www.tkb.com.tr/>

⁷² www.tkb.gov.tr/krediler,2004.

2.1.5. Türkiye’de Sınai Kalkınma Bankası

TSKB, 1950 yılında Dünya Bankası’nın desteği ve T.C. Hükümeti, T.C. Merkez Bankası ve ticaret bankalarının işbirliği ile kurulmuş, Türkiye’nin ilk özel yatırım ve kalkınma bankasıdır. TSKB’nin kuruluş amacı; Türkiye’de öncelikle sanayi olmak üzere bütün ekonomik sektörlerde özel girişimin yatırımlarını desteklemek, yabancı ve yerli sermayenin Türkiye’de kurulmuş veya kurulacak şirketlere iştirakine yardımcı olmak ve Türkiye’de sermaye piyasasının gelişmesine yardım etmektir.⁷³

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), binlerce şirkete orta vadeli kredi sağlayarak özel sektörün gelişimine önemli bir katkıda bulunmuştur.1960’lı yıllardan itibaren 100’ün üzerinde şirketin sermayesine ortak olarak finansman sağlamıştır. Bankanın işletmelere yönelik finansman sağlama ve kredilendirme faaliyetleri yatırım kredileri, işletme kredileri, özel nitelikli krediler, finansal kiralama olarak 4 ana bölüme ayrılmıştır. İşletme kredileri, orta ve kısa vadeli; döviz yatırı kredileri, dövize endeksli TL ve TL yatırım kredileridir. TSKB son 8 yılda toplam 537 projeye 843,3 milyon dolar karşılığı orta vadeli finansman sağlamıştır.⁷⁴

Tablo 2-7 : TSKB Aracılığıyla Kullanılan Yabancı Kaynaklar

Kredi Adı	Kaynak Miktarı (milyon EURO)	Kullanırma Şartları
AYB Sanayi Kredisi II	125	KOBİ’lerin sabit sermaye yatırımlarının finanse edilmesi amacı ile yatırımın 25 milyon Euro’yu geçmemesi şartı ile
AYB Sanayi Kredisi III	200	
AYB Deprem Kredisi	150	Deprem bölgesindeki sabit sermaye yatırımları için
AYB Çevre Kredisi	70	Sanayi tesislerinin yol açtığı çevre kirliliğini önlemek amacıyla yapılan sabit sermaye yatırımlarına yönelik
KFW Çevre Kredisi	9,7	
KFW KOBİ Kredisi	50	KOBİ’lerin Türkiye çapında gerçekleştirdikleri sabit sermaye yatırımlarının finanse edilmesi amacıyla
KFW Küçük İşletme Kredisi	21,3	Çalışan sayısı 150’nin altında olan küçük işletmelerin sabit sermaye yatırımlarını desteklemesi amacıyla
Dünya Bankası Yenilenebilir Enerji Kr.	200	Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak elektrik üretecek firmaların yatırımlarını finanse etmek amacıyla

Kaynak: Levent,B, a.g.e., s. 162.

⁷³ GÜNGÖR,Ersin, "KOBİ’lerde Teşvik ve Uygulamalı KOBİ’lerin Aldıkları Teşvik Belgeli Krediler", **Yüksek Lisans Tezi**, Celal Bayar Üniversitesi, Sos. Bil. Enstitüsü, Manisa, 2003, s. 76.

⁷⁴ LEVENT, B, "Süper Krediler Şirket Bekliyor", **Capital Dergisi**, 2003/3, s.160.

2.2. YENİ FİNANSAL ARAÇLAR

2.2.1. Kredi Garanti Fonu

Kredi Garanti Fonu 1991 yılında kurulmuştur. KGF, küçük ve orta ölçekli işletmeler için sağladığı kefaletle bu işletmelere destek vermekte, yatırımlarının ve işletmelerinin finansmanında banka kredisi kullanmalarını mümkün hale getirmektedir.⁷⁵

Gelişme potansiyeli ve uygun yatırım projeleri olan, ancak ticari bankaların genelde gayrimenkul ipoteği biçiminde zorunlu kıldığı teminatı gösterme imkanı olmayan KOBİ'lere, teminat-kefalet hizmeti vererek bankalardan kredi almalarına yardımcı olan Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.'nin bu hizmetindeki işleyiş süreci şu şekilde çalışmaktadır.⁷⁶

- Sistem garanti/kefalet verilecek krediler görevlendirilmiş bankaların kredileri olduğundan ve Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.'nin bu aşamada sadece Halkbank kredilerine garanti/kefalet verdiği noktasından hareketle, kredi ihtiyacı olan ve KOBİ niteliği taşıyan (100 kişi veya daha az çalışanı olan) TOBB veya TESK üyesi işletme öncelikle Halkbank'a başvurur.
- Halkbank talep sahiplerinin projelerini kendi usul ve esaslarına göre incelemeye tabi tutmakta ve kredi verip vermeme konusunda karar almaktadır. Kredi verilmesini uygun bulduğu, ancak teminat açısından yeterli görmediği taleplerin dosyasını (Banka yazılı teyidini ve yaptığı inceleme raporlarını içeren) Kredi Garanti Fonu İşletme ve Araştırma A.Ş.'ne göndermektedir.
- Fon Halkbank'ın gönderdiği dosyadaki bilgilerden yararlanarak kendisi de bir çalışma yapıp garanti verip vermemesini yetkili organı olan Onay Komisyonu'nda sonuca bağlanmaktadır. Bu değerlendirme de önemli olan, sistemin mantığına da uygun şekilde "projenin verilen kredinin geri dönüşünü temin edecek nitelikte" olmasıdır. Fon, talep sahiplerinden normal sistemde genel olarak gayrimenkul formunda istenen teminatların ön şart olarak ileriye

⁷⁵ <http://www.kgf.com.tr/v6/2amac.htm>

⁷⁶ Ankara Sanayi Odası, "KOBİ'ler İçin Bir Finansman Kolaylığı : Kredi Garanti Fonu Türkiye'de Nasıl İŞLİYOR?" **Asomedy**, Ocak 1997, s.19.

sürmemekte, ya hiç teminat almayarak ya da talep sahibinin verebileceği kıymetleri teminat olarak kabul etmektedir.

- Onay Komisyonu'ndan olumlu sonuçlar çıkması halinde Fon, en fazla 500.000.DM eşdeğeri TL kadar bir miktarda krediye garanti kefaleti verebilmektedir. Ancak bu tutar Halkbank'dan talep edilen toplam kredinin % 80'lik kısmını geçemez ve bu kredilerde 8 yıldan fazla olamaz. Diğer bir ifade ile, Fon, en fazla 8 yıl olan vadelerde garanti/kefalet talep edilen kredi tutarına 500.000.-DEM tutarını geçmeyecek şekilde değişik oranlarda, en fazla % 80 olacak şekilde garanti vermektedir. Fon garantiye uygun gördüğü talepler için Halk Bankası'na hitaben şartları ile birlikte (kredinin geri ödenmemesi halinde Halkbank'ın Fon'a müracaat şartları) bir bankada tutulan fonunun belli bir "katına kadar Kredi Geri Ödeme Garantisi" verirken, talep sahibine de kefilleri ile birlikte sorumluluk üstlenmesi taahhütnamesi imzalatılır. Halkbank, garanti verilen tutarın dışında toplam krediden bakiye tutar için ayrıca teminat almakta serbesttir.
- Fon teminatı bakiyesi üzerinden kredinin vadesine, türüne göre %2-4 arasında değişen bir oranda komisyon ve KDV almaktadır. Bu oran genç girişimci kredilerinde % 2'ye düşmektedir.
- Vadesi sonunda kredinin geri ödenmemesi halinde, kredi geri ödeme garantisi verilmesi esnasında Halkbank'a beraberinde gönderilen şartlar dahilinde Halkbank Fon'a müracaat eder. Yani, ödememe durumunda bankacılık sektöründe normal şartlarda geçerli olan, kredi borcunun teminatlarını paraya çevrilmesi yoluna gidilmemekte ve Fon' a müracaat edilmektedir. Fon Halkbankça müracaat edilen tutar için kanuni takip sürecini başlatır.

2.2.2. Risk Sermayesi

Risk Sermayesi, profesyonel bir finansal aracılığıyla gelecek vadede şirket veya projeleri yapılan bütün riskli sermaye yatırımlarıdır. Risk sermayesi şirketleri genellikle başlangıç sermayesini finanse ederken, teorik olarak şirketlerin "şirket ömrü çizelgesinin" her aşamasına yatırım yapabilir. Yatırımların boyutu yüz bin dolardan milyon dolarlara kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Risk sermayesi kavramı yeni kurulan şirketlerden ziyade yükselen teknoloji tabanlı şirketler için geçerlidir. Avrupa ve özellikle İngiltere piyasalarında 100 yeni şirketten ancak 1'i bu sermaye olanağından

yararlanabilmektedir.⁷⁷ 1999 yılında ABD’de risk sermayesi yatırımları bir önceki yıla göre %160 artarken, bu oran Avrupa’da %2 seviyelerinde olmuştur. Bu farkın en önemli nedeni; Avrupa Risk sermayesine akıcılık ve likidi de kazandıracak EASDAQ’ı 1996 yılında kurarken, ABD’nin 1970 başlarında NASDAQ’ı kurmuş olmasıdır.⁷⁸

Ülkemizde risk sermayesi alanında çalışmalar özellikle 1980 yılından sonra zaman zaman hızlanarak sürdürülse de, genelde istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. 1993 yılında SPK Kanunu’na dayandırılarak çıkarılan seri VIII, 21 sayılı "Risk Sermayesi Yatırım Ortaklarına İlişki Esaslar Tebliği" ile konu yasal düzenlemeye kavuşmuştur. Ancak tebliğin yürürlüğe girmesinden itibaren 3 yılı aşkın süre içerisinde, sadece 1996 yılında bir banka iştiraki şeklinde risk sermayesi yatırım ortaklığı kurulabilmiştir. 1998 yılında söz konusu tebliğde değişikliğe gidilerek, kurulacak şirketlerin kuruluş sermayesi 500 milyar TL’ye çıkarılmış ve yatırım alanlarında esneklik getirilmiştir.⁷⁹

Ülkemizde, risk sermayesine fon sağlayacak birey ve kuruluşlar açısından da sıkıntılar bulunmaktadır. Risk sermayesi sistemini uzun vadeli olması, bu sıkıntıların temel kaynağını oluşturmaktadır. Türkiye’de kısa dönemlilik yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda parasal ve finansal konular ön plana çıkarken, üretim, teknoloji, yatırım gibi reel ekonomiyle ilgili konular ikinci plana düşmüştür. Bu durumda tasarruf sahipleri 8-10 yıl vadeli yatırımlara yönelmemektedir. Ayrıca kamunun cari işlemler açığını kapatmak için kısa vadede yüksek faizlerle fon talebi söz konusudur. Bu durum kamu kesimin fonlar üzerindeki baskısını arttırmakta ve fonlar kamuya akmaktadır. Dolayısıyla bugünkü şartlarda risk sermayesi yatırımları için fon bulunması zorlaşmaktadır.⁸⁰

⁷⁷ İMKB Konferans ve Panel Serisi, "KOBİ’lerin Sermaye Piyasasına Katılımı" , 19 Nisan 2000 Paneli, Emir Ofset Matbaacılık ,2000, s. 6

⁷⁸ İMKB Konferans ve Panel Serisi, a.g.e., s. 6.

⁷⁹ <http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/finans/003d.html>

⁸⁰ ERKUMAY, M. Aslı, "KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Olanaklarından Faydalandırılması" SPK Ortaklıklar Finansmanı Dairesi, 2000, s. 20.

2.2.3. Leasing (Finansal Kiralama)

Leasing, ülkemizde 1985 yılından itibaren uygulanmaya başlayan bir finansman yöntemidir. 1985 yılından çıkarılan 3226 sayılı Finansman Kiralama Kanunu ile leasing uygulamasında yasal esaslar oluşturulmuş ve özellikle bankalar kendi bünyelerinde leasing konusunda faaliyet gösteren şirketlerini oluşturmuşlardır. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının istatistiklerine göre Türkiye’de 93 finansal kiralama şirketi faaliyet göstermektedir.⁸¹

Leasing, uygun kredi kaynakları sınırlı olan KOBİ’ler için, finansman kaynağı olan borcun konusunda para değil de başka bir iktisadi varlık olması ve kira sözleşmesi ile yükümlülük alması bakımından önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, 1985 yılında Finansal Kiralama Kanununun çıkarılmasından sonra, birçok finansal kiralama şirketi kurulmuş olmakla beraber bu yeni aracın KOBİ’lerin finansman sorununa çözüm getirdiğini söylemek mümkün görünmemektedir. Çünkü KOBİ’ler bu araçtan çok fazla yararlanamamaktadırlar. Özellikle küçük işletmelerin böyle yöntemleri bilmemeleri leasing şirketlerinin küçük çaplı kiralama ile uğraşmak istememeleri gibi kısmen aşılabilecek engeller yanında, bu sonucun temel nedeni enflasyonist ortamının yarattığı belirsizlik durumudur. Leasing şirketleri genelde enflasyon sebebi ile kira ödemelerini kiralanan malın tüm bedelini ve şirketlerin karını da kapsayacak bir şekilde ilk iki yıla sıkıştırdıklarını ve Kiralama Kanununun ön gördüğü minimum 4 yıllık sürenin geri kalan iki yılında ise sembolik kiralar aldığını göstermektedir. Bütün bu sebepler, bu yeni aracı KOBİ’ler için elverişli ve cazip olmaktan çıkartmaktadır.⁸²

2.2.4. Factoring

Factoring, mal satan veya hizmet arz eden ticari işletmelerin yurtiçine veya dışına yapacakları kredili satışlardan kaynaklanan kısa vadeli senede bağlı olacak

⁸¹ UZAY, Şaban; Ergün, KÜÇÜK, “Leasing, Factoring ve Barter Finansman Tekniklerinden KOBİ’lerin Yararlanma Düzeylerinin Araştırılması: Kaysesi Örneği”, **I. Orta Anadolu Kongresi** “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”, KOSGEB Yayını, Ankara, 2001, s.234.

⁸² DEMİRCİ, Rasih; Aişe, AKPINAR,; İzzet, ÇEVİK, "Avrupa Birliği ve Türkiye’de Esnaf-Sanatkarlar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler", **TESKOMB Yayını**, Ankara, 2001, s.187.

haklarının, faktör veya Factoring şirketi adı verilen finansal kuruluşlar tarafından satın alınması temeline dayanan bir faaliyettir. Kısaca alacak hakkının satışıdır. Factoring şirketleri, ihracatı fonlarıyla, alacakların tahsilatını da üstlenir. Ayrıca iletişim ağı sayesinde binlerce alıcı hakkında istihbarat toplar ve bu bilgiyi ihracatçı müşteri ile paylaşır. Türkiye’de 1988 yılından itibaren bankaların büyümesinde Factoring hizmeti verilmeye başlanmış, Factoring adı altında bir kuruluşu 1990 yılında açılmış, ilk yasal düzenleme, 1994’te hazırlanmıştır.⁸³

3. TÜRKİYE’DE KOBİLERE DSTEK VEREN KURULUŞLAR VE UYGULANAN DESTEK PROGRAMLARI

3.1. TÜRKİYE’DE KOBİLERE DESTEK VEREN KURULUŞLAR

3.1.1. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

Türkiye’nin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasında küçük ve orta büyüklükteki sanayi işletmelerinin payını ve etkinliğini artırmak, rekabet güçleri ve düzeylerini yükseltmek, sanayide entegrasyonu ekonomik gelişmelere uygun biçimde gerçekleştirmek amacıyla, KOSGEB; küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin teknolojik yeniliklere süratle uyumlarını sağlamak, amacıyla 3624 sayılı Kanunla 20 Nisan 1990 tarihinde kurulmuştur. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ile ilgili bir kamu kuruluşu olup, tüzel kişiliğe sahip ve bütün işlemlerinde özel hukuk hükümlerine tabidir.⁸⁴

KOGEB tarafından KOBİ’lere verilen destekleri sıralayacak olursak;

- Nitelikli eleman desteği
- Altyapı ve üstyapı proje desteği

⁸³ <http://www.abchukuk.com/makale13.html>,2003

⁸⁴ " ‘Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun’ Kanun No: 3624, Kabul Tarihi: 12.4.1990, **Resmi Gazete**, 20498; (20 Nisan.1990)" [http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/kanun .asp](http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/kanun.asp)

- E-ticaret desteği
- Bilgisayar yazılım desteği
- Marka yaratma desteği
- İş geliştirme desteği
- Yeni girişimci desteği
- Danışmanlık desteği
- Teknoloji geliştirme desteği
- Ortak kullanım için makine-teçhizat desteği
- Patent ve endüstriyel tasarım desteği
- İhracat için yurtdışı iş gezisi katılım desteği
- Yurtdışı fuarlara katılım desteği
- Kalibrasyon ve CE işaretlerine ilişkin genel test-analiz desteği
- Yurtiçi fuarlara katılım desteği
- Eğitim destekleri

3.1.2. Türkiye Orta Ölçekli İşletme, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV)

21.02.1990 tarihinde kurulan TOSYÖV, ülkemizdeki KOBİ'lerin desteklenmesini sağlamayı ve bu işletmelerin lobisi ve örgütü olmayı amaçlamaktadır. TOSYÖV KOBİ'lere mali ve hukuki danışmanlık ile eğitim ve yayın desteği vermektedir.⁸⁵ Bu amaçla hareket eden ve Türkiye'nin her köşesine yönelik organizasyon faaliyetlerini yürüten Vakıf; konferans, panel ve seminerler vasıtası ile KOBİ'lerinin eğitimi hedeflemektedir. Diğer taraftan, Türk KOBİ'lerinin uluslar arası arenada söz sahibi olmalarını yurtdışı ile diyalog kurmalarını amaçlayan TOSYÖV, Türk KOBİ'lerinin yurtdışındaki örgütlerin çeşitli uluslar arası programlarına dahil edilmesini sağlamak amacıyla, EMSU (Avrupa Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Birliği), ISCB (Uluslararası Küçük İşletmeler Birliği), WASME(Dünya Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Asemblesi) ECSB(Avrupa Küçük İşletmeler Konseyi) gibi uluslar arası kuruluşlara üyedir.⁸⁶

⁸⁵ Manisa Ticaret ve Sanayi Odası "Manisa İlinde KOBİ'lerin Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Manisa Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları**, Manisa, 1997, s.22.

⁸⁶ ŞENYURT, Deniz, **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Topluluğu'nda ve Türkiye'de Teşviki**, Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, Ankara, 1995, s.122.

TOSYÖV genelde KOBİ'lere, özelde ise üyelerine aşağıda kısaca sıralanan hizmetleri vermektedir.

- TOSYÖV tarafından kurulan Dış Ticaret Danışmanlığı A.Ş vasıtası ile dış ticaret, pazarlama, ihracat konuları ile ilgili bilgiler üyelere iletilmektedir
- Benzer şekilde TOSYÖV tarafından kurulan Profil A.Ş aracılığı ile çeşitli sektörlerde yatırım danışmanlığı hizmeti vermektedir.
- KOBİ'lerin kredi garanti sorununu çözmek amacıyla kurulan ve kurucu üyelerinden birisi olduğu Kredi Garanti Fonu A.Ş 'ne katkı sağlamaktadır.
- Hollanda ve Almanya'dan yabancı uzmanların da katıldığı Emekli Uzmanlar Organizasyonu ile KOBİ'lere işbirliği ve danışmanlık hizmeti vermektedir.
- Yayın faaliyetleri, yoluyla bilginin dağıtılmasına yardımcı olmaktadır.
- KOBİ'ler konusunda dünyanın belli başlı organizasyonlarına üye olan ve bilgisayar çağının gereklerini yerine getirerek 1000'den fazla veri tabanı ile iletişim halinde olan TOSYÖV, kurmuş olduğu sistem ile ithalat ve ihracatı yönlendirme, yeni ve çevreci teknoloji transferleri ve yatırımları, yabancı şirketlerle ortak yatırım, konularında hizmet vermek⁸⁷

3.1.3. İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV)

1965 yılında kurulan Vakfın ana amacı, Türk Anayasası temel ilkeleri ve Türkiye'nin imzalamadığı uluslararası antlaşmalar çerçevesinde, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yaşamına katkıda bulunmaktır. Vakıf Türkiye'nin dış ticarete, ekonomik gruplaşmalarla ve özellikle Avrupa Birliği ile ilişkilerinin gelişmesi için gerekli çalışmaları yapmaktır. Vakfın ana çalışmalarını, araştırmalar yapılması ve yaptırılması, kamuoyunu aydınlatıcı seminer, konferans, panel ve benzeri toplantılar düzenlenmesi, yurt içinde ve dışında kamu ve özel kurumlarla iş birliği yapılması ve koordinasyonun sağlanması, yurt dışına yönelik tanıtım çalışmaları oluşturmaktadır.⁸⁸

⁸⁷ TEKİN, Kaan Alpay.,'' TOSYÖV, Ekonomik Koperasyon Borsası ve KOBİ'ler'',**Girişim**, Mayıs - Haziran 1997, s.19.

⁸⁸ <http://www.dto.org.tr/bilgi/kaynak/rehber.html>

3.1.4. İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME)

İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), Türkiye ihracatının geliştirilmesi ve sağlıklı bir yapıya kavuşturulması amacıyla 1960 yılında kurulmuştur. Dış ticaret Müsteşarlığı'na bağlı olarak çalışan İGEME, faaliyetleri araştırma ve geliştirme çalışmaları üzerinde yoğunlaşmakta, uzmanlığa dönük hizmetler sunma anlayışı ile ihracatçıya destek olmakta ve tüm bu çalışmalarını özellikle KOBİ'lerin ihtiyaçları doğrultusunda uygulamaya çalışmaktadır. İGEME'nin faaliyetleri şöyle sıralanmaktadır.⁸⁹

- Araştırma ve Geliştirme
- Eğitim
- Tanıtım
- Fuarlar
- Ticari Heyetler
- Uluslararası İlişkiler

3.1.5. Milli Prodüktivite Merkezi (MPM)

MPM, insan kaynakları, üretim ve eğitim alanında hizmetler vermektedir. Bunlara ek olarak ücretlendirme sistemleri ve örgütlenme alanında danışmanlık, teknik bilgileri yayınlamak gibi görevlerde üstlenmiştir.

MPM, KOBİ'lere yönelik olarak;⁹⁰

- Verimlilik ölçme ve izleme sistemi kurulması
- Organizasyon geliştirme
- Kadro planlaması
- İş değerlendirme
- Motivasyon
- İş yeri yerleşim planlaması

⁸⁹ GÜNGÖR, Ersin, a.g.e.,74.

⁹⁰Manisa Ticaret ve Sanayi Odası , "Manisa İlinde KOBİ'lerin Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Manisa Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları**, Manisa, 1997, s.22.

- İş etüdü
- Kalite yönetimi
- Finansman yönetimi
- Pazarlama yönetimi
- Ergonomi
- İşi sağlığı vb. konularda danışmanlı hizmet vermektedir.

3.2. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DESTEK PROGRAMLARI

Türkiye'de KOBİ'ler gelişmiş ülkelerdeki KOBİ'lerin düzeyinde olmadıkları halde, küresel dünya pazarında onlarla rekabete girmişlerdir. Çeşitli ülkelerde KOBİ'lerin ekonomik verileri Tablo 2-8'de verilmiştir.

Tablo 2-8 :Çeşitli Ülkelerde KOBİ'lerin Durumu

	Küçük İşlm. Toplama Oranı	Küçük İşlm. İstihdam Oranı	Küçük İşlm. Yatırım Payı	Küçük İşlm. Üretim Payı	Küçük İşlm.. İhracat Payı	Küçük İşlm. Verilen Krediler
Amerika	97,2	50,4	38,0	36,2	32,0	42,7
Almanya	99,8	64,0	44,0	49,0	31,1	35
Hindistan	98,6	63,2	27,8	50,0	40,0	15,3
Japonya	99,4	81,4	40,0	52,0	38,0	50,0
İngiltere	96,0	36,0	29,5	25,1	22,2	27,2
Güney Kore	97,8	61,9	35,7	34,5	20,2	46,8
Fransa	99,9	49,4	45,0	54,0	23,0	48,0
İtalya	97,0	56,0	36,9	53,0	-	-
Türkiye	98,8	45,6	6,5	37,7	8*	3-4

Kaynak : Ekonomik Forum, "KOBİ Kredilerinde Düşüş", (2002/2), s.55.
 *%8'lik ihracat payı Kobi'lerin sadece direkt ihracatlarını kapsamaktadır.

Teknoloji ve ürün geliştirmek, kalite sistemleri oluşturma, işlevli bilgi kaynaklarına ulaşmak, üretimini bilimsel temellere oturtmak, dış pazara açılmak, araştırma ve geliştirme kültürü oluşturmak, mesleki olarak iyi yetişmiş insanlar istihdam etmek Türkiye’deki KOBİ’lerin çözmeye gereken sorunların başında gelmektedir. KOBİ ölçeğinde firmaların bu görevleri yardım almadan yerine getirmesi ve dünya pazarında rekabet edebilir düzeyde yükselmesi oldukça zordur. Bu sebeple Türkiye’de de KOBİ’lere yönelik kamu ve sivil kesim destekleri hızla bir şekilde gelişmektedir.

3.2.1. İhracat Teşvikleri

Türkiye’de kalkınma planları ve yıllık programlarındaki toplumsal ve ekonomik hedeflerin gerçekteştirilmesi amacıyla yapılacak faaliyetlerin, uluslararası kuruluşlara olan yükümlülüklerimize aykırılık teşkil etmeyecek yöntemlerle desteklenmesi amacı taşıyan "İhracata Yönelik Devlet Yardımları Kararı "; 11.01.1995 tarih ve 22168 sayılı Resmi Gazete’de 27.12.1994 tarih ve 94/6401 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı olarak yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.⁹¹ Bu kararla birlikte KOBİ’lere yönelik teşvikler ön plana çıkmıştır.

Tablo 2-9 : İhracata Yönelik Devlet Yardımları

Parasal Teşvikler		Parasal Olmayan Teşvikler		Kambiyo Mevzuatı Gereğince Getirilen Teşvikler
a.Devlet Yardımları	b. İhracat İadeleri			
-Ar-GE yardımları -Uluslar arası nitelikte ihtisas fuarlarının desteklenmesi -Yurtdışında ofis-mağaza açma,işletme ve marka tanıtımı faaliyetlerinin desteklenmesi -Yurtdışı fuar ve sergilere milli düzeyde veya firma bazında katılımın desteklenmesi -Çevre maliyetlerinin desteklenmesi -Pazar araştırması desteği	-DTM tarafında bazı tarım ürünleri için değişik ihracat iadeleri, Kamu kurumlarına olan borçların firmaların hak edişleri ölçüsünde düşülmesi (kurumlar-gelir vergileri,SSK primleri, haberleşme,enerji giderleri...vb.)	Dahilde işleme rejimi çerçevesinde; Şartlı muhafiyet Geri ödeme Sistemi	-Vergi, -Resim -Harç istisnası	a.Serbest kullanıma bırakılan dövizler b.İhracat bedellerinden,ihracat ile ilgili giderlerin mahsubu veya transferi c. Mahsuben ödeme

Kaynak : ÇARIKÇI, E, "43 Soruda Dünya ve Türkiye Dış Ticaretinde Gelişmeler ve Türkiye’nin ihracatı Teşvik Tedbirleri", **ATO Yayınları**, 2001, s. 142-159.

⁹¹ EGE, Ayşe; Şule, EĞİTİM,; Ufuk, ACAR, " **Avrupa Birliği İle Gümrük Birliği Muhtemel Etkiler ve Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**" KOSGEB, Ankara, 1995, s. 90.

3.2.2. İstihdam, Eğitim ve Danışmanlık Destekleri

Günümüzde danışmanlık hizmetinin küçük işletmeler açısından önemi yaşanan ekonomik ve sosyal değişimler göz önüne alındığında daha da belirginleşmektedir. Türkiye’de çeşitli konularda danışmanlık ve eğitim destekleri işletmelere sunulmaktadır. Bunlara aşağıda kısaca değinilmektedir.

KOSGEB VE İGEME’nin uygulamacı kuruluş olduğu bir başka destek ise KOBİ’lerin, dış ticarete ilişkin alanlarla sınırlı olmak üzere, eğitim giderlerinin desteklenmesini içeren Eğitim Yardımı’dır. Bu kapsamda ileri iletim teknikleri ve teknolojiler, toplam kalite yönetimi, tedarik, üretim, ürün ve çevre standartları, liderlik, örgüt yönetimi, büyüme, iş gücü yönetimi, iş planı, şirket kurma, iş finansman olanakları ve teknikleri konularında; yurtiçi eğitim kurumları, profesyonel danışmanlık firmaları, üniversiteler ile işletmeler arasında yürütülecek eğitim desteklenmektedir.⁹²

Türkiye’de meslek eğitimini gelişimine katkıda bulunmak ve küçük sanayiye destek olmak amacı ile 1985 yılında kurulan Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayi Destekleme Vakfı (MEKSA) yabancı kaynaklı kalkınma fonlarından finanse edilen mesleki eğitim projeleri ile uygulandığı bölgelerde ve sektörlerde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların, eğitim sorumluluğunu paylaşmalarını ve giderek üstlenmelerini hedeflemektedir.⁹³

3.2.3. Teşvik Belgeli KOBİ Destekleri

Türkiye’de Yatırımların teşviki genel olarak Hazine Müsteşarlığı’ndan alınacak teşvik belgesine bağlanmıştır. Yerli yatırımcılar teşvik belgesi olmadan da bazı teşviklerden yararlanabilirler. Yürürlükteki yatırım teşvik düzenlemesi iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel teşvik sistemi ile ilgili düzenlemeler, diğer bölümde “KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar” çerçevesinde düzenlemeler yer almaktadır. Bu karara göre; belirtilmiş sektörler ve yatırım konularında yatırım teşvik belgesi kapsamında bazı istisna ve muafiyetlerden yararlanılabilmekte ve fon

⁹² Tebliğ No: 2000/2 ve 2001/1 29.01.2000 tarihli **Resmi Gazete**, Sayı: 23948 "Eğitim Yardımı" ve "İstihdam Yardımı"

⁹³ www.adaso.org.tr/meksa.php, 2004

kaynaklı kredi tahsisi yapılabilmektedir.⁹⁴

Yatırım teşvik belgesi ile yatırımlara devletçe sağlanabilecek destek unsurları şunlardır.⁹⁵

- Gümrük vergisi ve toplu konut fonu istisnası
- Yatırım indirimi
- Katma değer vergisi istisnası
- Vergi, resim ve harç istinası
- Enerji desteği ve Maliye Bakanlığı'na arsa tahsisi
- Yatırım teşvik fonundan kredi

Tablo 2-10'da görüldüğü gibi KOBİ yatırımlarının teşvik belgesi kapsamına alındığı 1997 yılından bu yana KOBİ'lerin teşvik belgesi sayısındaki düşüş açıkça görünmektedir. 2000 krizi ve sonrası 2001 istikrar paketi ve ekonomik önlemleri KOBİ teşvik belgesi uygulamasının başarısızlığının nedenleri arasındadır. Zira 2000'lere kadar KOBİ teşvik belgesi rakamları binlerde iken 2001 ve sonrasında yüzlere gerilemiştir ve bu krizlerden sonra KOBİ'ler için tek amaç ayakta kalabilmek olmuştur

⁹⁴ DİLİK, B; M, DURAN, "Türkiye' DE Uygulanan KOBİ Teşvik Politikası ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi", **Hazine Dergisi**, 1998, s.69.

⁹⁵ 18.01.2001 Tarihli **Resmi Gazete**, Sayı: 24291, Karar Tarihi:21.12.2000, Karar sayısı:2000/1822, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar"

Tablo 2-10 : Yatırım Teşvik ve KOBİ Teşvik Belgeli Yatırımlar (1995-2002)

Yıllar	Yatırım teşvik		KOBİ teşvik		Yatırım teşvik+KOBİ teşvik		İstihdam
	Belge sayısı	Sabit yatırım tutarı	Belge sayısı	Sabit yatırım tutarı	Belge sayısı	Sabit tutarı milyar TL.	
1995	4.955	4.195.362	-		4.955	4.195.362	376.083
1996	5.024	2.959.410	-		5.024	2.959.410	269.715
1997	5.144	4.295.349	1.550	37.376	6.694	4.332.725	335.835
1998	4.291	4.530.369	1.171	33.189	5.462	4.563.558	285.103
1999	2.968	6.349.066	1.695	57.978	4.663	6.407.044	193.407
2000	3.521	8.725.177	1.229	49.124	4.750	8.774.301	186.894
2001	2.155	10.671.480	244	14.986	2.399	10.686.466	107.223
2002	3.022	15.229.531	391	66.640	3.393	15.296.171	142.841
Toplam	31.080	56.955.744	6.280	259.292	37.340	57.215.037	1.897.101

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı

4. Türkiye'nin AB Sürecine Genel Bakış

Türkiye'nin bugün Avrupa Birliği (AB) olarak anılan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile ilk ilişkileri, 1959 yılında Türkiye'nin AET' ye üye olmak için başvurması ile başlamıştır. Türkiye'nin yaptığı başvuru AET'nin kuruluşuna olanak veren Roma Antlaşmasının (25 Mart 1957) yürürlüğe girdiği 1 Ocak 1959'dan sonra AET'ye Yunanistan'dan sonra yapılan ikinci başvurudur.

AET ile Türkiye arasında ortaklık anlaşması 12 Eylül 1963 tarihinde imzalanmıştır. 1 Aralık 1964 tarihinde Ankara anlaşması resmen yürürlüğe girmiş ve ortaklık konseyi toplantısı başlamıştır. 16 Mayıs 1967'de Türkiye geçiş dönemine geçmek istemiş ancak topluluk sürenin dolmadığını bildirmiştir.

6 Şubat 1969 yılında 2.dönem(geçiş dönemi) müzakereleri başlamış ve geçiş dönemi koşullarını saptayan katma protokol, 22 Temmuz 1970’de kabul edilmiş, 23 Kasım 1970’de Brüksel’de imzalanmıştır. Geçiş dönemi 1 Ocak 1971’den itibaren başlamıştır.⁹⁶

Geçiş dönemi ile beraber Türkiye hazırlık döneminden farklı olarak AT’ye ödümler vermeye başlamıştır. Bu ödümler arasında gümrük indirimleri, AT için kota genişletmesi, ortak gümrük tarifesine uyum ve liberasyon oranının artırılması v.b konularda ödümler verilmiştir.

12 Eylül 1980’de Türkiye’de askeri müdahale olur olmaz Avrupa’nın Yaptığı ilk iş ilişkileri askıya almak oldu. Türkiye’de yeniden demokrasi yerleşinceye, parlamento açılıncaya kadar siyasi partiler oluşup parlamentoya girene kadar geçen bir kayıp dönem vardır. Bu dönemde 1980’den başlayıp 1988’e kadar sürmüştür. Türkiye sekiz sene boyunca kendi yükümlülüklerini yerine getirmemiştir. Hatta 78’den itibaren gümrük indirimlerini dondurmıştır ancak Avrupa tarafı da Türkiye’yi muhatap kabul etmemiştir. Aradan geçen sürede Türkiye yeni Anayasasını hazırladı, 82’de parlamento açıldı, demokratik kurumlar işlemeye başladı. Ancak Avrupa’nın, baştaki 12 Eylül sendromunu bir türlü unutamadığı kabul edilmektedir. Bu durum günümüze kadar yansımıştır.⁹⁷

14 Nisan 1987’de Türkiye tam üyelik için yine AT komisyonuna başvurmuştur. Fakat AT 18.12.1989 tarihinde Türkiye’nin tam üyelik başvurusu konusundaki görüşünü şöyle açıklamıştır. Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve politik alanda gelişmesinin gerektiği belirtmiştir.

13 Aralıkta 1995’te Strasbourg’da toplanan Avrupa parlamentosu genel kurulunda 149 olumsuz, 36 çekimser oya karşı 343 evet oyu ile AB üyeleri, Türkiye ile Gümrük Birliğini onaylamışlardır.⁹⁸

⁹⁶ CEYHAN, Haluk, , **Türkiye ile AET arasında Bir Ortaklık yaratan anlaşma-Ankara anlaşması, Türkiye-AT 25 ortaklık yılının değerlendirilmesi**, TCMB, 1990, s.37-41.

⁹⁷ GÜNUĞUR, Haluk, **AB ve Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri Semineri**, AB Bütünleşmesinin Tarihsel Gelişimi, TCMB, Ankara, 1995, s.181.

⁹⁸ KARLUK Rıdvan, **Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim Yapısal ve Sosyal Değişim**, Beta yayınları, İstanbul,

1 Ocak 1996'dan itibaren Türkiye'nin AB ile Gümrük Birliği'ne girmesinden sonra ilk AB-Türkiye Ortaklık Konseyi Toplantısı, 29 Nisan 1997 tarihinde Lüksemburg'da yapılmıştır. Toplantıda Gümrük Birliği'nin işleyişini ilgilendiren muhtelif teknik konularda önemli ölçüde anlaşma sağlanmış ve Türkiye'nin AB'ne tam üye olma hakkı bir kez daha belirtilmesine,⁹⁹ karşın Türkiye aday ülkeler arasında gösterilmediğinden AB ile siyasal diyalog tekrar bir dönem kesintiye uğramıştır. Türkiye sadece Mart 1998'de Londra'da yapılacak olan genişleme ile ilgisi bulunmayan Avrupa Konferansı'na barış, güvenlik, iyi komşuluk ilişkileri gibi tüm ülkeler için geçerli olan ilkeleri, insan hakları, azınlık hakları, Yunanistan ile tatminkar ilişkiler kurma gibi kriterleri kabul etmesi koşulu ile davet edilmiştir.¹⁰⁰

Ancak,1999 yılındaki Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin AB adaylığı açıklanarak ilişkilerde yeni bir dönem başlamıştır. 2000 yılındaki Nice Zirvesi'nde ise AB, Türkiye'den beklentilerini içeren Katılım Ortaklığı Belgesi'ni açıklarken, geçmişte olduğu gibi, Türkiye'nin AB geleceğindeki yerini netleştirecek ifadeler beyan edilmemiştir. 2001 yılında Türkiye'nin AB'ne taahhütlerini içeren Ulusal Programı açıklanmakla birlikte, AB'nin Leaken Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ne üyelik müzakerelerine başlama süreci yaklaştığı açıklanmıştır. Ulusal programını açıklayan Türkiye, AB adaylarının üyelik müzakerelerinin başlaması için ön koşul olarak yerine getirilmesi gereken 1993 Kopenhag Kriterleri çerçevesinde bazı küçük Anayasa değişiklikleri yapılmıştır.¹⁰¹

Günümüze gelene kadar bir taraftan Gümrük Birliği'nin gereklerini yerine getirmeye çalışan Türkiye, bir taraftan da Kopenhag Kriterleri çerçevesinde özellikle demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan kaynakları ve azınlıklara verilecek haklar konusunda adımlar atmaya çalışmıştır.¹⁰²

Türkiye yaşadığı ekonomik krizlerden ancak fırsat bulup, Ağustos 2002'de

1999 s.580-582.

⁹⁹ Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "AB- Türkiye Ortaklık Konseyi", **Güncel Avrupa**, Mart-Mayıs 1997, s.4.

¹⁰⁰ Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ankara, T.C Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ekim 1999, s.241.

¹⁰¹ Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, "Avrupa'nın Bütünleşme Tarihi ve Türkiye'nin AB Yolu ", **19 Mayıs Gençlik ve Avrupa Günü**, Mayıs 2002. s.7.

¹⁰² Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, a.g.e., s.3.

Parlamentosundan Kopenhag Kriterleriyle ilgili bazı düzenlemeleri geçirebilmiştir ve AB'ye tam üyelik için başvurmuştur.

4.1. GÜMRÜK BİRLİĞİ'NİN TÜRK KOBİ'LERİNE OLAN ETKİSİ

AB ile Gümrük Birliği'ne girme kararı Türkiye'nin geçen yüzyıldan beri hedeflenmiş olduğu batılaşma çabalarının devamı niteliğinde ve temelde siyasi bir karar olup, doğal olarak Birliğe girmenin yol açması muhtemel ekonomik ve sosyal değişime razı olma kararlığını da beraberinde girmektedir. 6 Mart 1995 tarihinde Ortaklık Konseyi Toplantısının da çıkan 1/95 sayılı Karar sonrası aslında Türkiye uzun bir süre "ne olduğu tam olarak bilinmeyen" bir olguyla karşı karşıya kalmıştır. Yeni bir dönem ile karşılaşacağı bilinmekle birlikte bu yeni dönemin tam olarak nasıl şekilleneceği konusunda ilk aşamada sadece yüzeysel bilgiler gündemde yer tutmuştur. Ancak, Gümrük Birliği'nin olası kamuoyunda tartışılmaya başlandığında yavaş yavaş bazı gerçekler ortaya çıkmaya başlamıştır.¹⁰³

Esasında Türkiye, hem Dünya konjonktürü açısından hem de kendi iç dinamikleri açısından çok parlak olmayan bir dönemde, pek olumlu olmayan koşullarda Gümrük Birliği'ne girmiştir. Bir taraftan, Avrupa'da soğuk savaşın sona ermesi sonucu değişen siyasi koşullar ve AB'nin son yıllarda içinde bulunduğu ekonomik sorunlar, AB'nde Türkiye'nin tam üyeliğine eskisi kadar sıcak bakılmamasına yol açarken; diğer taraftan, Türkiye'de 1994 yılında yaşanan ağır ekonomik kriz nedeniyle yaşanmakta olan ekonomik, sosyal ve siyasi sorunların da katkısı ile olumsuz koşullar altında Gümrük Birliği'ne geçiş sağlanmıştır.¹⁰⁴

"Gümrük Birliği Konusunda Çalışma Programı" iki bölümden oluşmuştur.

Programın birinci bölümünde Gümrük Birliğinin tamamlanmasına ilişkin konular sıralanmıştır;

¹⁰³ SAYKU, Okan, "KOBİ'ler Gümrük Birliği Kısacasında ", **Girişim**, Nisan 1995, s.4.

¹⁰⁴ Ankara Sanayi Odası, "KOBİ'ler AB Yardımlarına Hazır mı?", **Asomed Özel Ek**, Kasım 1996, s.28.

- Gümrük Birliği
- AT ile Türkiye arasında malların serbest dolaşımı
- Ortak gümrük tarifelerinin benimsenmesi
- Kurumsal hükümler
- Sosyal hükümler
- Ticaret mevzuatını yakınlaştıırılması
- Mali konular
- Yatırımların teşviki

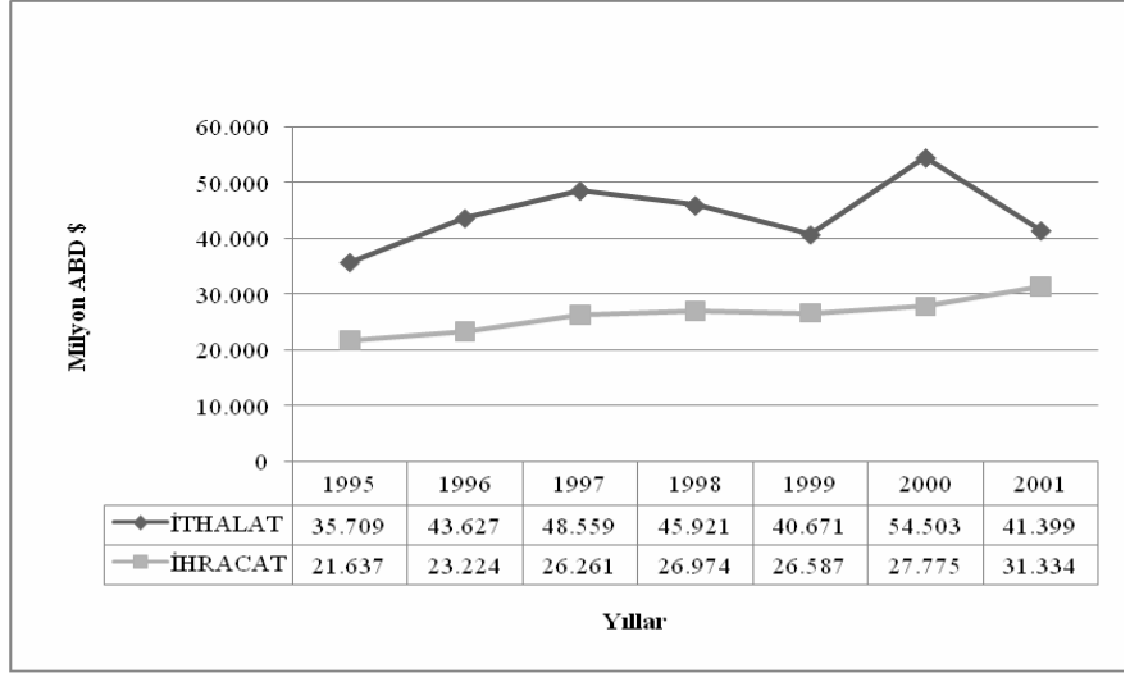
Protokolün ikinci bölümünde ise "Türkiye-AT arasında işbirliği" konularını içeren 10 alan sıralanmıştır. Bu alanlar;

- Ekonomi
- Para
- Enerji
- Sanayi
- Bilim
- Kültür
- evre
- İstatistik
- Uyuşturucu
- Diğer konular

Gümrük Birliğinin ticaret saptırıcı ve ticaret yaratıcı etkileri yürürlüğe girdiği ilk yıl olan 1996 yılında beklendiği gibi Avrupa Birliği lehinde olmuştur. 1996 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliğinden yaptığı ithalat bir önceki yıla göre %34,7 oranında artmıştır. Avrupa Birliğinin toplam ithalat içindeki payı 1995 yılında %47,2'den 1996 yılında %52,9'a yükselmiştir. Bu yıldan sonra Türkiye ile Avrupa Birliği arasında dış ticaretin yani ihracat ve ithalatın dengeli bir biçimde arttığını görüyoruz. Ancak, bu noktada Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Dış Ticaret hacminin esas olarak Türkiye'nin uyguladığı döviz kuru politikasına ve gerçekleştirilene büyüme hızına bağlı olduğunu belirtmemiz gereklidir. Nitekim, 2001 yılında Türkiye'nin döviz kurunu nominal çapa olarak kullanması sonucunda Türkiye'nin Avrupa Birliğinden ithalatı

büyük ölçüde artmıştı Türk ekonomisinin 2002 yılında durgunluğa girmesi sonucunda ise Avrupa Birliğinden yapılan ithalat gerilemiştir.¹⁰⁵

Grafik 2-2 : Gümrük Birliği Sonrası Türkiye’de İthalat ve İhracat

Kaynak: T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

Grafik 2-2 incelendiğinde 1996 Gümrük Birliğine girişle birlikte Türkiye'nin ithalatındaki belirgin artışlar göze çarparken ihracatında belirgin bir dalgalanma görülmemektedir.

Sonuç olarak Gümrük Birliği sonrası ilk iki yılda büyük artış yaşanan ithalatın ülke gruplarına göre dağılımına bakıldığında, AB ülkelerinin, Gümrük Birliğinin başladığı 1996 yılı sonunda toplam kompozisyon içindeki payı ithalatın artışına paralel olarak yükselmiştir.

1 Ocak 1996 tarihinde Gümrük Birliği'ne geçişi başlatılan Türkiye'nin önünde mevzuat uyumu açısından birçok ödev bulunmaktaydı piyasalarda rekabetin korunması, yatırımlarda devlet yardımları, sınai ve fikri mülkiyet hakları, tüketicinin

¹⁰⁵ MORGİL, Orhan, "Ekonomik açıdan Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve Gümrük Birliğinin işleyişi", http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi id=650&id=39

korunması, vergi mevzuatı, sınai mevzuat ve standartlar, dış ticaret mevzuatı bunlardan bazıları olup, bunların çoğu yeni yasal ve kurumsal düzenlemeler gerektirmekteydi.¹⁰⁶

Başka ülkeler bu uyumu önce tam üye olup daha sonra Gümrük Birliği'ni başlatarak ve AB'nin çeşitli fonlarından faydalanarak gerçekleştirdikleri halde, Türkiye için Gümrük Birliği'nin temelini oluşturan 6 Mart 1995 tarihli Ortaklar Konseyi Kararı'nda Türkiye'nin uyumu için son derece düşük bir mali yardım ön görülmüştür. Esasında bunun anlamı, Türkiye'nin bu uyumun getireceği tüm maliyetleri kendisinin üstlenmesi, diğer bir ifade ile, bu uyumu kendi kaynakları ile yapmayı kabullenmesidir. Bu nedendir ki, Gümrük Birliği Türkiye'de birçok çevre tarafından taviz olarak değerlendirilmiş ve AB'nin bu tutumuna reaksiyon göstermiştir. Bu eleştiriler bir ölçüye kadar doğru olmakla birlikte şurası unutulmamalıdır ki, bu uyum çalışmaları çerçevesinde yapılması gereken rekabet hukuku, fikri ve sınai mülkiyet hakları, tüketicinin korunması, üretimde teknik standartların sağlanması gibi çağdaş mevzuat ve uygulamalara, Gümrük Birliği vesilesi ile dahi olsa, geçilmesi Türk ekonomisi için aslında bir sorumluluktur. İçinde bulunduğumuz dünyada artık bu mevzuat ve uygulamaları benimsememiş ülkeler, hem kendi içlerinde büyük zorluklarla karşılaşmakta hem de uluslararası alanda ciddi yaptırımlarla muhatap olmaktadır. Bütün bunlar Türkiye ekonomisi için yeni bir aşamaya geçişi ifade etmektedir. Ekonomisini rekabete açarak güçlendirmek, modernleştirip rasyonel duruma getirmek, serbest piyasa ekonomisini güçlü bir şekilde yerleştirmek, AB'ne verilen bir taviz olarak algılanmaktan çok Türkiye'nin esasen atması gereken bir adım olarak değerlendirilmelidir. Topluluk yardımları sorunların çözümüne katkıda bulunmakla beraber, uyum sürecinin ve adaptasyonun başarısının ana kaynağının, ülkelerin rekabet gücü ve makro ekonomik politikaları ile yeniden yapılanmada gösterdikleri başarı olduğu unutulmamalıdır.¹⁰⁷

Güvenlik: CE-İşareti: AB uygunluk işareti "CE Markasıdır". Bu işaret, bir ürünün belirlenen sağlık, güvenlik, çevrenin ve tüketicinin korunması gereklerine uygun

¹⁰⁶ Ankara Sanayi Odası, a.g.e., s.29.

¹⁰⁷ Türkiye Vakıflar Bankası, **Gümrük Birliği'nin Türkiye Ekonomisi'ne Muhtemel Etkileri**, Ankara, Vakıfbank Araştırma Dizisi 1, s. 191.

olduğunu gösterir.¹⁰⁸

Gümrük Birliği Anlaşmasını imzalamış olan Türkiye'deki Sanayi kuruluşları ve özellikle KOBİ'ler için bu konu birçok açıdan önem taşımaktadır. GB anlaşmasının imzalanmasından sonra, AB'deki teknik mevzuat belirli bir geçiş süreci sonunda Türkiye'de zorunlu hale gelmiştir. Bunun sonucunda, sadece AB'ne ihracatı yapılan ürünler için değil, aynı zamanda iç pazar için üretilen ve direktifler kapsamında olan tüm ürünler içinde ilgili şartlara uyum zorunlu olacaktır. GB çerçevesinde Türk Sanayi Kuruluşlarının ve KOBİ'lerin ürünlerinin teknik engelle karşılaşmasının önlenmesi açısından, uygunluk değerlendirme işlemlerinin, Normlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi büyük önem arz etmektedir.¹⁰⁹

Kalite: ISO 9000 Kalite Standartları: Artık günümüzde; Toplam kalite kontrol, işletme çapında kalite geliştirme, kalite iyileştirme, sıfır hata, kalite güvencesi gibi unsurları içine alan Toplam Kalite Yönetimi aşamasına geçilmiştir. Ürün Kalitesini etkileyen faktörler; pazarın profilinden, tüketiciye verilecek servis hizmetlerine kadar tüm süreci kapsamaktadır. Toplam Kalite Yönetiminde (TKY) amaç, bu sürecin kontrol altında tutularak hatasız üretiminin ilk defada ve her defasında yapılmasını sağlamaktır. İşletmeler, hatayı kaynağında tespit edip ilk defada doğruyu yapmak ve sıfır hata prensibine göre; ürünün izlenebilirliği uygulamalarına geçmek zorundadır. Bunun içinde kalitenin güvence altına alınması gereği ortaya çıkmış ve ISO 9000 Kalite Standartları oluşturulmuştur.¹¹⁰

Türkiye'de sanayi işletmelerin büyük bir kısmının KOBİ olmasından dolayı ülkemizin Dünya pazarında büyük pay alması KOBİ'lerimizin kaliteye verdikleri veya verecekleri öneme bağlı olduğu bilinen bir gerçektir. Gümrük Birliği ile beraber büyük bir pazar ve rekabet ortamına girilmiştir. Rekabete başarılı olabilme şartı da kaliteye önem vermekten geçmektedir.

¹⁰⁸ PİYALE, Ayfer, "Dış Ticarete Standardizasyon ve KOBİ'ler", **Dış Ticaret Dergisi**, Ankara: DTM yayını, Aralık-1996.s. 84.

¹⁰⁹ KASAP, Gülay, Coşkun . "Türkiye'deki KOBİ'ler ve Gümrük Birliği Bariyerleri", <http://iktisat.uludag.cdu.tr/dergi/5/gulay2/gulay2.html>

¹¹⁰ KASAP, Gülay, Coşkun, a.g.e.,

Çevre: ISO-14000 Çevre Yönetimi Standartları, Eko-Etiket, Yeşil Nokta: ISO 14000 serisi standartları işletmeleri üretimlerinin potansiyel çevre etkilerini kontrol altına alabilmesi için gerekli yapıyı sağlayan bir standart serisidir. ISO 14000'nin tasarlanmasındaki amaç firmaların çevresel performanslarını yükseltmelerine yardımcı olmak ve çevre konularının özellikle AB ülkeleri ile ticaret engeli haline gelmesinin önüne geçmektir. Her ne kadar ISO standartlarının uygulanması gönüllülük esasına bağlı ise de yaygın olarak kabul görmüş olması ve ticari öncelikler ve bu uygulamayı bir şekilde zorunlu hale ettirmiştir.¹¹¹

GB açısından KOBİ'lerimizin karşısına Eko-Etiketleme ve Yeşil Nokta kavramları da çıkmaktadır. Çevre ile ilgili etiketleme olan '**Eko-Etiketleme**', bir ürünün piyasadaki aynı kategorideki diğer ürünlerden çevre yönünden daha uygun olduğunun belirlendiği konusunda tüketicileri bilgilendirmek amacıyla ürünlerde gönüllü olarak etiket kullanılmasıdır. Üzerine konulduğu ürünün; tasarım üretim tesis, satış, kullanım sonrası atılması safhalarının tümünde çevreye verdiği zararların minimum olduğunu gösterir. "Yeşil Nokta", ürünün ambalajının ideolojik yönden uygunluğunu gösteren bir işarettir. Satış ambalajının üzerindeki Yeşil Nokta Tüketicie o ambalajın yeniden kullanabileceğini veya geri dönüşümünün yapabileceğini göstermektedir. Batılı ülkeler bir yandan ambalaj normları ve standartları geliştirerek atıkları azaltma yoluna giderken, diğer taraftan da ambalaj atıklarını toplayıp yeniden sanayiye kazandırma konusunda yoğun emek ve para harcanmaktadır.¹¹²

Yukarıda açıkladığımız Güvenlik: CE-İşareti, Kalite: ISO 9000 Kalite Standartları, Çevre: ISO-14000 Çevre Yönetimi Standartları ve Eko-Etiket, Yeşil Nokta'yı her ne kadar Gümrük Birliği'nin Türk KOBİ'lerine yarattığı sorunlar başlığı altında inceleysek de uzun vadeli farklı bir bakış açısıyla yaklaşıldığında, saydığımız bu standartların sağlanmasının uluslararası piyasalardaki mal ve kalite standartlarının yakalanmasında çok gerekli olduğu anlaşılmaktadır.

¹¹¹ Ahmet Karakuş, ""KOBİ'ler ve Standartlar", **Gümrük Birliği sürecinde KOBİ'ler Semineri**. İstanbul: Türkiye-AB derneği İstanbul Şubesi Yayınları, Yayın No : 6. 2000. s. 92.

¹¹² KASAP, Gülay, Coşkun, a.g.e.,

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNDE KOBİ'LERİN İŞLEYİŞİ

1. AVRUPA BİRLİĞİNDE KOBİ'LERİN YERİ VE ÖNEMİ

Dünyadaki birçok ülkede olduğu gibi AB'de de KOBİ'lerin gerek İstihdam yaratmada gerekse ekonomik büyümede oynadıkları önemli rol söz konusu kesimin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik olarak AB ve üye ülkeler düzeyinde politikalar geliştirmesine ve uygulanmasına neden olmuştur.¹¹³

Gerçekte KOBİ'lerin birlik içerisindeki geçmişini kesin olarak belirlemek imkansızdır. Birlik KOBİ'lerle ilgili ilk ciddi adımını 1983 yılını Avrupa küçük ve orta boy işletmeler yılı ilan ederek atmıştır. Bu çalışmalar komisyonun, Avrupa parlamentosu ve ekonomik ve sosyal komitenin ortak uğraşları sonucu 9.12.1983 tarihinde Strasbourg konferansında KOBİ'lere dönük topluluk programlarının kabulü kesin olarak belirlenmiştir.

İlerlemeleri 1983 -2001 yılları arasındaki belirtecek olursak şu şekilde sıralayabiliriz. 22 Mayıs 1984'te tarihli komisyon tebliği KOBİ'lere uygulanacak programların idari, ekonomik ve hukuki çerçevesini çizerek KOBİ'lerin gelişmesi için gerekli ortamı hazırlayıcı şartları tanımlamaktadır. Bu doğrultuda 24 Mayıs 1984 tarihli parlamentosu kararı da ayrıca bulunmaktadır. Topluluk konseyi ise Mart 1985'te Brüksel'de aldığı bir kararla KOBİ'lerin gelişimi ve KOBİ'lerde eğitim programlarının özendirici tedbirleri tanımlanmıştır. Eylül 1985'te komisyon KOBİ'lerle ilgili tüm birimleri toplayarak yapılacak mali yardımların üzerinde çalışmaya başlamıştır Kasım 1985'te elde edilen sonuçları çalışma grupları komisyona vermiştir. Bu komisyon sonuçları ışığında LAHEY toplantısının temel kararları verilmiştir.

20 Ocak 1986'da komisyon toplulukta girişimciliğin geliştirilmesi ve bunu KOBİ'ler uygulama amacıyla "Task-Force" çalışma grubunun kurulmasını

¹¹³ EGE, Ayşe; Şule, EĞİTİM; Ufuk, ACAR a.g.e., s.,44.

düşünmüştür. Girişimciliğin teşviki, yeni teşebbüsler ve eski kuruluşların geliştirilmesi, bilgi akımının yoğunlaştırılması ve AB sınırları içindeki ilişkiler Task Force'un faaliyetleridir.

30 Ağustos 1988 yılında ve 28 Temmuz 1989 yılında Roma Antlaşmasının 235.maddesi gereğince konsey KOBİ'lere dönük programların gerçekleştirilmesi için gerekli hukuki düzenlemelere yönelik imzalar atmıştır.

KOBİ'ler için daha iyi finansal ortam yaratmak ve pozisyonlarının daha iyi anlaşmasını sağlamak üzere AB etkinliklerinde süreklilik ve bütünleştirme eylemleri yapılmaktadır. Maastricht anlaşması ile KOBİ'lerin işletme politikası tam olarak açıklığa kavuşmuştur.

AB'nin KOBİ'lere yönelik işletme politikası, KOBİ'lere yönelik çok yılı program ve bütünleştirilmiş program çerçevesinde şekillenmektedir. Çok yıllık program, AB'nin diğer birlik politikalarının kapsamadığı KOBİ'lere özgü eylemleri için yasal ve mali alanı çerçevesinde oluşturulmuştur.

Bunlarla birlikte diğer birlik politikaları kapsamında faaliyetler ise iç pazarın basitleştirilmesi ve EURO 'nun kullanımına yönelik faaliyetlerin yanı sıra yapısal fonlardan sağlanan destek, topluluk araştırma ve teknolojik gelişme programlarına erişim, Avrupa Yatırım Bankası kredileri, Avrupa Yatırım Fonu kredi garantileri, KOBİ'lerde yenilikçi faaliyetler, KOBİ'lerin bilgi toplumuna ve eğitime erişimi gibi alanlardaki faaliyetleridir.

KOBİ'lerin bir takım avantajlara sahip olması, AB ülkelerinde gerek sayısal gerekse üretimdeki payları itibariyle KOBİ'lerin ekonomi içindeki paylarını hızla artırmıştır. AB ülkelerinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesinin temelinde, bu üstünlükler arasında ,teknik yeniliklere daha yatkın olmaları, tüketici tercihlerine daha esnek olmaları, üretimdeki boşlukları doldurmadaki katkıları, daha az bürokratik yapısı, istihdam artışına yaptıkları katkılar,bireysel yaratıcılığı ön plana ön çıkartmaları gibi

faktörler sayılabilir.¹¹⁴

1.1. İSTİHDAM AÇISINDAN

KOBİ'lerin ekonomide oluşturdukları istihdam artışları onları hedeflerine uygun kuruluşlar olarak algılanmasına neden olmaktadır.

Avrupa Birliği'nde 1973-1980 döneminde imalat sanayinde istihdam 3.2 milyon azalmıştır. Bununla birlikte 500'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinde işgücü 3.6 milyon daralmıştır. Buna karşın, küçük işyerlerinde istihdam ya mevcut seviyesini muhafaza etmiş veya artmıştır. Özellikle ileri derecede endüstrileşmiş bölgelerde kömür madenleri, çelik, gemi yapımı, tekstil gibi iktisadi geleceği sınırlı olan işkollarında esas itibariyle büyük işyerlerinin kapanması veya daralması böyle bir sonucun çıkmasında etkili olmaktadır.¹¹⁵

2002 yılına gelindiğinde Avrupa ülkelerinde sayıları 20 milyonun üzerinde olan KOBİ'ler, toplam istihdamın %66'sını oluşturmaktadır. Toplam 121.750.000 kişilik istihdamın 80.790.000'i KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmektedir. Büyük işletmelerin istihdam ettiği kişi sayısı 40.960.000 olup, toplam istihdam içindeki payları %33,6'dır.

Tablo 3-1 : AB'de İşletme Sayıları, İstihdam ve Baskın İşletme Ölçekleri

Ülkeler	İşletme Sayıları (1000)	Baskın İşletme Ölçeği	İstihdam (%)			
			Mikro	Küçük	Orta	Büyük
Fransa	2490	Mikro	32,4	18,7	14,9	34,1
Almanya	3550	Büyük	23,5	20,3	13,9	42,3
Danimarka	180	KOBİ	29	22,6	17,9	30,5
Finlandiya	210	Büyük	24,6	16,4	16,4	42,6
Avusturya	225	KOBİ	24	19,2	21,3	35,5
Belçika	545	Mikro	45,8	15,4	11,4	27,4

¹¹⁴ EKİN, Nusret, "Küreselleşme ve Gümrük Birliği", İTO, İstanbul,1999, s.142.

¹¹⁵ W, B, " Small and Medium- Sized Establishments in Western Europa", **New Firms and Regional Development in Europa** (Ed:Dec. Keeble-Weger, D.-C.) London; 1986, p.49.

Tablo 3-1 Devam : AB’de İşletme Sayıları, İstihdam ve Baskın İşletme Ölçekleri

Yunanistan	800	Mikro	56,6	27,2	12,7	13,5
İrlanda	95	KOBİ	22,7	22,9	21,4	33
İtalya	4125	Mikro	47,8	21,4	10,7	20,1
Lüksembourg	20	KOBİ	22,9	24,6	24,1	28,4
Hollanda	555	KOBİ	26	17	17,7	39,4
Portekiz	685	KOBİ	38,4	22,8	18,4	20,5
İngiltere	3490	Büyük	28,9	15,3	12,6	43,1
İsveç	270	Büyük	26,7	18,2	16,1	39
İspanya	2700	Mikro	47,5	19	12,9	20,6
Avrupa-15	19930	Mikro	32,8	18,9	13,9	34,3

Kaynak : EIM Small Business Research and Consultancy Estimated By EIM Business Policy Research; Esitimated Based On Eurostat’s SME Database. Also Based On European On European Economy, Supplement A, June 2001 ve OECD: Economic Outlook Outlook, No:65’den derlenmiştir.

Tablo 3-1’e bakıldığında Avrupa ülkelerinde işletmelerin ölçeklerine göre istihdam ettikleri kişi sayısı farklılıklar göstermektedir. Bunun birçok nedeni sıralanabilir; zaman, nüfus yoğunluğu, kimi zaman ise gelişme düzeyi gibi. Örneğin; Fransa’da KOBİ’lerin istihdama katkısı %66, Almanya’da %58’, İngiltere’ de %57’dir., İtalya’da bu oran%80 olarak gerçekleşmektedir.

1.1. YARATILAN KATMA DEĞER VE İŞGÜCÜ MALİYETLERİ

Yaratılan katma değer içerisindeki, işgücü maliyetleri oranları, mikro işletmelerde %40, küçük işletmelerde %53 ve büyük işletmelerde %39’dur. Bu verileri KOBİ’lerin büyük ölçekli işletmelerle rekabet gücünü anlama ve kıyaslama açısından önemlidir. AB ülkelerinde büyük işletmelerde çalışan bir kişinin yarattığı katma değer, mikro işletmede çalışan birinin yarattığı değer 3 katıdır.¹¹⁶

1.2. İŞLETME SAYILARI AÇISINDAN

Avrupa Birliği ülkelerinde birinci sektör olarak bilinen alanlar dışında (tarım,balıkçılık, madencilik vb. sektörler) bulunan işletme

¹¹⁶ AKPINAR, A.; İ., ÇEVİK, "Avrupa Birliği ve Türkiye’de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler " **TESKOMB**, Ankara, 2001, s.20.

sayısı (2002) 20.455.00'dir. Bu işletmelerin yaklaşık %99,8 'i KOBİ dir. Söz konusu işletmelerin ortak tanım kapsamında mikro, küçük, orta ve büyük ölçekli olmak üzere dağılımına Tablo 3-2'de yer verilmiştir.

Tablo 3-2 : Avrupa Ülkelerinde Ölçeklerine Göre İşletmeler (2002)

		(KOBİ) İşletme Ölçekleri			Büyük İşletmeler	Toplam
		Mikro	Küçük	Orta		
İşletme Sayıları	%	%93	%6	<%1	%0,2	100
	1000	19.040	1.200	170	40	20.455
İstihdam	1000	41.750	23.080	15.960	40.960	121.750

Kaynak : Main Result From The 2002 Observatory Of European SMS s.4'den derlenmiştir.

1.2. İHRACAT PAYLAR

1988 ve 1994 yılları arasında tüm işletmeler için ihracatta çok düşük bir artış gözlenmektedir. 1988-1992'deki durgunluğa karşın 1992-1994 arasında artış gerçekleşmektedir. Bu artış daha çok imalat sektöründeki ihracattan kaynaklanmaktadır. Diğer sanayi sektörleri açısından ihracatta artış, büyük işletmeler tarafından yapılmaktadır.¹¹⁷

Tablo 3-3 : Avrupa Birliği'nin Sanayi Sektöründeki Ortalama İhracat Oranı

Sektör		İmalat	Dağıtım	Hizmet	Toplam
1988	Mikro İşletme	7.2	6.1	4.4	5.9
	Küçük İşletme	13.5	8.6	10.7	10.8
	Orta Boy İşletme	17.4	7.9	13.8	12.7
	KOBİ	13.7	7.4	9.2	9.8
	Büyük İşletme	28.7	7.4	14.5	20.8

¹¹⁷ SAYIN, Meral; M. Akan, FAZLIOĞLU, "Avrupa Birliği'nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları", **KOSGEB Yayınları**, Ankara, Ocak 1997, s.3.

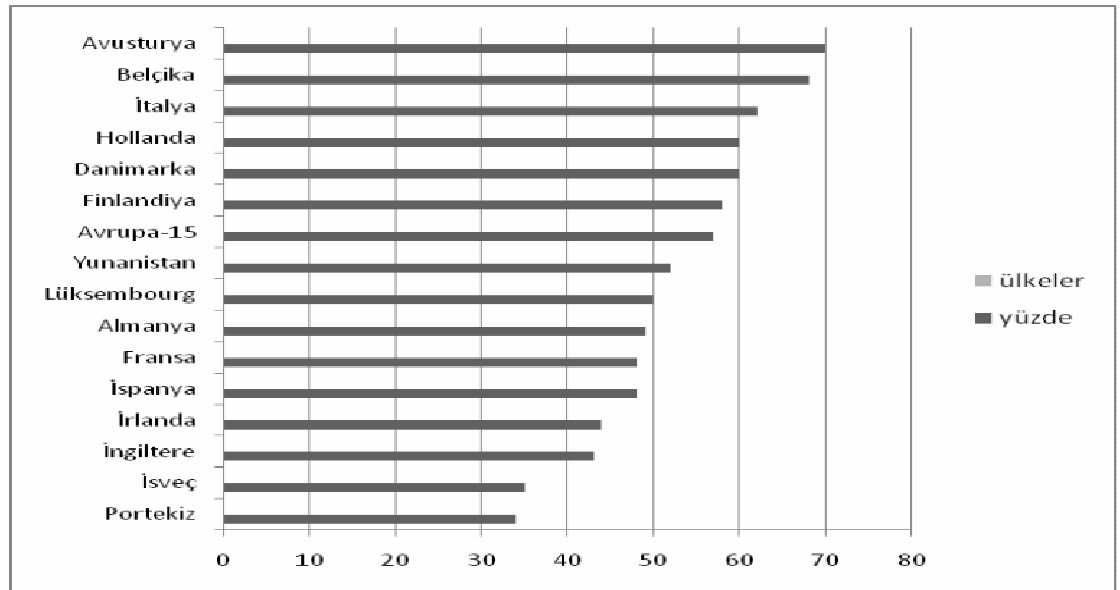
Tablo 3-3 Devam : Avrupa Birliği'nin Sanayi Sektöründe Ortalama İhracat Oranı

1992	Mikro İşletme	7.3	5.4	4.0	5.5
	Küçük İşletme	14.2	8.4	11.1	10.9
	Orta Boy İşletme	18.7	8.5	13.5	13.3
	KOBİ	14.3	7.1	8.9	9.7
	Büyük İşletme	29.8	7.8	15.0	21.8
1994	Mikro İşletme	8.3	5.7	4.2	5.9
	Küçük İşletme	15.6	8.4	12.0	11.6
	Orta Boy İşletme	20.2	8.8	14.5	14.2
	KOBİ	15.7	7.4	9.5	10.4
	Büyük İşletme	31.1	8.2	16.5	23.0

Kaynak : SAYIN, Meral; FAZLIOĞLU, M. Akan, a.g.e.,s. 2.

2000'li yıllarda AB KOBİ'lerinin ihracat durumlarına baktığımızda; 2002 yılı itibariyle Avrupalı KOBİ'lerin %20 'si ihracatla uğraşmaktadır. Bu oran ölçek büyüdükçe artış gösterir. Mikro işletmelerin %9'u, küçük ölçekli işletmelerin %32'si ve orta ölçekli işletmelerin %46'sı ihracat yapmaktadır.¹¹⁸

Grafik 3-1 : Avrupalı KOBİ'lerde İhracat (%)

Kaynak : Contribution Of Smaller Firms,
http://www.dti.gov.uk/comp/benchmark/pdf_file/contrib.pdf

¹¹⁸ Observatry Of European SMSs 2002/No.1, Highlights From The 2001 Survey, s.15.

Grafik 3-4'e bakıldığında AB Ülkeleri'nin kendi ülkelerindeki toplam ihracat oranına, KOBİ'lerinin ihracattaki oranları yüzde olarak verilmiştir. Bu oranın en yüksek Avusturya da en düşük ise Portekiz de olduğu görülmektedir.

2. AB'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DEVLET YARDIMLARI VE YARDIMLARIN MALİ BOYUTU

2.1. AB'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DEVLET YARDIMLARI

Roma Anlaşması devlet yardımlarıyla ilgili mevzuat belirlemiş ve bu mevzuat gereklerinin üye ülkelerce tam olarak yerine getirilmesinde kontrol yetkisini Komisyon'a vermiştir. Belirlenen mevzuat ulusal devlet yardımları mevzuatını ortadan kaldırmayan onunla birlikte uygulanan, üye olmanın gerektirdiği belirli sınırlamalar getiren bir düzenlemedir.¹¹⁹

Kural olarak devlet yardımları Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran R.A.'nın 92. maddesine göre yasak olmakla birlikte, topluluk, üye ülkeler arası ticaret koşulları topluluk ortak menfaatine aykırı bir biçimde değiştirildiği ölçüde teşviklere izin vermektedir. Eğer bir devletin belli bir sektörünü teşvik ederken, bu diğer ülkelerin ayrı sektörünü zarara sokuyorsa buna izin verilmemektedir. Sektörel yardımlar ancak sektörün içinde bulunduğu şartların haklı kıldığı gerçeklere dayandırılmış olacak, yapısal sorunların çözümüne ve sektörün uzun dönemli yaşanabilirliği yeniden kazanmasına katkı da bulunacaktır. Kısacası teşvik, bugün için çeşitli güçlükler içinde bulunan ancak gelecekte yaşama olasılığı yüksek sanayilere verilecektir. Yani teşvik sadece yapısal değişim için olacaktır. Örneğin teşvik sektöründeki aşırı kapasite kullanımına son vermede, yatırım veya araştırma geliştirme harcamalarının gelecek vadeden faaliyetlere kanalize etmede kullanılabilir olacaktır. Ayrıca, uzun vadede sorunların çözümü için etkin ve rasyonel araç niteliğinde olacak rekabete ve üye ülkeler arası ticarete en az zarar verecek, topluluk yararına hizmet edecek ve en önemlisi de kısa süreli olacaktır.¹²⁰

¹¹⁹ İNECi, Barbaros, "Avrupa Topluluğu ve Türkiye'de Sübvansiyonlar", Marmara Üniversitesi, AT Enstitüsü, İstanbul, 1993, s.16.

¹²⁰ İNECi, Barbaros, "Avrupa Topluluğu ve Türkiye'de Sübvansiyonlar", İstanbul Sanayi Odası ve M. Ü. AT Enstitüsü, 1996, s. 276.

Tablo 3-4 : Avrupa Birliğinde Makro Düzeyde Devlet Yardımları

1. Kurumlar Vergisi İndirimi: İtalya, İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda
2. Kurumlar Vergisi Muafiyeti: İtalya (10 yıl için), İngiltere (40.000 Sterlin kadar)
3. KDV İndirimi: İtalya (Mezzogiorno bölgesine özgü), Almanya (Berlin için)
4. Sosyal Yüklerin Hafifletilmesi: İtalya, İngiltere, Fransa, Hollanda
5. Yatırımlarda Sübvansiyon: İtalya (%60), İngiltere (%15-50), Almanya (%15-20), Fransa (çeşitli fonlardan), Hollanda (%45 sübvansiyon ileri teknolojiler için)
6. Özel Koşullu Krediler: İtalya (%30 ucuz), Almanya (2-3 puan düşük), Fransa (2-3 puan düşük), Hollanda (devlet garantisi)
7. Ürüne Girdi Sübvansiyonu: İtalya (ilk yıl için), İngiltere (ithalatta rahatlık)
8. Mesleki Vergi Bağışıklığı: Fransa
9. İhracat Kredisi: İtalya (%45 ucuz), İngiltere, Fransa (düşük faizli), Hollanda (yeni pazar bulma masraflarının %30-50'si sübvansiyon)
10. İhracat Sigortası Sübvansiyonu: İngiltere (pazarlama giderlerinin %40), Almanya (2milyon DM'ye kadar otomatikman), Fransa (Fransa dışı yatırımlara %70), Hollanda (10 milyon FL üstü için)
11. Ar-Ge Sübvansiyonu: İtalya, İngiltere, (%25), Almanya (ucuz kredi), Fransa (%50 ve her araştırmacı için 5000 FL), Hollanda (personele 900.00 FL kadar sübvansiyon)
12. İç ve Dış Pazarlar Üzerine Bilgi: İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda
13. Kredi Borcu Erteleme: Almanya (sübvansiyon şeklini alır)
14. Yerel Vergi Muafiyeti: İngiltere, Fransa, Hollanda(%5 ucuz)
15. İlk Yılda %100 Amortisman İmkanı: İngiltere
16. Yeni Yaratılan İstihdam Primi: İngiltere (3000), Almanya (yatırım %8,75 ve 2 milyon DM'ye kadar), Fransa (sosyal yük maliyeti), Hollanda (30 milyon FL'den büyük yatırımlarda her iş için 25.000 FL primi)
17. Hizmet-İçi Eğitim: İngiltere (5-10 gün için harcamaların %50 veya tüm programların %100'ü)
18. İleri Teknoloji Yatırımlarına Sübvansiyon: İngiltere (%50), Almanya (%15-20), Fransa, Hollanda (%45)
19. Makine Parkı Modernizasyon Sübvansiyonu: İngiltere (kömür %25), diğer (%20), Almanya (vergi muafiyeti), Fransa, Hollanda (%25)
20. Arsa Parkı Sübvansiyonu: İtalya (%60), İngiltere (%10,2), Almanya (%15), Fransa (yerel yönetim yardımı), Hollanda (%12,5)
21. Doğal Afet Garantisi: Fransa
22. Çevre Kirliliği Mücadele Sübvansiyonu: Fransa, Hollanda
23. Enerji Sübvansiyonu: Almanya (Berlin için %25), Fransa, Hollanda (kitle tüketim üretimi için)
24. Kredi Borcu İptal: Almanya (sübvansiyon şeklini alır yada başarısızlık halinde iptal edilir.9
25. Taşıma Tarife Sübvansiyonu: İtalya (Mezzogiorno bölgesine özgü)
26. KOBİ'lere Büyüme Yardımı: İngiltere (proje bedelinin ilk yıl %50'si, ikinci yıl %25'i), Hollanda (%12,5 oranında sübvansiyon)

Kaynak : KOSGEB "Gümrük Birliği Sürecinde Mali Yardımların KOBİ'lere Etkisi", KOSGEB, 1998

Komisyon tarafından devlet yardımları A,B,C,D olmak üzere 4 gruba ayrılmıştır.

A (A+A2) Grubu Yardımlar

A grubu yardımlar nakdi yardımlardır. Hibeler, faiz sübvansiyonu, Ar-ge faaliyetlerinin finansmanı, vergi kredileri ve diğer vergi önlemleri, vergi indirimi veya muafiyeti, sosyal sigorta primlerinde indirimlerdir. A grubu yardımlarının verilmesi, üretim dalı, işletme şekli, mali durum v.b. kriterlere bağlanmıştır. A grubundaki yardımlar en çok kullanılan devlet yardımlarıdır. Bu gruptaki yardımlar faydalananlara direk olarak aktarılır. Diğer bir deyimle yardımın miktarı, nakit değerine eşittir. Bu grupta yer alan yardımlar da bütçede yapılan hibeler(A2) diye nitelendirebiliriz. Almanya’ da vergi indirimlerinin kullanımı yüksek oranlardadır.¹²¹

B Grubu Yardımlar

Özel ve kamu kuruluşlarına, normal koşullarda devletin öz sermayeye "hisse senedi alım" yoluyla katılım şeklinde yapılan bir transferdir. Zaman içinde devlet, bu faaliyetlerini sürdürebileceği gibi hisse senetlerini satarak yatırımlara mali destek sağlamaktadır.¹²²

C (C1+C2) Grubu Yardımlar

Bu yardımlar daha çok "düşük faiz oranları" ve "vergi kolaylıkları" şeklindedir. Kamu veya özel kaynaklı düşük faizli krediler, ertelenmiş vergi pozisyonları-rezervler, hızlanmış amortismanlar yada kamu veya özel kaynaklı katılım kredileri ve başarı halinde geri ödenecek avanslar bu gruba girmektedir.¹²³

¹²¹ İKV "Avrupa Birliğinde Teşvik Sistemleri; İlkeler ve Uygulamalar", Sayı: 127, İstanbul, 1994, s. 21.

¹²² ALGAN, N; B, İZGİ, "AB'ne Uyum Sürecinde KOBİ'lere Yönelik Devlet Yardımları", **Krizden Çıkışta KOBİ'lerin Yapılanması ve 2000'li Yıllar için Değişim Stratejileri Paneli, Çukurova Üniversitesi, İİBF**, 2000, s. 24.

¹²³ ALAGÖZ, Aylin; RANA, BİRDEM, "AB'de KOBİ'lere Yönelik İşletme Politikası ve Destek Mekanizmaları" **İKV**, Sayı:147, Eylül-Aralık 2000, s. 47.

D Grubu Yardımlar

Bu tip yardımlar; ihracatı arttırmak, şirket kurtarma operasyonlarını desteklemek ve KOBİ'lerin gelişmesini sağlamak olan, çeşitli risklere karşı devlet garantisi şeklinde nominal olarak ifade edilen garantileri kapsamaktadır.¹²⁴

Tablo 3-5 : AB’de Değişik Ülkelerde Finansman Yardım Gruplarının Uygulanma Oranları

Ülkeler	Yardım Grupları					
	Grup A Hibeler A1 Vergi A2		Grup B Hisse Ortaklık	Grup C UygunKredi Vergi Ertelemesi		Grup D Kredi
Avusturya	79	0	0	15	0	7
Belçika	57	33	1	4	0	4
Danimarka	84	9				
Almanya	53	14	1	24	2	5
Yunanistan	96	0	0	4	0	0
İspanya	88	0	3	9	0	0
Finlandiya	83	3	0	13	0	1
Fransa	30	40	14	10	1	5
İrlanda	93	0	0	1	0	5
İtalya	50	41	5	4	0	0
Lüksembourg	92	6	0	2	0	0
Hollanda	70	23	0	4	0	2
Portekiz	41	56	0	3	0	0
İsveç	66	16	2	16	0	0
İngiltere	89	5	0	1	1	4
A.B üye 15 ülke ortalaması	56	24	4	13	1	3

Kaynak : KOSGEB " AB’de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları", **KOSGEB**, Ocak 2001, s. 27.

2.1.1. İtalya’da KOBİ’lere Sağlanan Devlet Yardımları

İtalya’da KOBİ’lere verilen devlet yardımlarının beş temel amacı bulunmaktadır;¹²⁵

¹²⁴ ALGAN, N; B, İZGİ, a.g.e., s. 25.

¹²⁵ BOZAĞAÇLI, Elif, “Avrupa Birliği ve Türkiye’de KOBİ’lere Yönelik İhracatı Teşvik Politikaları”, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sol.Enstitüsü, Çanakkale, 2003, s.144.

- Üretken yatırımların desteklenmesi
- Araştırma ve teknolojik yeniliklerin geliştirilmesi
- İhracatı artırma ve uluslararası işletmelere katılma
- İşletmeler arası işbirliğini destekleme
- Geri kalmış bölgeleri sanayileştirme.

Ar-Ge çerçevesinde araştırma işbirliği için yapılan yardımlar hibe şeklindedir. Bu çerçevede araştırma elemanlarının belirli bir süre için (en fazla 3 yıl) öncü teknoloji alanında belirli araştırma kuruluşlarından birinde görev alması ve deneyim etmesi ilkesinden yola çıkarak, yeni bilimsel tasarımların endüstrideki buluşlara daha hızlı uyarlanması için amaçlanmıştır. Bu durumda bir araştırma işbirliğinde KOBİ'lere veya birkaç Araştırma ve Teknoloji Bakanlığı'nın ihtisas programının amaçları etrafında seçilmiş teknoloji alanlarında mevcut tekniğin ilerlemesinin sağlamaya yönelik Araştırma ve Geliştirme projeleri teşvik edilmektedir.

2.1.2. Almanya'da KOBİ'lere Sağlanan Devlet Yardımları

Almanya'da toplam işletmelerin %98'ini KOBİ'lerin oluşturmaktadır. Zayıf işletmeler için bir KOBİ koruma veya sübvansiyon politikası olmayıp, tersine kendine yardım etmek isteyenlere (help to self-help) yardım taşımaktadır. Devletin önemli bir fonksiyonu, ekonomideki karar serbestliğini olumsuz yönde etkilemeden girişimciliği desteklemektedir. Almanya'da izlenen KOBİ politikasının iki temel amacı bulunmaktadır.

1. KOBİ'lerin boyutlarının neden olduğu olumsuzlukları aza indirmek
2. Yapılacak girişim konusunda endişeleri kaldırmak

2.1.3. İngiltere'de KOBİ'lere Sağlanan Devlet Yardımları

İngiltere'de yapılan araştırma ve geliştirme teknikleri alanında Eğitim Teşebbüs Konseyleri oluşturulmuştur. Müşavirlik hizmeti vermek, bilgi temin etmek, gibi hizmetler vermektedir bu kuruluşlar. Bununla birlikte küçük işletmeler için Ar-Ge faaliyetleri çerçevesinde verilen geri ödemesiz mali yardımlar ve mikro-elektronik alanında faaliyet gösterecek işletmeler için iş yerleri inşa ettirilmektedir.

2.2. KOBİ'LERE SAĞLANAN DEVLET YARDIMLARININ MALİ BOYUTU

Yaklaşık 100 milyar ECU'yu AB üyesi ülkeler her yıl devlet yardımı olarak kullanmaktadır. De Minimis kuralları çerçevesinde yapılan devlet yardımları bu miktara dahil değildir. Buna ek olarak bazı AB Ülkeleri'nin KOBİ'lerini güçlendirmek için devlet yatırımlarını yerel düzeye yönlendirdiği, böylece bu yardımları görünmez kılarak AB'den gizlemeye çalıştıkları da bilinmektedir. Kısacası devlet yardımlarının yıllık 100 milyar ECU'nun çok üzerinde olduğu söylenebilir.

Tablo 3-6 : AB Ülkelerinde Devlet Yardımları (Milyon ECU)

Ülkeler	Yıllar				
	1994	1995	1996	1997	1998
Avusturya		1.146,1	1.146,6	1.227,0	1.184,5
Belçika	2.604,6	2.585,6	2.546,3	2.186,9	2.861,9
Danimarka	1.331,3	1.260,7	1.436,6	1.315,5	1.315,1
Almanya	43.022,3	33.250,2	28.829,4	27.157,2	24.437,3
Yunanistan	1.209,1	1.504,6	1.374,6	1.478,5	1.065,0
İspanya	4.417,0	6.097,4	5.026,1	4.597,6	4.502,4
Finlandiya		532,7	443,0	533,4	522,3
Fransa	13.299,2	12.948,8	12.991,0	15.245,0	13.424,0
İrlanda	465,2	486,1	532,4	628,1	903,7
İtalya	17.257,0	19.198,8	17.556,2	15.076,3	14.925,9
Lüksembourg	247,7	77,3	69,8	59,9	105,7
Hollanda	1.765,2	1.843,1	2.254,3	1.415,8	2.219,7
Portekiz	1.263,9	970,3	1.235,8	1.808,9	1.368,8
İsveç		2.074,8	1.797,0	1.328,8	1.531,0
İngiltere	3.988,3	6.517,0	6.928,2	5.150,8	5.563,8
AB-15 (Toplam)	103.086,6	103.752,5	98.836,6	91.977,7	88.565,6

Kaynak : DEMİRCİ, Rasih; Aişe, AKPINAR, İzzet; ÇEVİK, a.g.e., s.199.

AB'de devlet yardımlarının uygulama alanları; imalat sanayinde, tarımda, balıkçılıkta, kömür madenciliğinde, ulaşımda, finansal servislerde, turizm, basın ve kültür hizmetlerinde, istihdamda, eğitimde ve diğer servislerde gerçekleştirilmektedir.¹²⁶

¹²⁶ SÖĞÜT, M. Atilla, "Avrupa Birliği'nde Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları", **KOSGEB Yayını**, Ankara, Eylül 2000, s. 14.

Tablo 3-7 : AB’de 1994-1996 ve 1996-1998 Yılları Arasında Gerçekleşen Devlet Yardımları

	Yıllık Ortalama Yardım Miktarı (Milyon ECU)	Yıllık Ortalama Yardım Miktarı (Milyon ECU)
	1994-1996 Dönemi	1996-1998 Dönemi
Toplam Devlet Yardımları	104.215	93.127
İmalat Sanayi	38.531	32.39
Tarım	14.515	13.339
Balıkçılık	294	*260
Kömür Madenciliği	9.079	**7.227
Ulaşım	36.666	32.193
Finansal Servisler	1.959	3.283
Turizm	316	229
Basın ve Kültür Hizmetleri	636	748
İstihdam	1.104	1.416
Eğitim	844	900
Diğer Servisler	272	892

Kaynak : SÖĞÜT, M. Atilla, a.g.e., s. 14.

*1998 toplamı kısmen tahmini

**1997 ve 1998 dönemlerinde Fransa'nın kömür madenciliğine verdiği destekleri kapsamaz.

Devlet yardımlarının GSMH içindeki oranlarına baktığımızda; AB ülkeleri 1994-1998 döneminde GSMH'nin %1,97 ile %0,47'si arasında değişen oranda tarım dışı sektörlere devlet yardımı olarak kullandırımlardır. 1996-1998 döneminde bu yardımların GSMH içindeki oranı %1.12'dir. AB ülkelerinin GSMH'larından devlet yardımına ayırdıkları pay 1981-1986 dönemi ortalaması ise % 3'tür.¹²⁷

3. AB'DE KOBİ'LERE UYGULANAN DESTEKLEME POLİTİKALARI VE DESTEK VEREN KURULUŞLAR

3.1. AB'DE KOBİ'LERE SAĞLANAN DESTEKLEME POLİTİKALARI

Avrupa Birliğinde KOBİ'lere sağlanan destekler iki alt bölümde değerlendirilecektir. Birincisi, Avrupa Birliği tarafından sağlanan yardımlardır. Avrupa Birliği tarafından yapılan yardımların karakteristik özelliği, bu yardımların Birlik organları tarafından karşılaştırılıp, bir Birlik politikaları çerçevesinde yapılanmasıdır.

¹²⁷ DEMİRCİ, Rasih; Aişe, AKPINAR.; İzzet, ÇEVİK, a.g.e., s. 202.

İkincisi ise Avrupa Birliği üyesi devletlere ulusal düzeyde sağlanan desteklerdir. Ülkeler bazında verilen destek çok çeşitli ve farklılık arz etmektedir. Bunun için Birlik genelinde tam bir karşılaştırma yapma imkanı pek yoktur. Çünkü KOBİ'lere direkt yapılan mali yardımları görmek mümkün iken vergi, resim, düşük faizli kredi banka ve çeşitli finansman kuruluşlardan kredi alan işletmelere devlet tarafından sağlanan garantiler, v.s.tam olarak tespit etmek pek mümkün değildir.¹²⁸

Avrupa Birliğinde uygulanan sanayi politikasının başlıca üç temel unsuru bulunmaktadır,¹²⁹

1. Avrupa Birliğinde sanayi sektöründe karşılaşılan sorunlardan birisi teknolojik gelişmelerin ABD ve Japonya'nın gerisinde kalmasıdır. Bu nedenle ileri teknolojiye dayanan sanayilerin geliştirilmesinin desteklenmesi
2. Geleneksel sanayi dallarının rekabet gücünün artırılması için bu sektörlerinin desteklenmesi
3. Avrupa Birliğinde işsizlik sorunun hafifletilmesi için küçük ve orta boy işletmelerin desteklenmesidir.

21 Ocak 2003 tarihinde ise Avrupa Komisyonu, KOBİ'lere yönelik politikaları içeren ve KOBİ Paketi olarak adlandırılan bir paket kabul etti. Bu pakette Avrupa Birliği'ne üye olan devletler ve aday olan ülkelerin KOBİ'lerine destek sağlanmaktadır. Mevcut olan destekler hibe, borç ve bazı durumlarda garanti şeklinde verilmektedir. Yine bu pakette AB tarafından KOBİ'lere verilen destekler 4 kategoriye ayrılmıştır. Bunlar sıra ile; KOBİ'lere doğrudan elverişli, finansman desteği, yapısal fonlar, finansal mekanizmalar, ve diğer çeşitli desteklerdir.¹³⁰

Genel anlamda Avrupa Birliğinin KOBİ'lere verdiği destekleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

¹²⁸ ZİPPEL, Walfdieter, "Sanayide Yardım ve Teşvikler" **İSO Yayını**, 20-21 Mayıs 1992, s. 48.

¹²⁹ İKV "Beyaz Kitap" **İKV Dergisi**, Sayı: 118, Mart- nisan 1994, s. 22-31.

¹³⁰ European Commission Enterprise Directorate General, **European Union Support Programmes for SMEs** An overview of the main funding opportunities available to European SMEs, 2003, http://www.insme.info/documenti/EEI_EU_Funding_for_SMEs.pdf

3.1.1. Eğitim Destekleri

Birlik üye ülkelerin KOBİ'leri yönlendirme ve destekleme faaliyetleri içerisinde eğitim ve danışmanlık hizmetlerine de özel bir önem vermektedir. KOBİ'lere yönelik olan eğitim faaliyetlerindeki temel amaç, bu işletmelerin yöneticilerinin teknolojik gelişmelere kolay bir şekilde uyumunu sağlamaktır.¹³¹

Yeni teknolojilerin üretilmesi ve bu teknolojilerin izlenerek üretim sistemlerine uyarlanması sadece mali değil, vasıflı insan kaynaklarını da gerekli kılmaktadır. AB'de uygulamaya koyulan programlarda sadece eğitimin yenilikçi faaliyetlere katkı sağlaması değil, aynı zamanda mesleki alanda entegrasyonu kolaylaştırması ve her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırması da amaçlanmaktadır.¹³²

Bu alanda yürütülen programlardan en önemlileri Leonardo da Vinci, Socrates (Avrupa Birliği Genel eğitim Programıdır).

LEONARDO DA VINCI PROGRAMI

Leonardo da Vinci Programı'nın hedefleri doğrultusunda üye devletlerin, mesleki eğitimin kapsamı ve organizasyonu konusundaki sorumlulukları, kültürel farklılıkları ve dil çeşitlilikleri dikkate alınarak gerçekleştirdikleri eyleme destek olmaya çalışılmaktadır. Bunun için mesleki eğitim alanında hazırlanan ülkeler arası işbirliği projeleri finanse edilmektedir.¹³³

Leonardo da Vinci programının ikinci aşaması 2000-2006 , üçüncü aşaması ise 2007-2013 yıllarını kapsamaktadır. Bu program çalışma yaşamına uyumu ve vatandaşlık hak ve yetkilerinin tam olarak kullanılması için gerekli olan bilgi ve becerilerin desteklenmesi amacıyla yönelik yenilikçi ülkelerarası girişimleri desteklerken, bununla birlikte SOCRATES ve YOUTH programlarıyla bağlantıları da içindedir.

¹³¹ AKAN, Murat, "AT'da Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Türkiye", **İKV Yayını**, Yayın No: 57, Ankara, 1988, s.43.

¹³² AB KOBİ Destek politikası "Ekonomik Büyümenin Motoru", <http://deltur.ccc.cu.int/abkobi.rtf>

¹³³ "KOBİ'lere Yönelik AB Bilgileri", <http://www.kobi.org.tr/abbilgileonardo.php>

SOCRATES (Avrupa Birliği Genel Programı)

SOCRATES programı, AB dillerinde bilgiyi geliştirmek, eğitim tekniklerini ve materyallerini teşvik etmek, eğitimi g¼çlendirmek amacıyla kurulmuştur.KOBİ'lerin katıldığı SOCRATES projeleri eğitimdeki yenilik ve dil gelişiminde bilgi ve teknolojinin kullanılmasın y¼neliktir. AB, 2000-2006 yılları arasında y¼ksek ¼ğretim ve mesleki eğitimi 3 milyon Euro ile finanse etmektedir.

AB Eğitim Alanında KOBİ'lerin SOCRATES Programına Katılımı:

Comenius : Üniversite öncesi okul eğitimi olarak Avrupa eğitim projelerinin geliştirilmesine y¼nelik işbirliği ve ortaklığın geliştirilmesi, okullar arası iletişim ve işbirliği ağlarının oluşturulması, ¼ğretmenler i¼in meslek i¼i ve öncesi kısa süreli eğitim imkanları ve meslek eğitimi ilerlemesi amacıyla eğitim kalitesini y¼kseltmek ve dil ¼ğrenimini geliştirmek i¼in destekte bulunmaktadır.¹³⁴

Eramus: Y¼ksek¼ğretim olarak, üniversite, lisans, lisans üst¼ ve doktora eğitimi, bu alanda işbirliğini ve karşılıklı ¼ğrenci değişimi konu alan alt programlar. Bu programa 25 AB üyesi ¼lke, Norve¼ ve aday ¼lkeler olarak Bulgaristan, T¼rkiye ve Romanya katılmaktadır.¹³⁵

Grundtvig: Yaygın eğitim, yetişkin eğitimi ve hayat boyu eğitimi olarak ¼lkeler arası işbirliği projeleri, ¼ğrenme ama¼lı işbirliği, yaygın eğitim personelinin kısa süreli eğitim ama¼lı ¼lke dışında dolaşımı, uzmanlık alanı ve proje ama¼lı ağların kurulmasıdır.¹³⁶

Lingua: Dil ¼ğretme ve ¼ğrenmenin geliştirilmesine y¼nelik bilgilendirme kampanyalar, yarışmalar, ¼d¼ller, dil becerilerine y¼nelik programlar, dil eğitim kurumları arasında iletişim ile bilgi alışverişini artırma ama¼lı projeler, bu alanda

¹³⁴ "Comenius European Cooperation on School Education",
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/index_en.html

¹³⁵ "Socrates-Erasmus",
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/erasmus_en.html

¹³⁶ "Grundtvig: Adult education and other educational pathways",
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html

düzenlenen toplantı, seminer, konferans ile uzmanlık yayınlarının desteklenmesi, akademik uzmanlık ağlarının oluşturulması konularında çalışmalar yapılmaktadır.

Minerva: Açık Öğretim ve Eğitim Bilgi ve İletişim Teknolojileri alanında Avrupa işbirliği içinde yeni projeleri kapsamaktadır.

3.1.2. Teknoloji Destekleri

KOBİ'lere Avrupa Birliği'nin 6. Çerçeve Programı'nda geliştirilen bilim ve teknoloji ile sosyal ekonomik düzeyin yükseltilmesinde destek verilmektedir. 6. Çerçeve Programı'nda KOBİ'ler toplam bütçesinin %15'ini almaktadır.

AB, 1997-2000 dönemine ilişkin KOBİ perspektifini Entegre Programı 1996 ile çizmiştir. Bu program, Birlik içindeki tüm KOBİ faaliyetlerini bir araya getirip, bu faaliyetlerin etkinliğini arttırmayı amaçlaması açısından önem taşımaktadır. Program çerçevesinde KOBİ teşvikleri, oldukça kapsamlı ve etkin bir şekilde ele alınmaya çalışılmaktadır. AB'nin Entegre Program-1996 çerçevesinde üzerinde önemli durduğu programlar teknolojiye, erişim teknoloji transferi ve teknoloji geliştirme programların yeri büyüktür. KOBİ'lerin teknolojik gelişmelere kolaylıkla ulaştırarak rekabet güçlerini geliştirmeyi amaçlayan bu programlar arasında; EUROMANAGEMENT (Ar,Ge Denetimleri), VALUE (KOBİ İhaleleri), SPRINT (Teknolojinin Finansmanı), CRAFT (Teknolojinin Araştırmalarında İşbirliği Eylemi), BRITE-EURAM (Fizibilite İhaleleri Programı), TELEMATIQUE,RACE, ve ESPIRT yer almaktadır.¹³⁷

Ayrıca aşağıda belirtilen 7 temel öncelikli alanda araştırmalar desteklenmektedir.¹³⁸

- Yaşam bilimleri, gen bilimleri ve sağlık biyoteknoloji,

¹³⁷ http://www.dtm.gov.tr/cad/DTDERGI/ekim2000/avrupa_birliği.htm

¹³⁸ European Commission Community Research, **The Sixth Framework Programme in brief**, The brochure is focused on the European Community Framework Programme. A similar brochure is available for the Euratom Framework Programme on nuclear research, December 2002 Edition s.4. http://europa.eu.int/comm/research/fp6/pdf/fp6-in-brief_en.pdf

- Bilgi toplumu teknolojileri,
- Nano teknolojileri, nano bilim, akıllı malzemeler ve yeni üretim süreçleri,
- Havacılık ve uzay,
- Gıda kalitesi ve güvenliği,
- Sürdürülebilir kalkınma, küreselleşme ve ekosistemi,
- Bilgiye dayalı toplumda yurttaşlık ve yönetim

3.1.3. Yenilik ve AR-GE Konusunda Destekleri

KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması araştırma ve teknolojik gelişme alanında da bazı düzenlemeleri gerekli kılmakta; ancak KOBİ'lerin araştırma ve yeni teknolojiler konusundaki gelişmelerden haberdar olmalarını, teknik kapasitelerini güçlendirmelerini ve yenilikçi faaliyetlere yönelmelerini sağlayacak bir ortamın oluşturulması tek başına yeterli olmamaktadır. Bu gelişmelerden somut sonuç alınabilmesi ancak gerekli bilgi, beceri ve deneyime sahip yetişmiş insan gücü ile mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede AB'deki mesleki eğitim konusunda da ayrı bir önem verilmekte ve bu bağlamda Birlik çeşitli program ve faaliyetler ile mesleki eğitim konusunda destek sağlamaktadır. Yenilik ve Ar-Ge konusunda verilen en önemli destek programları arasında Standardizasyon Normapme, Araştırma ve Teknolojik Gelişme Çevre ve Programı, Yenilikçi Faaliyetler ve KOBİ Programını gösterebiliriz.¹³⁹

Endüstriyel Ar-Ge çalışma giderlerinin %50-%75'e kadarı devlet yardımı olarak karşılanabilmektedir. Bu durumdan şu noktaya varabiliriz ki Ar-Ge yardımları büyük ölçüde KOBİ'lerin faydalanmaları için yapılmaktadır. Ürün çeşitlerini geliştirme ve imalat öncesi tasarımlar gibi çalışmalarını kapsayan rekabet öncesi Ar-Ge giderlerinin %25-%50'si devlet yardımı olarak karşılanabilmektedir.

CORDIS: Avrupa AR-GE ve yenilikçilik çalışmalarına bağlı bir bilgi merkezidir.

¹³⁹ "AB KOBİ Destek Politikası, 'Ekonomik Büyümenin Motoru'",
<http://www.deltur.ccc.eu.int/abkobi.rtf1>

CORDIS ;

- Sanayi kuruluşları,
- Politikacılar,
- Ulusal irtibat noktaları,
- Ulusal yöneticiler,
- Basın,
- Destek kurumları tarafından kullanılmaktadır.

Bunun yanında KOBİ'ler AB tarafından yenileme programı olarak;

- Teknoloji performansını finanse etme,
- Kredi garantisi,
- Yenilik ve teknolojik kolaylıklar,
- Destek kapsamındaki istihdamı yükseltme, gibi konularda bilgilerin ulaşımını sağlamaktadır.

3.1.4. Pazarlama Alanındaki Destekler

Birliğin bu kapsamdaki temel hedefi AB içi ve dışında yer alan üreticiler arasında yasal bir rekabet ortamını sağlamak ve dünya piyasalarındaki Birlik sanayinin varlığını geliştirmektir. Bu çerçevede Birlik ihracatçıların üçüncü ülke piyasalarında karşılaşılabilecekleri engellerin belirlenmesi, ihracat imkanlarının geliştirilmesine yönelik çabaların desteklenmesine, dumping uygulamalarına karşı gerekli tedbirlerin alınması ve üçüncü ülke menşei taklit mallara karşı gerekli tedbirlerin alınması yollarına gidilmektedir. Bu konuyla ilgili verilen destek programları; BIC-EB ECIP, EIC, EUROPARTENARIAT, EXPROM, INTERPRISE, PHARE, PME, TACIS.¹⁴⁰

¹⁴⁰ DEMİRCİ, Rasih; Aişe, AKPINAR.; İzzet, ÇEVİK, a.g.e., s. 221-222.

3.1.5. Çevre Koruma Kapsamındaki Destekler

Avrupa Birliğinin çevre politikalarını uygulamaya konulması amacıyla işletmelere destek sağlamak ve çevre korunmasında ilişkin Ar-Ge çalışmaları desteklenmektedir. Bu kapsam çerçevesinde verilen destek programları, ENVIRONMENT ETCLIMATE, LIFE, RETEX, THERMIE II Programlarıdır.

3.2. AB'DE KOBİ'LERE DESTEK VEREN KURULUŞLAR

3.2.1. KOBİ'lere Yasal Destek Veren Kuruluşlar ve Programları

Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası kapsamındaki destekler olarak tanımlanan yapısal fonlar, AB'nin bölgeler arasındaki sosyo-ekonomik farklılıkları azaltmayı hedefleyen ve bu yöndeki ulusal politikaları destekleyen araçlardır. Bölgelerde yeniden yapılanmayı sağlayarak rekabet gücünü arttırmak ve böylece istihdama ve üretkenliğe hız vermek bölgesel politikanın ve yapısal fonların temel amacıdır. 2000-2006 döneminde bölgesel politikaya Topluluk bütçesinin 213 milyar €, diğer bir deyişle bütçenin üçte biri tahsis edilmiştir. Yapısal fonlara ayrılan 195 milyar €, AB'nin en büyük destek mekanizmasını oluşturmaktadır. Kalan 18 milyar € ise ekonomik ve parasal birlik alanında Maastricht Kriterlerine uyum sağlamak zorlanabilecek ve GSMH'sı AB ortalamasının %90'ının altında olan üye ülkelere finansman sağlayan uyum fonuna ayrılmıştır. Yapısal fonlar AB'de KOBİ'leri destekleyen temel bir mekanizmadır. Yapısal fonlar kapsamında çeşitli programlar (ör: tarım, bölgesel politika, istihdam ve sosyal alandaki faaliyetler) ve Topluluk girişimleriyle proje sahiplerinin doğrudan finansmana ulaşma imkanı bulunmaktadır.¹⁴¹

Yapısal fonların hedefleri dört Topluluk girişimi tarafından desteklenmektedir. Araç kapsamındaki programların tamamı (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti fonu, Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı) KOBİ'leri desteklemektedir.¹⁴²

¹⁴¹ İKV, "Avrupa Birliği'nde KOBİ Mekanizması ve Türkiye", a.g.e., s. 51.

¹⁴² İKV, "Avrupa Birliği'nde KOBİ Mekanizması ve Türkiye", a.g.e., s. 53.

Tablo 3-8 : AB’de Yapısal Fonları Destekleyen Kuruluş ve Programlar

	Hedef 1	Hedef 1 Dışındaki Bölgeler	Hedef 2	Hedef 3	Interreg III	Urban II	Leader +	Equal
Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu	X		X		X	X		
Avrupa Sosyal Fonu	X		X	X				X
Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu	X	X					X	
Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracı	X	X						

Kaynak : İKV, "Avrupa Birliği’nde KOBİ Mekanizması ve Türkiye", a.g.e., s. 53.

3.2.1.1. Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (European Regional Development Fund - ERDF)

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu 1975 yılında kurulmuştur. Topluluk bölgesel politikasının en önemli araçlarından biri ve Topluluğun diğer etkinliklerinin tamamlayıcısıdır.

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu’nun spesifik amacı, topluluk içerisindeki ciddi bölgesel dengesizlikleri gidermeye yardımcı olmaktadır. Bu amaçla fon, az gelişmiş bölgelerin yapısal anlamda uyum sağlaması ve kalkınması ile bozulan sanayi bölgelerinin yeniden yapılanmasına katkıda bulunmaktadır. Öncelikle amaçlarından biri de küçük ve orta boy işletmeleri güçlendirmektedir.¹⁴³

¹⁴³ DPT, "Küçük Sanayi, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı", **Özel İhtisas Raporu**, Ankara, 1989, s. 232.

Fon'da küçük ve orta boy işletmelere sağlanan yardımlar şu alanları kapsamaktadır,¹⁴⁴

- Ürün ve teknoloji yenilikleriyle ilgili bilgilerin toplanması, dağıtılması ve firmaların yenilik uygulaması projeleri için gerekli teknoloji transferlerinin finansmanı
- Dış pazarlara ulaşma imkanları ile ilgili sektör araştırmaları ve bu araştırma sonuçlarının dağıtılmasını destekleyecek yardımlar
- Yönetim ve organizasyon konularında danışmanlık hizmetleri ile ilgili yapılan harcamaları karşılayacak yardımlar
- KOBİ'lerin sermaye piyasalarına daha kolay ulaşmasını sağlayarak, yeni firmaların kurulmalarını ve mevcut işletmelerin gelişimini sağlayacak yardımlar.
- Sanayi, sanat, hizmet ile ilgili projelerin %50'si, altyapı konularında %30-50'si fon tarafından karşılanır. Bu nedenle özellikle KOBİ'ler için önemli bir kaynaktır.¹⁴⁵

3.2.1.2. Avrupa Sosyal Fonu (European Social Fund - ESF)

Avrupa Birliğinin istihdam politikası uygulamasında en belli başlı mali araçlardan birisidir. Fon, özellikle geri kalmış bölgelerde işgücü kalitesinin yükseltilmesi ve girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla uzun vadeli stratejik programlar ve projelere de destek sağlanmaktadır.¹⁴⁶

Bu çerçevede KOBİ'lerin karşılaştıkları belli başlı sorunlar saptanarak uygun çözümlerin üretilmesi, ortak yatırımların teşvik edilmesi ve özellikle risk sermayesi alanında kaynak yaratılması ve bu kaynakların etkin bir şekilde kullanılması hedeflenmiştir.¹⁴⁷

¹⁴⁴ EGE, Ayşe; Ufuk, ACAR, "Avrupa Topluluğu ile Gümrük Birliği Kapsamında Küçük ve Orta Boy İşletmeler", **KOSGEB Yayını**, Ankara, 1994, s. 44.

¹⁴⁵ TESK "TESK'in Kırkıncı Yılında Esnaf ve Sanatkarlar", Eser Matbaacılık, Ankara, 1994, s. 399.

¹⁴⁶ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 56.

¹⁴⁷ KOSGEB "AB KOBİ Mekanizması ve KOBİ Politikaları", Nisan 2005, Ankara, s. 5.

KOBİ'lerin Avrupa Sosyal Fonu'ndan yardım alabilecekleri programları şunlardır:¹⁴⁸

- Personelin mesleki ve yeni teknolojilerine uyum sağlamaya yönelik eğitim programları,
- Henüz KOBİ'lerde çalışmayan, ancak ileride çalışacak olanlara verilen mesleki eğitim programları,
- Yeni teknoloji geliştirme programı,

1994-1999 döneminde ESF, on beş üye ülkede toplam 47 milyar ECU civarında fon dağıtmıştır. Bu miktar, AB bütçesinin % 10'unu temsil eder. AB çapında ekonomik ve sosyal kaynaşma yaratacak şekilde Avrupa'nın refah seviyesi yüksek bölgeleri ile daha az gelişmiş bölgeleri arasındaki dengesizliği azaltmak amacıyla bölgesel gelişme, tarım ve balıkçılık için diğer yapısal fonlar ile bağlantı içinde olan ESF'nin rolü, bu ortak amacın istihdam ve beşeri kaynak boyutuna hitap etmektedir. Fon'un mali yardım verdiği projelerin ilgili üye devletlerden benzer miktarda finansman alması ve ortaklık ürünü olması gerekir. ESF, KOBİ'lere teknolojiye uyum ve mesleki eğitim programlarını vermektedir. Ayrıca bu çerçevede geliştirilen projeleri maliyetinin %10'unu işletmelerin karşılaması halinde, kalan kısmın (%90) yarısı bu fondan, kalan yarısı da ulusal hükümetçe karşılanmaktadır.¹⁴⁹

3.2.1.3. Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund - EAGGF)

Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu, garanti ve yönlendirme bölümleri olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Garanti bölümü tarımsal piyasaları destekleyen ve bu piyasaların kararlılığını sağlayan bölümdür. Yönlendirme bölümü ise tarımsal üretim ve ticaretin daha iyi koşullara kavuşturulmasına yardım eder. KOBİ'lere yapılan yardımlar yönlendirme fonu içindedir.

Fon'dan yapılacak yardımlara ilişkin kurallar her yıl Resmi Gazete'de yayımlanır. İlke olarak bölgeler yoksul ve az yoksul olarak sınıflandırılır. Yoksul

¹⁴⁸ AKGEMCİ, Tahir, a.g.e., s. 56.

¹⁴⁹ İKV "Avrupa Birliğinin Bölgesel Kalkınma Politikası ve Türkiye'nin Uyumu", İstanbul, 2001, s. 6.

bölgeler için yardım %50 diğeri için ise %35'e kadar çıkabilir.

3.2.1.4. Balıkçılığın Yönlendirilmesi İçin Finansal Araçlar (Financial Instrument for Fisheries Guidance - FIFG)

Yapısal fonların reformu çerçevesinde, Temmuz 1993 tarihinde AB' ye balıkçılığa özgü yeni bir mali araç daha kazandırılmıştır. Fonun başlıca amaçları, kaynaklar ile kaynakların işletilmesi arasında kalıcı bir dengenin sağlanmasına yardımcı olmak, ekonomik açıdan verimli olabilecek işletmelerin geliştirilmesini ve etkilendiğini güçlendirmek, balıkçılığın yapısal uyum konularında yapılacak araştırma ve pilot uygulamalara destek sağlamak olarak sıralanabilir.¹⁵⁰

2000-2006 dönemi için FIFG'e 3,7 milyar Euro ayrılmıştır. 2003 yılı Kasım ayında açıklanmış olan İlerleme Raporu'nda, Türkiye'nin balıkçılık alanındaki gereksinimlerine değinilerek Rapor'da kaynak ve filo yönetimi ile denetim ve kontrol organlarında reform yapılması, insan kaynaklarının eğitilmesi, tesis ve donanımların geliştirilmesine yönelik çabalara hız verilmesi gerekliliği bildirilmiştir.¹⁵¹

Yapısal Fonlar, ulusal girişim programları yanında, Topluluk Girişim programlarını da finanse eder. Bu girişimler, bölgesel kalkınmanın ortak sorunlarına yenilikçi çözümler geliştirmeye çaba gösterir. Ana hedeflerinden biri, üye devletler arasında ve bölgeler arasında deneyimlerin paylaşılmasını ve sınır aşan işbirliğini geliştirmek ve sürdürmektir. Topluluk Girişimi, Yapısal Fon'dan finanse edilmektedir.¹⁵²

AB'nin bu Yapısal Fonları'nı aşağıdaki gibi sıralanabilir;

3.2.1.5. URBAN II

Kentsel alanlara yönelik olarak krizde bulunan kentsel alanların ve semtlerin düzeltilmesi amacıyla geliştirilen yenilikçi stratejileri ve işbirliklerini desteklemektedir.

¹⁵⁰ ŞAHİNÖZ, A, "Dünya Ticaret Örgütü ve AB'nde Teşvikler", 2000, s. 10.

¹⁵¹ "Avrupa Birliği'nin Ortak Balıkçılık Politikası",
<http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp?lang=0&ndx=9&ord=2&key=11655>

¹⁵² AB Avrupa Komisyonu Temsilciliği "AB Bölgesel Politika 'yerel kaynakların ekonomik gelime için harekete geçirilmesi' ", Ankara, 2000, s.10.

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu tarafından finanse edilir. URBAN girişimi, sürdürülebilir kentsel gelişmeyi teşvik etmek amacıyla yöneliktir. Bir yandan, küçük ve orta boy şehir ve köylerin toplumsal ve ekonomik canlanması için yenilikçi stratejileri teşvik eder. Diğer yandan AB içinde canlanma ve sürdürülebilir kentsel gelişme konusunda bilgi ve deneyim alışverişini güçlendirir. 2000-2006 dönemi için yeni URBAN girişimine 700 milyon Euro tahsis edilmiştir.¹⁵³

3.2.1.6. INTERREG III

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu çerçevesinde Avrupa Birliği sınır bölgeleri arasındaki işbirliğini güçlendirmeye yönelik olarak başlatılmış, 2000-2006 yıllarını kapsayan, 4,875 milyon Euro bütçesi olan ve hibe yardımlarından oluşan bir girişimdir. Uygulanmaya ilk başladığında INTERREG girişiminin finansmanı KOBİ'lerin;¹⁵⁴

- Kalkınmasına,
- Eğitimine
- Kültürel değişimine
- Sınır bölgesindeki sağlık sorunlarına
- Çevrenin iyileştirilmesine
- İletişim istihdam yaratılmasına
- Ulaşım ve enerji ağlarını geliştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2.1.7. EQUA

EQUA Avrupa Sosyal Fonu tarafından finanse edilmektedir. EQUAL'in amaçlarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Irkçılık
- Etnik köken
- Din, inanç

¹⁵³ AB Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, a.g.e., s.11.

¹⁵⁴ "AB Kobi Politikası",

<http://www.gaziantepic.org/index.php?sf=13>

- Yaş
- Fiziksel ve zihinsel özür
- Kadın ve erkeğe eşit ücret ödenmemesi gibi durumlarda istihdam stratejisinin uygulanması bağlamında, piyasan dışlama, eşitsizliğin tüm biçimleriyle mücadeleyi hedeflemektedir.

3.2.1.8. LEADER

LEADER Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonun'dan mali yardım almaktadır. Mesleki eğitim, tarım, kırsal, turizm, işe yerleştirme yardımı, yerel hizmetlerde KOBİ'lere destek vermektedir.

3.2.2. KOBİ'lere Finansal Destek Veren Kuruluşlar

OECD tarafından yapılan "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Globalizasyonu" konulu araştırmada, finansmanın KOBİ'lerin globalleşmesinde ülkeden ülkeye, firmadan firmaya değişik oranlarda olmak üzere en büyük engel olduğu ortaya çıkmıştır.¹⁵⁵

Tablo 3-9 : AB'de İşletme Ölçeğine Göre Finansman Bulma Sorunun Önem Derecesi

Çalışan Sayısı (1)	Finans Bulma Sorunlarının Önem Derecesi (2)	Finans Bulma Sorunu (%) (3)	Diğer Sorunlar (%) (4)	Nisbi Finansman Sorunu (%) (5)=(3)/(3+4)
0	1	16	55	23
1-9	2	12	68	15
10-49	3	14	69	17
50-249	3	8	77	10
Toplam	1	14	61	19

Kaynak : European Commission, **The European Observatory for SMEs Sixty Report**, European Commission Publication, 2000, s. 152.

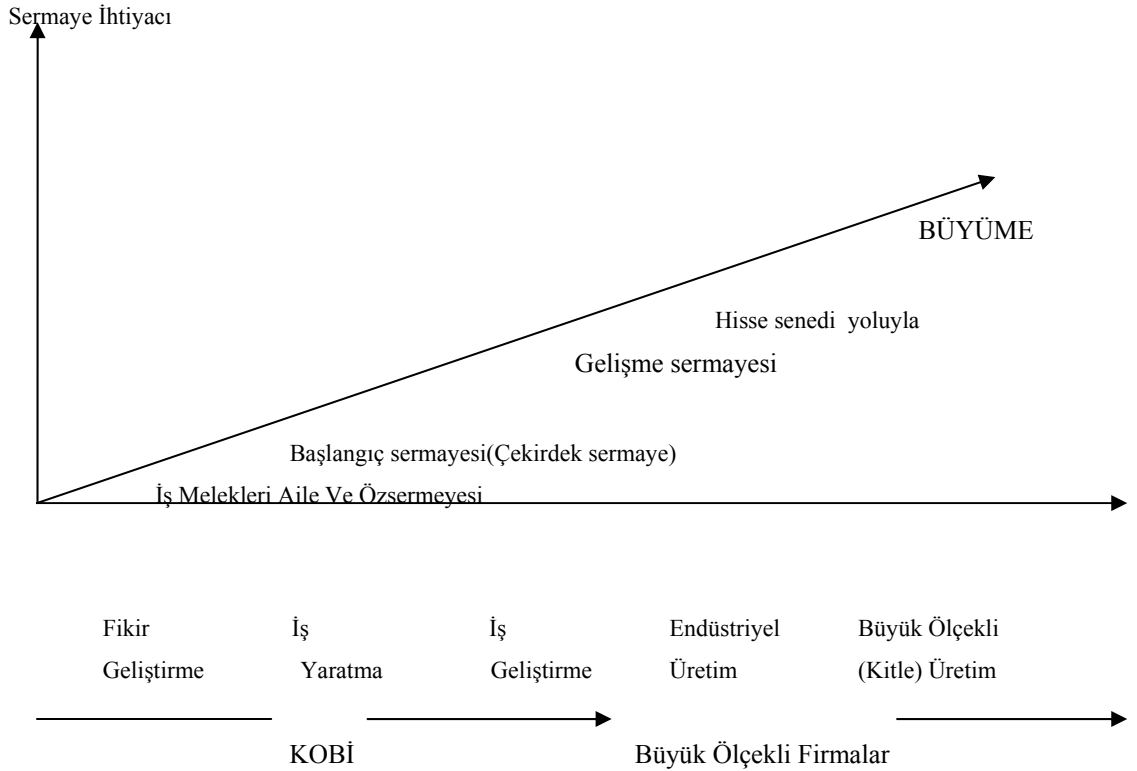
Avrupa Birliği KOBİ'lerin finansman sorunlarının incelenmesinde ve

¹⁵⁵ KÜÇÜKÇOLAK, R. Ali, "KOBİ'lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü", **İMKB Yayını**, İstanbul, 1997, s. 39.

çözümünde yeni bir yaklaşım izlemektedir. Bu yaklaşıma göre; işletmeleri mikro, küçük, orta ve büyük olarak sınıflandırmak yeterli değildir. Avrupa Komisyonu ‘nun KOBİ’lere ilişkin 6.raporunda işletmeler gelişim evrelerine göre 4 grupta ele alınmaktadır. Buna göre işletmeler.¹⁵⁶

- Yeni kurulan işletmeler
- Küçük boyutlu olgun işletmeler
- Gelişmekte olan işletmeler
- İleri düzeyde yenilikçi işletmeler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Şekil 3-1 : İşletmelerin Yaşam Eğrisinde Buldukları Yere Göre Sermaye İhtiyacı

Kaynak:ARNAU, R., Alain Denis,(1999),Network 3 Finance&Management Second React Annual Conference.

¹⁵⁶ AKPINAR, A.; ÇEVİK, İ., a.g.e., s. 29.

Şekil 3-1 ileri teknoloji odaklı KOBİ'lerin yaşam eğrisinde buldukları yere göre sermaye ihtiyacına işaret etmektedir. Kamu sektörü ve bölgesel gelişme ofisleri dikkatlerini bu yüksek istihdam yaratma gücüne sahip ileri teknoloji odaklı KOBİ'lere vermiştir.

Yukarıda verdiğimiz bilgilere dayanarak KOBİ'ler için Finansman gücünün çok önemli olduğu söyleyebiliriz. AB'de KOBİ'leri finanse eden temel kuruluşlar aşağıdaki sıralanmıştır.

3.2.2.1. Avrupa Yatırım Fonu (European Investment Fund - EIF)

AB ülkelerinin ekonomisinin kalkınmasında iki temel alan olarak kabul edilen transAvrupa ağları ve KOBİ'lerle ilgili olarak, orta ve uzun vadeli yatırımların teşvik edilmesi yoluyla AB düzeyindeki entegrasyonun desteklenmesini hedeflemektedirler. Bu çerçevede Avrupa Yatırım Fonu, KOBİ'lere finansman sağlayan bankalar, leasing şirketleri, garanti kurumları, karşılıklı garanti fonları ve diğer mali kurumlar için portföy garantisi sağlamakta; yenilikçi ve gelişimin henüz ilk aşamalarında bulunan küçük işletmelerin desteklenmesinde büyük önem taşıyan risk sermayesi fonlarına yatırım yapmaktadır.¹⁵⁷

Avrupa Yatırım Fonu tarafından yönetilen ve ulusal mali kuruluşlar aracılığıyla kullanılan KOBİ'lere yönelik mali araçlar şunlardır;¹⁵⁸

- Teknoloji Firmaları İçin Başlangıç Sermayesi; küçük iş yerlerine AB tarafından risk sermayesi fonu sağlanarak istihdam ve büyümeyi sağlamayı hedeflemektir
- KOBİ Garanti Kredisi; Avrupa'daki küçük işletmelerin kredilendirilmesini kolaylaştırarak potansiyel meslek imkanları yaratmaktadır,

¹⁵⁷ KOSGEB "AB KOBİ Mekanizması ve KOBİ Politikaları", a.g.e., s. 4.

¹⁵⁸ "Multiannual Programme For Enterprise&Entrepreneurship, In Particular For Small And Medium Sized Enterprises 2001-2005",
http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/mult_entr_programme/programme_2001_2005.htm

- Çekirdek Sermayesi; Başlangıç sermayesi fonları, iş geliştiriciler ve EIF'nin katkı sağladığı benzer kuruluşlara destek yoluyla, büyüme ve iş yaratma potansiyeline sahip yenilikçi işletmelerin kurulmasının yanı sıra aynı potansiyele sahip olan ve geleneksel ekonomi içerisinde faaliyet gösteren işletmeleri canlandırmak amacıyla tasarlanmış bir olanaktır. Olanak, çekirdek sermaye ile yapılan yatırımların ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle ve ortak yatırım kapasitesinin artırılması amacıyla ek yatırım yapılması ve uzun süreli yönetici istihdam edilmesini desteklemektedir.

3.2.2.2. Avrupa Yatırım Bankası (European Investment Bank – EIB)

Özerk bir finansman sistemine sahip olan Avrupa Yatırım Bankası (EIB), 1958 yılında kurulmuştur. AB üyesi ülkeler, Lüksemburg merkezli ve 120'den fazla ülkede faaliyet gösteren EIB üyesidir. Banka, mali piyasalarda konumunun sağladığı üstünlüklerden girişimcileri yararlandırır. EIB, kaynaklarının büyük bir bölümünü sermaye piyasalarından ödünç alır. Banka, Ortak Pazar ilkelerine ters düşmeden topluluğun çıkarları doğrultusunda dengeli bir gelişmeye katkıda bulunmak zorundadır.¹⁵⁹

Avrupa Birliği'nde dengeli kalkınmayı ve Avrupa entegrasyonunu teşvik edici yatırımlara fon sağlamayı kolaylaştırmak amacıyla kurulan Avrupa Yatırım Bankası, ulusal, bölgesel veya yerel mali aracı kurumlar aracılığıyla finansman destek kredileri sağlamaktadır. Bu çerçevede Avrupa Yatırım Bankası'nın 1990'dan bu yana sanayi ve hizmet sektöründe sağladığı kredilerin yaklaşık %45'inden KOBİ'ler yararlanmıştır. AB'nin istihdam yaratmaya ve yenilikçi faaliyetlere verdiği özel önem karşısında Avrupa Yatırım Bankası, KOBİ'lere sağladığı yatırım finansmanını arttırmış; ayrıca Amsterdam Zirvesi'nde alınan büyüme ve istihdama ilişkin tavsiye kararının desteklenmesi çerçevesinde "Amsterdam Özel Eylem Programı'nı" oluşturarak, KOBİ risk sermayesi girişimini başlatmış; KOBİ'lerin ve girişimciliğin geliştirilmesi amacıyla "Yenilikçi Faaliyetler Girişimi" çerçevesinde finansman sağlamayı planlamıştır.¹⁶⁰

¹⁵⁹Ekonomik Forum, "AB'de KOBİ'ler Nasıl Desteleniyor", Mayıs 1997, s. 50.

¹⁶⁰ KOSGEB "AB KOBİ Mekanizması ve KOBİ Politikaları", a.g.e., s. 4.

AB üyesi devletler doğrudan EIB üyesi olmakta ve Banka kaynaklarına katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte Bankanın yasal statü ve finansal özerkliği bulunmaktadır. Bankacılığın temel ilkeleri doğrultusunda, AB'nin hedeflerine ulaşabilmesi amacıyla öz kaynakları ve dünya piyasalarından edindiği kaynaklarla yatırım projelerine uzun vadeli finansman sağlamaktadır. EIB'nin faaliyet gösterdiği ülkeler aşağıda sıralanmıştır,¹⁶¹

- Üye Ülkeler
- Aday Ülkeler
- Akdeniz Ülkeleri
- AKP (Afrika Karayip Pasifik Ülkeleri)
- Batı Balkan Ülkeleri
- ALA (Asya ve Latin Amerika Ülkeleri)

Avrupa Yatırım Bankası'nın Amsterdam Özel Eylem Planı (ASAP) Kapsamında sağladığı desteklerin KOBİ'ler ile ilgili en önemli 3 tanesi şunlardır.¹⁶²

- KOBİ Penceresi : Var olan veya yeni kurulan küçük girişimci sermayesi fonlarına sermaye aktarmak, bu fondan hisse satın almak, küçük girişimci sermaye fonlarına yönelik sigortalama çalışmalarına kaynak aktarmak, aracılarn KOBİ'lere kaynak sağlayabilmeleri için geri ödeme planı içeren uzun vadeli krediler sağlamak.
- Eğitim, Sağlık, Kentsel Yenilenme, Çevre Alanındaki Etkinlikler: EIB'nin bu sektörlerle ilgili olarak üye ülkelerin destek kapsamına giren 56 proje ve program için Mayıs 1999'a kadar kabul etmiş olduğu kredilerin toplamı 8167 milyon ECU'dür.
- Avrupa Ötesi Ağlar: Bu kapsamda işletmelerin dışa açılması ve işletmeler arasındaki işbirliği teşvik edilmekte ve desteklenmektedir.

¹⁶¹ İKV, "Avrupa Birliği'nde KOBİ Mekanizması ve Türkiye", a.g.e., s. 24.

¹⁶² İKV, "Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye'ye Sağlanan Kredi İmkanları", No: 166, İstanbul, 2001, s. 36.

Banka 2005-2007 dönemi için öngördüğü 3 yıllık Kurumsal İşletme Planı'nı 14 Aralık 2004 tarihinde onaylamıştır. Planda en önemli hedef olarak ortaya konulan "Katma değer yaratma" başlığı altında EIB Grubu'nun temel amaçları şöyle sıralanabilir;¹⁶³

- Genişleyen AB'de ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi sağlamak
- Yenilikçi 2010 Girişimi'nin uygulanması
- Trans-Avrupa ağlarının geliştirilmesi
- Ortak ülkelerde AB kalkınma ve işbirliği Politikalarına destek verilmesi
- İklim değişikliği ve yenilebilir enerji konuları da dahil olmak üzere çerçevenin korunması ve iyileştirilmesi.

3.2.2.3. Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (European Coal and Steel Community – ECSC)

1951 yılında Paris Antlaşması ile kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun amacı, üye ülkeler arasında ortak bir pazar oluşturularak, üye ülkelerde ekonomik büyüme, istihdam ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede yeni yatırımlarla yaratılan her yeni iş için 20.000 ECU'lük faiz yardımı yapılmaktadır.¹⁶⁴

ECSC kapsamında kömür ve çelik bölgelerindeki bazı yatırım projelerine, araştırma programına, sektörde çalışanlara yetki verilmesine yönelik yapılan yardımlar ve katılım şu şekildedir. Sanayi projeleri için krediler en fazla gayri safi sermaye harcamalarının %50'si, dönüştürme kredileri gayri safi sabit varlık harcamalarının yine %50'sini, teknik ve ekonomik araştırmaların ise %75'i ECSC tarafından karşılanmaktadır.¹⁶⁵

Avrupa Birliği'nde yatırımlara, özellikle KOBİ'lere yönelik kredi veren Avrupa Yatırım Bankası, Avrupa Yatırım Fonu ve Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun

¹⁶³ İKV, "Avrupa Birliği'nde KOBİ Mekanizması ve Türkiye", a.g.e., s. 24.

¹⁶⁴ ŞENYURT, Deniz, a.g.e., s. 122.

¹⁶⁵ AKDEMİR, Ali, "AT İşletmeleriyle Bütünleşmede Teknolojinin Stratejik Yönetimi", **Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Eskişehir, 1992, s. 67.

faaliyet alanları, verdikleri destekler Tablo 3-10'da özetlenmiştir.

Tablo 3-10 : AB'de KOBİ'lere Yönelik Kredi Hizmetleri

	EIB	EIF	ECSC
Kapsanan Alanlar	Dezavantajlı bölgelerde altyapı, Yapısal güçlükleri giderme projeleri, Ortak ilgi alanına giren projeler	KOBİ'lerin alt yapı yatırım projeleri; -Sanayi, Yeni teknolojilerin uygulanması ve enerji kullanımı	Kömür ve çelik sektörü ile bağlantılı projeler.
Verilebilecek Destekler	Aşağıdaki özellikleri taşıyan münferit krediler; -Yatırım tutarının yarısına kadar olan bölümü karşılanabilir. -Asgari miktar 7 milyon ECU veya hiçbir global kredi yoksa 20.000 ECU, -Üst sınır yok: Global Krediler -Sadece araçlar yoluyla verilebilir. En az 20.000, en çok 20 milyon ECU	Gayri maddi varlıklar için kredi Mali katkılar Dezavantajlı Bölgelerdeki Projeler	ECSC Bölgelerinde istihdam yaratmaya yönelik yeniden yapılanma fonları Kömür ve çelik sektöründe işçi eğitimine yardım
KOBİ'leri Özellikle İlgilendiren Hususlar	-Global Krediler için; -Araçlar listesi Avrupa Bilgi Merkezinden alınabilir. -Bazı sektörlerde KOBİ'lere öncelik verilir.		Yeniden yapılanma fonları gittikçe daha çok KOBİ'ye kanalize edilmektedir.

Kaynak : SAYIN, M.; FAZLIOĞLU, M. Akan, " Avrupa Birliği'nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları", **KOSGEB**, Ankara, s.95.

3.2.2.4. Yeni Topluluk Aracı (The New Community Instrument – INC)

1978 yılında konsey kararı ile kurulan Yeni Topluluk Aracı, bir kredi ve finansman aracıdır. Aracın kredileri Avrupa Yatırım Bankası'nca yürütülür. Yeni topluluk aracı kredilerinde KOBİ'lerin ayrı bir yeri vardır. Ayrıca KOBİ'lerin üretime yönelik sektörlerin içerisinde önemli bir yer tutması nedeniyle bu kesim sağlanan ve giderek artan kredi olanakları (NCI kredileri) KOBİ'lere yansımaktadır.¹⁶⁶

¹⁶⁶ BUSİAD'dan Bakış Dergisi "Türkiye'de KOBİ Gerçeği", a.g.e., s. 16-18

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK KOBİ'LERİ VE AB KOBİ'LERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Gelişmiş ülkelerin KOBİ yapılarına ve ekonomi içerisindeki paylarına bakıldığında ufak tefek bazı farklılıklara rağmen genelde hep aynı tablo ile karşılaşılmaktadır. Genel olarak KOBİ'lerin; toplam işletme oranı: %95, toplam istihdam oranı: %50, toplam yatırım oranı: %40, toplam üretim oranı: %50, toplam ihracat oranı: %30-40 civarındadır.¹⁶⁷

Türkiye'de KOBİ'lerin toplam işletmelere oranının %99,2 toplam istihdama oranının %55,6 olduğu bilinmekte, AB ülkeleriyle Türkiye arasında karşılaştırma yaptığımızda; AB ülkelerine göre Türkiye'nin toplam istihdam ve toplam işletmelere olan oranı az olmadığını fakat üretim ve ihracat oranının %10-30 civarında daha az olduğu görmekteyiz.

Yukarıdaki verilerinde ışığında Türkiye'de KOBİ'ler sayı olarak AB ülkelerine yakın, istihdam sağlama açısından yaklaşık, üretim açısından yaklaşıma çalışan, kredi payları açısından ise AB KOBİ'lerini çok uzaktan takip eden bir durumdadır. Toplam ihracat paylarını ele aldığımızda, Türkiye'deki KOBİ'lerin ihracat payı, AB üyesi ülkelerin ihracat paylarının çok altındadır. Yani; Türkiye'de KOBİ'lerin bir çoğu uluslararası piyasalara uygun şekilde ürün üretmemekte ve uluslar arası piyasalarda rekabet edememektedir. Ayrıca KOBİ'ler ihracat için gerekli bilgiden ve bu işleri yapabilecek personelden yoksundurlar. Bu sebepten KOBİ'lerin ihracat payları düşüktür.

Türkiye'deki KOBİ'lerini toplam kredilerden aldıkları pay, rekabet etmek durumunda oldukları firmaların 1/9'u kadardır. Öz kaynakları son derece kısıtlı olan, kredilerden yararlanma imkanları da yok denecek kadar az KOBİ'lerimiz yeni teknolojileri takip edememekte ve uluslararası alanda rekabet edebilecek üretimi

¹⁶⁷ SARIKAYA, Birgül Tosyalı, "KOBİ'lerin Türkiye ekonomisindeki Yeri", **İzmir Ticaret Odası Dergisi Ekonomik Vizyon Özel Rapor**, Temmuz – Ağustos 1995, s. 31.

gerçekleştirememektedir.

Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere mali bakımdan destek olmak için bazı kuruluşlar oluşturulmuştur. Bu kuruluşlar AB KOBİ'lerine mali bakımdan önemli destekler sağlamaktadır. Türkiye'de de mali bakımdan KOBİ'leri destekleyen çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Fakat Türkiye'de KOBİ'lerin ayrıcalıklı olarak desteklenmeye başlaması çok yeni bir durumdur. Gerek yatırım ve işletme döneminde gerek ihracatta bu işletmelerin desteklenmeye başlanması sevindirici bir gelişmedir. Ancak; KOBİ yatırım teşviklerinin uygulanmasının başladığı 1996 yılının sonundan günümüze kadar geçen sürede çok fazla mesafe katedildiği söylenemez. Verilen kredilerin limitlerinin yetersizliği yanında, müracaat eden firmaların ancak %5'ini teşviklerden yararlanması bu teşvik uygulamasının son derece sınırlı kalmasına neden olmuştur.¹⁶⁸

AB'de özellikle 1980'li yıllardan sonra KOBİ'lere büyük önem verilmiş, bunları destekleme amacıyla çeşitli politikalar uygulanmıştır. Bu uygulamalara örnek verecek olursak 1986' da Task Force (Çalışma Grubu) oluşturulmuştur. Bu grup, KOBİ'lerin problemlerinin çözümü ve sağlıklı bir şekilde gelişmesi için çeşitli konularda eylemlerde bulunmuştur. Bunlardan biri "Girişimciliğin Desteklenmesi" dir. Girişimcilik okullarda çeşitli programlar ile desteklenmektedir. Türkiye'de ise yeterli mali güce olan kişi aldığı eğitime ve bakılmadan girişimci olarak kabul edilmektedir

2000 yılında AB ülkelerine bakıldığında ekonomik büyümede önemli bir artış görülmektedir. Dünya ekonomisindeki hareketlenme ve EURO'nun değerinin düşmesiyle önemli ölçüde artış kaydeden ihracatın da katkısıyla, 2000 yılında EURO alanında ekonomik büyüme bir önceki yıla göre 0,8 puan artarak %3,8 düzeyinde gerçekleşmiş, İşsizlik oranı ise AB genelinde 1 puan dolayında azalış göstererek %8,1'e düşmüştür. Büyümeye bağlı olarak AB genelinde kamu kesimi dengesi fazla vermiş ve kamu borç stokundaki azalma gerçekleşmiştir.

AB'ye üyelik sürecinde bulunan ülkeler grubunda (Türkiye hariç) 2000 yılında %3,8 düzeyinde gerçekleşen büyümenin, 2001 yılında azalarak %3,4'e, 2002

¹⁶⁸ Ekonomik Forum Dergisi, "KOBİ Teşvikleri Firmaların Yüzde 5'ine", Yıl: 5, Sayı: 11, 15 Kasım 1998, s. 23-25.

yılında tekrar artış göstererek %4,2'ye yükselmesi hedeflenmiştir.

Tablo : 4-1 : Bazı AB Ülkeleri ve Türkiye'nin Ekonomik Verileri

		1998	1999	2000	2001	2002
Büyüme/GSYİH (%)	AB	2.7	2.4	3.4	1.8	2.2
	EURO Alanı	2.7	2.4	3.5	1.8	2.2
	Almanya	2.1	1.6	2.9		
	İngiltere	2.6	2.1	3.1		
	Fransa	3.2	2.9	3.5		
	Türkiye	3.1	-4.7	7.2	-9.4	3
İşsizlik (%)	AB	9.5	8.8	8.0	7.7	7.7
	EURO Alanı	10.8	9.9	9.9	8.4	8.4
	Fransa	11.7	11.3	9.8		
	Almanya	9.0	8.3	7.9		
	İngiltere	4.7	4.3	3.9		
	Türkiye	12.2	15.8	13.6	8.5	11.8
Enflasyon	AB	1.4	1.4	2.3	2.6	1.8
	EURO Alanı	1.1	1.2	2.4	2.7	1.7
	Fransa	0.7	0.6	1.5		
	Almanya	0.6	0.7	1.7		
	İngiltere	2.7	2.3	2.0		
	Türkiye	69.7	68.8	39.0	51.4	61.6
Bütçe Dengesi	AB	-1.5	-1.5	-0.5	-0.5	-0.7
	EURO Alanı	-0.2	-1.2	-1.0	-1.0	-1.0
	Fransa	-2.7	-1.8	-1.2		
	Almanya	-2.1	-1.5	1.6		
	İngiltere	0.2	1.6	3.6		
	Türkiye	-7.3	-11.8	-10.3		
Kamu Borç Stoku/GSYİH (%)	AB	71.7	69.7	68.5	70.1	68.1
	EURO Alanı	73.4	72.6	69.2	69.7	68.4
	Fransa	59.3	58.6	58.0		
	Almanya	60.7	61.0	58.5		
	İngiltere	47.4	44.7	40.8		
	Türkiye	53.4	64.1	65.3		

Kaynak : IMF WORLD ECONOMIC Outlook, October 2000, www.kosgeb.gov.tr,

1. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNDE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN KATMA DEĞER

Genelde İşletme büyüdükçe kişi başına katma değer çok daha fazla yükseleceğine inanılır. Tablo 4-2 incelendiğinde AB-19 ülkelerinden AB üyesi olmayanlarda, mikro işletmelerin kişi başına katma değer yüksekliği dikkat çekmektedir. Büyük ve mikro işletmelerdeki kişi başına katma değer, AB üyesi ülkelerde üç kat iken, bu oran sözü edilen ülkelerde 1,5 kat, Türkiye’de ise dokuz kattır. AB üyesi ülkelerde küçük işletmelerdeki kişi başına katma değer, mikro işletmelerdekinin iki katından azdır. Ancak, Türkiye’de üç katından daha fazladır. Orta ve büyük işletmelerin aynı kritere göre karşılaştırılmasından da ilginç sonuçlar çıkmaktadır. Avrupa’da orta ve büyük işletmelerde kişi başına katma değer birbirine yakındır. Türkiye’de ise büyük ölçekli işletmelerde çalışanların iki katı civarındadır.¹⁶⁹

Tablo 4-2 : İşletme Büyüklüğüne Göre, AB ve Türkiye’de Kişi Başına Katma Değerdeki Farklılıklar

İşletme Büyüklüğü				Türkiye (Sadece imalat sanayinde)
	Avrupa-15	İzlanda, Norveç, İsveç	Avrupa-19	
Mikro (1-9 kişi)	30	55	30	30
Küçük (10-49 kişi)	50	50	50	92
Orta (50-250 kişi)	95	60	90	141
Büyük (250+ kişi)	90	85	90	278

Kaynak : DEMİRCİ, Rasih; AKPINAR, Aişe; ÇEVİK, İzzet, a.g.e., s. 117.

2. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNDE DEVLET YARDIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’nin önünde Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği süreçlerine bakıldığında önemli bir aşaması tamamlanan ve tam üyelik perspektifi içerisinde giderek gelişen bir ekonomik entegrasyon süreci içinde olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, Türkiye’nin teşvik mekanizmalarını önemli ölçüde AB’ninkilere yakınlaşması ve Dünya Ticaret

¹⁶⁹ DEMİRCİ, Rasih; Aişe, AKPINAR,; İzzet, ÇEVİK, a.g.e., s. 117.

Örgütü'ne (DTÖ) uyumlu bir devlet yardımları politikalar benimsemelidir.

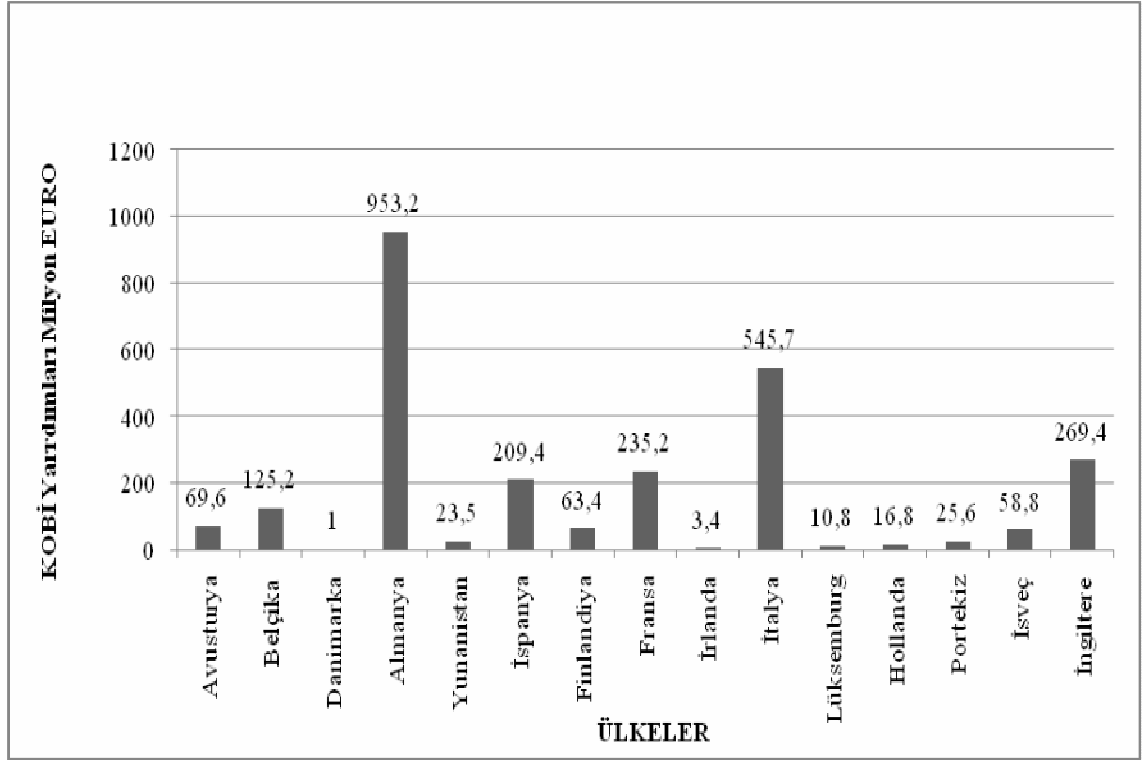
Avrupa Birliği'nde KOBİ'lere uygulanan politikalarda iş bölümü yapılarak, uygulamaların sistemli bir şekilde yürütülmesi sağlanmaktadır. Bu durumda kaynakların etkin kullanımını sağlayarak KOBİ'lerin belirlenen amaçlara daha kolay ulaşmasına yardım etmektedir.. Türkiye'de ise durum, başta bazı devlet kuruluşları olmak üzere MPM, KOSGEB, IGEME, KÜSGET, TOSYÖV gibi çeşitli kuruluşlar KOBİ'lere yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Fakat, ekonomik gelişmelerin çok hızlı yaşandığı günümüzde yapılan bu çalışmalar yetersiz kalmaktadır. KOBİ'lere yönelik çalışma yapan sivil kuruluşlarla devlet kuruluşları arasında sıkı bir iş birliği ve koordinasyonun olması gerekmektedir. Ancak bu şekilde yapılan çalışmalardan bir sonuç almak mümkün olabilir.

AB ülkelerinde yatırımın, istihdam yaratma özelliğine, bölgelere ve projenin niteliğine göre devlet tarafından sermaye yardımı yapılabilmektedir. Türkiye'de ise sadece büyük proje yatırımlarında ve öncelikli bölgelerdeki yatırımlarda enerji desteği verilmektedir. Türkiye'nin ihracatı emek yoğun sektörlere dayalıdır. Emeğin serbest dolaşımı işçi ücretlerini yükseltici yönde etki yapmaktadır. Sonuçta da emek yoğun sanayilerin rekabet güçleri azalmaktadır. Türkiye'de ücretlerden yapılan kesintiler AB ülkelerinin çok üzerindedir. Ücretler üzerinde toplam kesintinin %25'in üzerine çıkması durumunda ilgili sektörün doğrudan vergilendirilmesi anlamındadır.¹⁷⁰

AB'de kullanılan yardımların ülkelere göre dağılımına bakıldığında en fazla nakit yardımları, vergi indirimleri, faiz sübvansiyonu ve Ar-Ge finansmanı gibi yardımların bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

¹⁷⁰ ETO, "KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri", Temmuz 2001, s. 81.

Şekil 4-1 : AB’de KOBİ’lere Yapılan Devlet Yardımları

Kaynak : SÖGÜT, M. Atilla, "İmalat Sanayilerinde Uygulanan Devlet Yardımları", **KOSGEB**, 2001, s. 39.

Avrupa Birliği’nde devlet yardımlarına genel olarak bakılırsa, teşvik araçlarının daha çok kredi programları, ihracat kredi sigortası ve garanti programları çerçevesinde yoğunlaştığı, özellikle devlet garantisi altında dış kaynaklı kredi kullanımının yaygın olduğu görülmekte, ayrıca kredi programlarının sigorta ve garanti mekanizmaları ile tamamlayıcı nitelik taşıdığı belirlenmektedir. Ülkemizde de benzer araçlar kullanılmakla birlikte, ihracat kredilerinde ağırlıklı olarak düşük faizli devlet kaynağına yönelik kredi programları uygulanmaktadır. AB’de kredi programlarının sigorta ve garanti mekanizmaları ile bütünleşerek etkin biçimde uygulanmasının en önemli nedenlerinden biri, AB ülkelerindeki ekonomik istikrarın sağlanmış olmasıdır.

Avrupa Birliği verilen destek unsurlarından ziyade bunların etkileri ve amaçları ile ilgilenmektedir. Türkiye’de bu tedbirlerin uygulanması, takibi ve kontrolü 94/6411 sayılı karar gereğince, hazine müsteşarlığı yanında görevlendirilen diğer birimlerce de yürütülmekte olduğundan, verilen desteklerin firma ve ekonomiye etkileri

ve gerçekleşme değerleri ile ilgili bilgilerin sağlıklı olarak toplanabilmesi, ancak alınan karar ile görevlendirilen birimler ile irtibat halinde temin edilebilir.. Ayrıca verilen desteklere bakıldığında tümünün vergi muafiyeti ve istisnası şeklinde olduğu görülebilecektir. Bu desteklerin bölgesel gelir dağılımı dengesizliğini giderici ve genel nitelikli olduğu göz önüne alındığından uygulamayı sübvansiyondan ziyade ülkenin ekonomik ve sosyal dengesizliklerini giderici vergi politikaları şeklinde değerlendirmek daha uygundur.¹⁷¹

3. TÜRKİYE VE AB KOBİ'LERİNİN İSTİHADAM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1992 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı sonuçlarına göre Türkiye'deki toplam istihdamın %72,5'ini mikro ve küçük işletmeler sağlamaktadır. AB ülkelerinde bu oranın ortalaması %52,7'dir. Mikro işletmeler Türkiye'de istihdamın %61,5'ini sağlarken, bu oranın AB ortalaması %33,92'dir. Bu bilgiler ışığında Türkiye'deki işletmelerde baskın ölçeğin mikro işletmeler olduğu söylenebilir.

4. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNDE SANAYİ İŞLETMELERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 4-3 : Türkiye ve Bazı AB Üyesi Ülkelerin 1990'lı Yıllar 2. Yarısı İmalat Sanayi İşletmeleri Karşılaştırması

Ülkeler ve İşletme Grupları		Çalışan Sayısı (000)	Çalışan Sayısı Oranı (%)	İşletme Sayısı	İşletme Sayısı Oranı (%)
TÜRKİYE		932			
	20-49	121	13	3.765	52
	50-199	284	30	2.632	36
	200-499	164	18	467	7
	500+	363	39	339	5
AVUSTURYA		510			
	20-49	69	13	2.238	53
	50-199	169	32	1.578	37
	200-499	89	16	260	6

¹⁷¹ SÖYLEMEZ, Ufuk, "Türkiye'nin Teşvik Sisteminde Bazı Yenilikler İhtiyacı Var", *Asomedyo Dergisi*, Mart1997, s. 6-9.

Tablo 4-3 Devam: Türkiye ve Bazı AB Üyesi Ülkelerin 1990'lı Yıllar 2. Yarısı İmalat Sanayi İşletmeleri Karşılaştırması

BELÇİKA	20-49	574			
	50-199	85	15	2.657	60
	200-499	150	26	1.422	32
	500+	71	12	206	5
		268	47	158	3
DANİMARKA	20-49	7955			
	50-199	525	7	16.438	44
	200-499	1639	21	15.878	43
	500+	949	12	2.700	7
		4843	61	1.988	6
FRANSA	20-49	3180			
	50-199	435	14	13.024	55
	200-499	884	28	8.424	36
	500+	410	13	1.180	5
		1450	46	963	4
İRLANDA	20-49	181			
	50-199	32	18	996	53
	200-499	73	40	743	40
	500+	34	19	94	5
		42	23	39	2
İSVEÇ	20-49	850			
	50-199	57	7	1.873	49
	200-499	164	19	1.554	41
	500+	58	7	164	4
		571	67	245	6
İTALYA	20-49	3629			
	50-199	983	27	33.034	71
	200-499	1004	28	11.132	24
	500+	519	14	1.718	4
		1123	31	668	1

Kaynak : Organisation For Economic Co-operation and Development, **OECD Small and Medium Enterprise Outlook: Enterprise, Industry and Services**, Organisation For Economic Co-operation and Development, Paris, 2000, s. 208-210.

Tablo 4-3'e bakıldığında AB'ne dahil ülkelerin işletme yapıları ile Türkiye'nin işletme yapısının birbirine benzer olduğu görülmektedir. 4 ayrı işletme kategorisinde ilk üçüncünün, yani 200-499 arası işçi çalıştıran imalat sanayi işletmelerin KOBİ niteliğinde olduğu kabul edilirse, toplam işletmelerin %95'inin KOBİ niteliğinde olduğu Türkiye'ye benzer şekilde bir çok AB üyesi ülkede toplam işletmelerin ortalama %95'ini KOBİ'lerin oluşturduğu görülmektedir.

5. TÜRK VE AB KOBİ'LERİNİN AR-GE FAALİYETLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Tablo 4-4 : İmalat İşletme Gruplarına Göre Ar-Ge Harcamaları Oranları (%) AB Ülkeleri/Türkiye Karşılaştırılması

Ülkeler	İşletme Grupları			
	<100	10 -150	500-1.000	1.000>
Almanya (1995)	5.4	9.0	4.8	80.8
Belçika (1995)	19.0	17.3	12.3	51.4
Birleşik Krallık (1997)	5.9	23.0	12.5	58.6
Danimarka (1995)	10.3	30.4	14.6	44.7
Finlandiya (1997)	14.3	15.0	14.5	56.2
İspanya (1995)	17.9	30.1	17.3	34.7
İsveç (1997)	3.3	12.8	11.2	72.7
İtalya (1995)	4.3	15.5	15.1	65.1
Türkiye (1996)	6.0	31.5	13.2	49.2

Kaynak : Organisation For Economic Co-operation and Development, **OECD Small and Medium Enterprise Outlook: Enterprise, Industry and Services**, Paris, Organisation For Economic Co-operation and Development, 2000, s. 216.

Ülkemiz KOBİ'lerinin zayıf noktalarından birisini oluşturan ar-ge ve teknoloji konusunda incelenebilecek diğer bir nokta, işletme gruplarına göre ar-ge harcama oranları açısından AB üyesi ülkeler ve Türkiye arasındaki kıyaslamadır. İmalat ve hizmet sektörlerine birlikte bakıldığında, ancak değerlendirme yılları açısından farklılıkların olduğu Tablo 4-4'deki verilerin incelenmesinden, AB'nin KOBİ

kriterlerine göre bir çıkarım yapmak mümkün görülmemektedir. Fakat, ilk dikkati çeken nokta olarak "0-500" grubunda Danimarka ve İspanya hariç diğer ülkelerde ar-ge harcamalarının önemli bir bölümünün büyük işletmelerce yapıldığı göze çarpmaktadır.

100 kişi veya daha az çalışanı olan işletmeler açısından yapılan incelemede, Danimarka, Finlandiya ve İspanya gibi ülkelerin Türkiye'ye nazaran bu işletme grubunda daha fazla ar-ge harcaması yaptıkları ancak Almanya, İtalya ve Birleşik Krallık gibi gelişmişlik düzeyi daha yüksek ülkelerin ise Türkiye'ye nazaran bu işletme grubunda daha az ar-ge harcaması yaptığı görülmektedir. Başlangıç için biraz şaşırtıcı gelen nokta, bu karşılaştırmanın oransal olarak yapıldığı ve harcama tutarının dikkate alınmadığı düşünüldüğünde anlam kazanmaktadır. Bu son grup ülkelerde ar-ge için ayrılan tutarın yüksekliği göz önüne alındığında, bu toplam üzerinden KOBİ'lerin ar-ge harcama oranları Türkiye'ye nazaran daha düşük görünse dahi, tutar olarak çok büyük boyutlara ulaşmaktadır. Örneğin, gayri safi yurtiçi hasıladan ar-ge'ye ayrılan tutar Türkiye'de %0.5 iken, AB'nde ortalama %2 düzeyindedir.¹⁷²

¹⁷² TOSYÖV "Teknoloji Altyapısı İçin İlk Adım" **Girişim**, Ekim-Kasım-Aralık 1995, s. 36.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de, cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda devletçilik politikasına önem verilmiş, aynı zamanda hem devletin sorumlulukları yerine getirilmiş, hem de özel sektöre rehberlik yapıp girişimcilere destek olunmuştur. Fakat ülke içerisinde uygulanan mevzuat ve teşvikler, genelde uygulandığı dönemin ortaya çıkardığı sorunları gidermeye yönelik olduğundan, bu mevzuat /teşviklerin yapılarında farklılıklar meydana gelmiştir.

1980’li yıllara kadar dışarıya pek açık olmayan bir yapıya sahip olan Türkiye ekonomisi 1980’lerden sonra ülke de yaşanan siyasi gelişmeler sonucu açık piyasa ekonomisine girdiği görülmüştür.

90’lı yıllardan itibaren gelişimini iyice hızlandıran iletişim ve bilişim ülkeleri ve işletmeleri bu değişimden galip çıkabilmek için entegrasyonlar oluşturmaya zorlamıştır. Bu birliktelikler beraberinde üye ülkelerin kendi yapılarında bir takım değişiklikler yapmalarına ve taviz vermelerine sebep olmuştur.

Ülkemizdeki KOBİ'lerin dış ticarete ilişkin sorunları incelendiğinde, bu işletmelerin öncelikle sosyal, ekonomik, siyasi ve yasal koşullar ile rekabet, teknolojik gelişim, bölgesel farklılıklar gibi faktörlere bağlı olarak kendi kontrolleri dışında oluşan şartlardan fazlasıyla etkilendikleri görülmektedir.

Avrupa Birliği, ekonomik potansiyeli ile bugün dünyanın en büyük ticaret bloklarından birisidir. Birlik bir taraftan ekonomik ve siyasi bütünleşme doğrultusunda öngörülen mallar, işgücü hizmetler ve sermayenin serbest dolaşımına dayalı serbest rekabet sistemi üzerine oturtulmuş, fiziki, teknik ve mali engellerin kaldırıldığı bir iç pazarın etkin bir şekilde işlenmesine çalışırken, diğer taraftan globalleşme süreci içerisinde değişen dünyadaki rekabet ile mücadele etmektedir. Bu nedenlerden dolayı, rekabet gücünü koruyabilmek için işletmelerin yeniden yapılanması gerekmektedir.

Verimlilik, etkinlik ve karlılığı da kapsayan rekabet, yaşam standartlarının ve sosyal refahın artışının önemli bir aracıdır.

Türkiye'de 1980'lere kadar artış gösteren verimlilikte, 1990'lı yıllarda azalış tespit edilmiştir. Yapılan araştırmalar ışığında, 1990'larda özellikle kamu sektöründe çağdaş teknolojileri kullanmayan ve eksik rekabet koşullarında çalışan uygun ölçekli üretim yapmayan bir sanayi yapısı olduğu gözlenmiştir. Stratejik planlama eksikliği, girdi-çıkıtı fiyatları, üretim ve verimlilikle ilişkisi koparılmış ücret sistemi, yetersiz Ar-Ge harcamaları, işgücünün düşük eğitimi, Türkiye'de verimin düşüklüğünün temel nedenlerini meydana getirmiştir.

Verimlilik açısından Avrupa Birliğine bakıldığında; Avrupa insan kaynakları, sermaye birikimi, kendi iç pazarının büyüklüğünü ve gelişimi ile hem yüksek verimliliği, hem de yüksek istihdam düzeyini sağlayacak ekonomik zemine sahip olduğu görülmektedir.

AB ile Türkiye karşılaştırıldığında, ülkemiz işgücü verimliliği AB'nin yaklaşık 1/7'si olduğu görülmektedir. Belçika, Fransa, Danimarka, Lüksembourg ve Hollanda'nın 1/4'ü, Almanya, İspanya, İrlanda ve İtalya'nın 1/3'ü İngiltere'nin 1/2'sidir.

Türkiye'nin AB'ne entegrasyonu sürecinde yapması gereken doğrudan KOBİ mevzuatını Avrupa Birliği mevzuatına uygun hale getirmektir. KOBİ'ler Avrupa Birliğine entegrasyon sürecinde ekonomik ve sosyal altyapı anlamında Avrupa Birliğinin kriterlerinde önemli bir paya sahiptir. İşsizlik, enflasyon, bölgeler arası kalkınma farkları gibi Avrupa Birliğine tam üyelik sürecini zorlaştıran sorunlara üretimi arttırıcı, istihdam sağlayıcı gücü ile çözüm getirmektedir.

Türkiye'de büyük küçük ayırımı yapılmadan, KOBİ'lerin devlet yardımlarından adil şekilde yararlanmasını sağlayacak politikaların tespit edilmesi ve yardımlar ile ilgili bürokrasinin hafifletilmesi, kurumlar vergisi istisnası, KDV iadeleri gibi uygulamaların daha hızlı işlemlerini sağlayan düzenlemeler yapılması, ihracat kredilerinin hacminin genişletilmesi ve faiz oranlarının düşürülmesi, gerekmektedir. Ayrıca uygulanacak yardım mekanizmasının hedefine ulaşım durumu

izlenmesi de önemlidir. Bu konuda ülkedeki KOBİ'ler arasında düzgün bir koordinasyon sistemi sağlayabilecek mekanizmaların oluşturulması gerekmektedir. Yardım politikaları ile ilgili olarak sınai yapının da göz önüne alınması gerekmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalar sonucunda Avrupa Birliği teşvik sistemine iyice yaklaşmıştır. Fakat önemli olan bu uyumlaştırmanın Türk KOBİ'leri üzerinde somut sonuçlar yaratmasıdır. Türkiye tarafından Avrupa Birliği kriter ve tanımlarının benimsenmesi durumunda ülkemizde faaliyet gösteren pek çok firmaya devlet yardımı yapılabileceği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Tabi ki bunun için Türkiye'nin kaynak bulması başlıca şarttır.

Teşvik sistemlerinin oluşturulmasında devletle özel sektör arasında koordinasyon sağlanması da büyük önem taşımaktadır. Ülkelerin rekabet güçlerinin arttırılmasında devlet yardımlarının katkısı tartışılmayacak önemde olmakla birlikte, siyasi ve ekonomik istikrar için de önemli bir koşuldur.

Avrupa Birliği'nin bölgesel politikası çerçevesinde sağlanan desteklerde KOBİ'ler özel bir konumda değerlendirilmiştir. Bunun asıl nedeni, KOBİ'lerin ölçekleri ve esnek yapıları itibariyle büyük sanayilerin ihtiyaç duyduğundan daha az koşullarla yetinebilmeleri ve bu nedenle belirli sanayi bölgelerinde yoğunlaşma ihtiyacı duymaksızın geniş bölgelere yayılabilmeleridir. Bu nedenle AB'de KOBİ'lerin bölgesel kalkınmadaki önemi anlaşılmış ve üye ülkelerde de özellikle geri kalmış bölgelerdeki KOBİ'lere özel araçlarla destek verilmiştir.

Türkiye açısından bakıldığında, AB kriterleri çerçevesinde (bölgede kişi başına düşen milli gelir, işsizlik oranı, yatırımların oranı, vb.) Türkiye'nin önemli bir bölümünün özel desteklerden yararlanabilecek durumda olduğu görülmektedir. Kalkınmada öncelikli yörelerde sağlanacak özel yatırım destekleri ve KOBİ'lerin farklı bir statüde değerlendirilerek teşvik edilmesi, bölge yatırımları ve istihdamı arttırarak ekonomik ve sosyal kalkınmaya önemli katkı sağlayabileceği gibi, sözkonusu bölgelerden büyük şehirlere göçün durdurulması gibi yansımalar da yaratabilecektir. Bu çerçevede

AB'deki yapısal fonların incelenmesi Türkiye'ye yönelik özgün sistemler yaratılmasında faydalı olacaktır.

Türkiye'de KOBİ'ler tüm işletmelerin %99,2'sini oluşturmakta, yaratılan istihdamın %76,7'sini, Yatırımların %38'ini, katma değer % 26,5'ini, İhracatın %12,8'ini karşılamaktadır. İşletme sayısı ve istihdamda ulaşılan düzeye, ekonomiye olan katkı açısından da ulaşılabilmesi ve Gümrük Birliği sürecinde rekabet gücünü çeken KOBİ'lere destek amacıyla, finansman, eğitim, danışmanlık, pazarlama, ihracat ve ileri teknoloji kullanımı alanlarında destek sağlanmalıdır. Bölgelerin gelişmişlik düzeylerini birbirine yakınlaştıracak bir kalkınma politikası ile birlikte az gelişmiş bölgelerde yatırımların canlandırılması ve bu bölgelerde son yıllarda gittikçe artan siyasi sorunların çözümlenebilmesi açısından tutarlı bir yardım politikası izlenmelidir.

Uluslararası pazarlara açılmada, KOBİ'lerin doğal olarak sermaye ihtiyaçları da artacaktır. Öz sermayelerinin yetersiz olması, yatırımlarının finansmanında çeşitli zorluklarla karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Ülkemizde yer alan KOBİ'lerin en büyük sorunlarından biri yeterli finansmana sahip olamamak, bunları temin edememek ve yeterli kredi teminatları sağlayamamaktır. Banka kredilerinde teminat sorunlarını çözebilmek için, Kredi Garanti Fonu uygulamasına gidilmelidir.

Türkiye KOBİ'leri Avrupa KOBİ'lerine göre çok daha düşük idari ve teknolojik düzeyde olup büyük bir finansman sıkıntısına maruz kalarak ve ülke genelindeki bilgiye erişim, kalite altyapısı, ekonomik istikrar, hukuki ve kurumsal unsurlarıyla daha olumsuz bir ortamda çalışmaktadır.

Avrupa Birliği tarafından sıralanan asgari kurumlar bakımından ülkemizde bir eksiklik görülmemektedir. Ancak AB mevzuatının uygulanabilmesi ile Türk KOBİ'lerinin iç pazar koşullarına uyumlarının gerçekleştirilmesi için ilave kurumsal kapasitelerin oluşturulmasını gerekmektedir. Türk KOBİ'lerinin finansman darboğazını gidermek için KOBİ finansmanı sahasındaki kurumların kapasitelerini arttırmak ve henüz uygulanmayan

finansman yönetimlerini uygulamak için yeni kurumları oluşturmak gerekecektir. Yenide yapılanma ya da şirket büyütme yatırımlarına hisse finansmanı sağlanmasını yönlendirecek, yönetim desteğini sermaye finansmanı ile birlikte sağlayacak kuruluşlara ihtiyaç vardır.

21. yüzyılda bilgi ve bilgiyi üreten insanın birlikteliği KOBİ'lerin uyguladığı yapısal uyum politikalarında göz ardı edilmektedir. Tek tek bireyleri değiştirmek yerine, eğitim sistemlerimizi değiştirmek daha faydalı olacaktır.

KOBİ'ler 21. Yüzyılda sanayinin temel taşlarını meydana getirirler.KOBİ'ler teknolojiyi zamanında, ve doğru olarak değerlendirerek, üretim süreçlerinde kullanmalıdırlar. Günümüzde üretim yapılarında verimliliği arttıran faktör, ileri üretim teknolojileri ile birleştirilmiş vasıflı insan kaynaklarının etkin kullanımudur. Ülkemizde ise rekabetçi bir piyasa anlayışı olmadığından vasıflı insan faktörü hep göz ardı edilmiş ve ithal edilen teknolojilerin ülkeyi kalkındıracağına inanılmıştır. Ancak teknoloji üretilmedikçe ve bu teknolojiyi kullanacak vasıflı bireylere sahip olmadığımız sürece KOBİ'lerimizin dünya rekabet koşullarında gücünü arttırmamız mümkün olmayacaktır.

Türkiye'de kaliteli bir hayata sahip olmanın sadece üniversite eğitimi yolu ile olacağı sürekli belirtilmiş ve Meslek Teknik Okullarına verilmesi gereken ilgi ve destek verilmemiştir.

AB'nde Mesleki Teknik Eğitim politikaları üye ülkelerin kültürel ve dünya görüşlerine uygun bir nitelik taşımaktadır. AB'ne hakim dünya görüşlerinden dünyaya açılma ve değişen dünyaya hızlı adaptasyon, Meslek Teknik Eğitim aracılığı ile nesillere aşılınmak istenmektedir.. Günümüzün hızla değişen dünyasına büyük oranda hakim olan belirsizlik ancak kültürel yapıya etki eden eğitim ve Meslek Teknik Eğitim'in yeniden yapılanması ve kuvvetlendirilmesi ile verilecektir. Günümüzdeki en önemli gerçeklerden bir tanesi [hiç kuşkusuz, gelişmiş ülkelerin en

hayati kaynağının insan kaynağı olduğudur. İnsan kaynağı olmadan finansal güç ve sermaye sürekli azalan kaynaklar olacaktır .

KOBİ'lerin Ar-Ge, inovasyon, eğitim, danışmanlık hizmetlerine ulaşmalarına, dolayısıyla rekabet güçlerini arttırmalarına destek olacak hizmetlerin sağlanmasına önem verilmelidir.

KOBİ'lerde kalite sistemi kurulması, günümüz rekabet ortamında adeta bir zorunluluk olmuştur. İşletmelerin toplam kalite anlayışı içinde üretim sistemleri (ISO 9000) ve ürünlerine (CE vb. gibi AB Ürün Uygunluk İşaretleri uluslararası kabul gören belgeler) yönelik uluslararası norm ve standartlarda kalite belgesine sahip olmaları uluslararası pazarlarda rekabet gücünü artıracaktır.

Ülkemizde ihracatın ithalata olan oranı AB'ye göre oldukça düşük olmakla birlikte dış ticaret hacmindeki gelişme AB'ye göre daha hızlıdır. Toplam ihracat içerisinde sanayi ürünlerinin payı hızla artmakla beraber AB ortalamasının altındadır. Ülkemizdeki KOBİ'lerin istihdam içindeki payı Avrupa ile karşılaştırıldığında oldukça düşüktür. Bu nedenle emek yoğun üretim tekniklerini kullanan KOBİ'lere yardım politikalarının izlenmesi yararlı olabilir.

Ülkemiz ihracatında yoğunlaşan ürünler (tekstil, demir-çelik, gıda) dışında, ürün çeşitlendirilmesine gidilerek dış pazarlarda rekabet gücü olabilecek katma değeri yüksek, yeni teknoloji özelliği olan ürünlerin geliştirilmesi ve ihracata yönlendirilmesi için destek sistemleri oluşturmak faydalı olacaktır.

Türk KOBİ'leri AB üyeliği gibi bölgesel bir yapılanmanın yanında küreselleşmenin tabii bir sonucu olan rekabet baskısının giderek artması ile karşı karşıyadır. Bu sebeple önümüzdeki orta ve uzun vadeli dönemde, kendilerine yönelik bir dizi fırsat ve

tehditleri bugünden görmek ve yeni rekabet şartlarına adapte olmak için adımlar atmak zorundadır.

KOBİ'lerimizin ekonomi içindeki çok önemli fonksiyonlarını yerine getirmeleri ve Türkiye ekonomisini AB yolunda 21.yy'a başarıyla taşımaları için, KOBİ'lerimizin sorunlarına, destekleyici ve teşvik edici yeni yaklaşım ve modellerle çözümler bulunmalıdır. Bunlar yapılmadığı takdirde, teknolojilerini yenilemeyen, esnek üretim yapamayan, üretimini pazarlayamayan, kaliteye yönelmeyen, standartlara ulaşamayan KOBİ'lerimiz sorunlarla karşı karşıya kalır.

AB içerisinde başarılı olabilmek için AB'nin sunduğu avantajları ve içerisinde barındırdığı dezavantajları ayrıntılı olarak analiz edebilen ve bu analizler ışığında kendisine yön belirleyen bir yönetim kullanılmalıdır.

Dünyada rekabetin hızla arttığı küreselleşme sürecinde KOBİ'lerimizin sorunlarının çözülebileceğine ve rekabet güçlerinin artırılacağına inanılmaktadır. KOBİ'lerimiz, ihtiyaç duydukları teşvik ve yardımları, uygun piyasa koşullarında sağlayabilecekleri ölçüde, hem ekonomimiz dinamizm kazanacak hem de AB ve dünya ekonomisiyle bütünleşme yolunda ilerlemiş olacağız. Avrupa Birliğine adaylık sürecindeki ülkenizin, yukarıda önerdiğimiz çerçevede KOBİ politikalarını yeniden gözden geçirmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

AB Avrupa Komisyonu Temsilciliği "AB Bölgesel Politika 'yerel kaynakların ekonomik gelime için harekete geçirilmesi' ", Ankara, 2000

AKAN, Murat, "AT'da Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler ve Türkiye", **İKV Yayını**, Yayın No: 57, Ankara, 1988

AKDEMİR, Ali, "AT İşletmeleriyle Bütünleşmede Teknolojinin Stratejik Yönetimi", **Anadolu Üniversitesi Yayınları**, Eskişehir, 1992

AKPINAR, A.; İ., ÇEVİK, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf-Sanatkar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler " **TESKOMB**, Ankara, 2001

AKGEMCİ, Tahir, " KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler ", **KOSGEB Yayınları**, Haziran 2001

AKIN, B, "Küçük İşletmelerde Büyüme ve Örgütsel Sorunlar", **Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F Dergisi**, Sayı:3, 2003

ALAGÖZ, Aylin; Rana, BİRDEN, "AB'de KOBİ'lere Yönelik İşletme Politikası ve Destek Mekanizmaları" **İKV**, Sayı:147, Eylül-Aralık 2000

Ankara Sanayi Odası, "KOBİ'ler İçin Bir Finansman Kolaylığı : Kredi Garanti Fonu Türkiye'de Nasıl İşliyor?" **Asomedya**, Ocak 1997

Ankara Sanayi Odası, "KOBİ'ler AB Yardımlarına Hazır mı?", **Asomed Özel Ek**, Kasım 1996

ATİK, H; S, SEZER, "Avrupa Birliği Entegrasyon Sürecinde Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Sorunları: Kayseri ve Nevşehir Örneği", **I. Orta Anadolu Kongresi**, Nevşehir, 2001

ALPUGAN, Oktay, **Küçük İşletmeler, Kavramı, Kuruluşu ve Yönetimi**, Der Yayınları, Ankara, 1994.

ARAS, G; A, MÜSLÜMOV, "Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisinde KOBİ'lerin Yeri: Finansman, Ekonomik Sorunları ve Çözüm Önerileri", **21. Yüzyılda KOBİ'ler Sempozyumu**, Gazi Magusa, KKTC, 2002

ARNAU, R., Alain Denis,(1999),Network 3 Finance&Management Second React Annual Conference.

Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, **Avrupa Birliği ve Türkiye**, Ankara, T.C Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Ekim 1999

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, "AB- Türkiye Ortaklık Konseyi", **Güncel Avrupa**, Mart-Mayıs 1997

BOZAĞAÇLI, Elif, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de KOBİ'lere Yönelik İhracatı Teşvik Politikaları", Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sol.Enstitüsü, Çanakkale, 2003

BUSİAD'dan Bakış Dergisi "Türkiye'de KOBİ Gerçeği" Eylül-Ekim, Sayı: 56, 1996

BURNS, Paul; Jim, DEWHURST, **Small Business in Europa**, London: Macmillan Education Ltd, 1986

ÇARIKÇI, E., "43 Soruda Dünya ve Türkiye Dış Ticaretinde Gelişmeler ve Türkiye'nin ihracatı Teşvik Tedbirleri", **ATO Yayınları**, 2001

ÇETİN, C, **Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi**, Der Yayınları, İstanbul, 1996

CEYHAN, Haluk, , **Türkiye ile AET arasında Bir Ortaklık yaratan anlaşma-Ankara anlaşması, Türkiye-AT 25 ortaklık yılının değerlendirilmesi**, TCMB, 1990

DELİCE, Güven , KOBİ'lerin İhracata Yönlendirilmesinde Finansman Destekler: Türk Eximbank Kredileri Üzerine Bir Uygulama"**1.Orta Anadolu Kongresi 'KOBİ'lerin Finansman Sorunları**", KOSGEB Yayını Ankara, 2001

DEMİR D.-KARAKAYALI A, "Dış Ticaretimizde KOBİ'lerin Yeri ve Önemi", **DTM Dergisi**, S:181, Ankara, 1999

DEMİRCİ, Rasih; Aişe, AKPINAR,; İzzet, ÇEVİK, "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Esnaf-Sanatkarlar Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler", **TESKOMB Yayını**, Ankara, 2001

DİE, 1970,1980,1992,1993,1994 Genel Sanayi ve İşyeri Sayımları ile Türkiye Ekonomisi İstatistik ve yorumları

DİKEN, Ahmet, "Büyüme Sürecindeki KOBİ'lerin Problemleri ve Yeniden Yapılandırılması", **Yeni İpek Dergisi**, Ankara, 1996

DİLİK, B; M, DURAN, "Türkiye' DE Uygulanan KOBİ Teşvik Politikası ve Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi", **Hazine Dergisi**, 1998

DOĞAN, Tacettin, "Türkiye'de Uygulanan Teknoloji Politikalarının İmalat Sanayi ve Dış Ticaret Üzerindeki Etkileri" **İGEME'den Bakış Dergisi III. Dış Ticaret Gençlik Kurultayı** , Ankara, 2000

DODGOSÜ, Mark; Rotwell, ROY, "Technolog Strategies in Small Firms" **,Journal of General Management**, Volume:17, No:1

DOĞAN, Muammer, **İşletme Ekonomisi ve Yönetim**, Genişletilmiş Yeni Baskı, İzmir, 1995

DPT, "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu", **Ankara:DPT Yayınları**, 2000

- DPT, "Temel Ekonomik Göstergeler", **DPT Yayını**, Ankara, Aralık 2001, s.3. ve s.11.
- DPT, "Küçük Sanayi, VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı", **Özel İhtisas Raporu**, Ankara, 1989
- EGE, Ayşe; Ufuk, ACAR, "Avrupa Topluluğu ile Gümrük Birliği Kapsamında Küçük ve Orta Boy İşletmeler", **KOSGEB Yayını**, Ankara, 1994
- EIM Small Buusiness Research and Consultancy Estimated By EIM Business Policy Research; Esitimated Based On Eurostat's SME Database. Also Based On European On European Economy, Supplement A, June 2001 ve OECD: Economic Outlook Outlook
- EKİN, Nusret, "Küreselleşme ve Gümrük Birliği", **İTO**, İstanbul,1999
- Ekonomik Forum, "AB'de KOBİ'ler Nasıl Desteleniyor", Mayıs 1997
- Ekonomik Forum, "KOBİ Kredilerinde Düşüş", 2002/2
- Ekonomik Forum Dergisi, "KOBİ Teşvikleri Firmaların Yüzde 5'ine", Yıl: 5, Sayı: 11, 15 Kasım 1998
- Ekonomik Trend Dergisi, "KOBİ'ler Devlet Desteği Altında" Sayı:45, Yılı:4, Kasım, 1996
- EREN, E, **Yönetim ve Organizasyon(Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)**, Beta Yayınları, İstanbul, 2001
- EREN, Erol, **Yönetim ve Organizasyon**, Beta Yayını, İstanbul, 1996
- ERKAN, Mehmet ; Ali, ELEREN, "Küreselleşme Sürecinde KOBİ'lerin Yeniden Yapılandırılması ve Bir Model Önerisi", **1. Orta Anadolu Kongresi 'KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları'**,KOSGEB Yayını, Ankara,, 2001
- ERKUMAY, M. Aslı, "KOBİ'lerin Sermaye Piyasası Olanaklarından Faydalandırılması" SPK Ortaklıklar Finansmanı Dairesi, 2000
- European Commission, **The European Observatory for SMEs Sixty Report**, European Commission Publication, 2000
- ETO, "KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri", Temmuz 2001, s. 81
- GÜNGÖR,Ersin, "KOBİ'lerde Teşvik ve Uygulamalı KOBİ'lerin Aldıkları Teşvik Belgeli Krediler", **Yüksek Lisans Tezi**, Celal Bayar Üniversitesi, Sos. Bil. Enstitüsü, Manisa, 2003
- GÜNUĞUR, Haluk, **AB ve Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri Semineri**, AB Bütünleşmesinin Tarihsel Gelişimi, TCMB, Ankara, 1995
- Hazine Müsteşarlığı
- ITC (Internation Trade Center): "Business and Multilateral Trading System International Marketing and the Trading System".**UNCTAD.GENEVA**, 2001

İNECi, Barbaros, "Avrupa Topluluğu ve Türkiye’de Sübvansiyonlar", Marmara Üniversitesi, AT Enstitüsü, İstanbul, 1993

İNECi, Barbaros, "Avrupa Topluluğu ve Türkiye’de Sübvansiyonlar", İstanbul Sanayi Odası ve M. Ü. AT Enstitüsü, 1996

IMF WORLD ECONOMIC Outlook, October 2000, www.kosgeb.gov.tr,ITC(International Trade Center):’Business and Multilateral Trading System International Marketing and the Trading System’.UNCTAD.GENEVA-2001

İKV "Avrupa Birliğinin Bölgesel Kalkınma Politikası ve Türkiye’nin Uyumunu", İstanbul, 2001

İKV "Avrupa Birliğinde Teşvik Sistemleri; İlkeler ve Uygulamalar", Sayı: 127, İstanbul, 1994

ALGAN, N; B, İZGİ, "AB’ne Uyum Sürecinde KOBİ’lere Yönelik Devlet Yardımları", **Krizden Çıkışta KOBİ’lerin Yapılanması ve 2000’li Yıllar için Değişim Stratejileri Paneli, Çukurova Üniversitesi, İİBF, 2000**

İKV, "Avrupa Yatırım Bankası ve Türkiye’ye Sağlanan Kredi İmkanları", No: 166, İstanbul, 2001

İKV "Beyaz Kitap" **İKV Dergisi**, Sayı: 118, Mart- nisan 1994

İMKB Konferans ve Panel Serisi, "KOBİ’lerin Sermaye Piyasasına Katılımı" , **19 Nisan 2000 Paneli**, Emir Ofset Matbaacılık ,2000

İTO, "Özel Sektörün Kullanabileceği Krediler,Seminer 22.04.2003" Yayın No:2003-23

İzmir Ticaret Odası, "KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri", Yayın No:20, İzmir, 1995

İzmir Ticaret Odası " KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri" Yayın No:20 İzmir, 1995

KARAKUŞ, Ahmet, "KOBİ’ler ve Standartlar", **Gümrük Birliği sürecinde KOBİ’ler Semineri**. İstanbul: Türkiye-AB derneği İstanbul Şubesi Yayınları, Yayın No : 6. 2000

KARATAŞ, Süleyman, **Sanayileşme Sürecinde Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Bürokratik Yükün Kaldırılması ve AT Ülkelerinde Bu İşletmelerin Durumları**, Veli Yayınları, İstanbul, 1991

KARLUK Rıdvan, **Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim Yapısal ve Sosyal Değişim**, Beta yayınları, İstanbul, 1999

KOÇEL, T, **İşletme Yöneticiliği: Yönetici Geliştirme, Organizasyon ve Davranış**, İstanbul, 1993

KOSGEB "AB’de Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları", **KOSGEB**, Ocak 2001

KOSGEB "AB KOBİ Mekanizması ve KOBİ Politikaları", Nisan 2005, Ankara

KOSGEB "Gümrük Birliği Sürecinde Mali Yardımların KOBİ'lere Etkisi", **KOSGEB**, 1998

KOSGEB "**Saha Araştırması Ön Değerlendirme Raporu**" Ankara, Aralık 2004

KÜÇÜKÇOLAK, R. Ali, "KOBİ'lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü", **İMKB Yayını**, İstanbul, 1997

LEVENT, B, "Süper Krediler Şirket Bekliyor", **Capital Dergisi**, 2003

Main Result From The 2002 Observatory Of European SMS

Manisa Ticaret ve Sanayi Odası "Manisa İlinde KOBİ'lerin Sorunları ve Çözüm Önerileri", **Manisa Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları**, Manisa, 1997

MEMİŞ, H; S, PAKSOY, "KOBİ'lerin Ekonomik Göstergeler İle Değerlendirilmesi", **Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, 1999

MÜFTÜOĞLU, Tamer, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler KOBİ'ler**, Turhan Kitapevi, Ankara, 1998

MÜFTÜOĞLU, Tamer, **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler; Sorunlar ve Öneriler**, 2.Baskı, Desen Ofset A.Ş., Ankara, 1991

Observatry Of European SMSs 2002/No.1, Highlights From The 2001 Survey

Organisation For Economic Co-operation and Development, **OECD Small and Medium Enterprise Outlook: Enterprise, Industry and Services**, Organisation For Economic Co-operation and Develoment, Paris, 2000

ÖREN, Kenan, "Gümrük Birliği'nin Türk KOBİ'leri Üzerindeki Etkisi", **KTO Yayını**, Konya, 1999

ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmasında Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Örnekleri", **KOSGEB Yayını**, Ankara, 1997

ÖZGEN, Hüseyin; Selen, DOĞAN, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslar arası Pazarlara Açılmasında Karşılaştıkları Yönetim Sorunları ve Çözüm Örnekleri", **Dış Ticaret Dergisi**, Yıl:3, Sayı:9, 1998

PİYALE, Ayfer, "Dış Ticarete Standardizasyon ve KOBİ'ler", **Dış Ticaret Dergisi**, Ankara: DTM yayını, Aralık-1996

Remi Gazete, Tebliğ No: 2000/2 ve 2001/1 29.01.2000 tarihli **Resmi Gazete**, Sayı: 23948 "Eğitim Yardımı" ve "İstihdam Yardımı"

Resmi Gazete, 18.01.2001, Sayı: 24291, Karar Tarihi:21.12.2000, Karar sayısı:2000/1822, "Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar", **Resmi Gazete**

Resmi Gazete, 21 Ekim 2003 Gün ve 25266 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 13 Ekim 2003 Gün ve 2003/6286 Sayılı 2004 Yılı Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Bakanlar Kurulu Kararı Eki "Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2004 Yılı Programı" **Resmi Gazete**, Sayı:23271

SARIKAYA, Birgül Tosyalı, "KOBİ’lerin Türkiye ekonomisindeki Yeri", **İzmir Ticaret Odası Dergisi Ekonomik Vizyon Özel Rapor**, Temmuz – Ağustos 1995

SARIASLAN Halil , "İmalat Sanayindeki Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Durumu ve Sorunları", **Dış Ticaret Dergisi**, KOBİ Özel Sayısı, Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayını, Ankara, Aralık 1996

SAYIN, Meral; FAZLIOĞLU, M. Akan, **Avrupa Birliği’nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları**, Ankara, Ocak 1997

SAYIN, M.; FAZLIOĞLU, M. Akan, " Avrupa Birliği’nde KOBİ Destekleme Programları ve Diğer Teşvik Araçları", **KOSGEB**, Ankara

SAYKU, Okan, "KOBİ’ler Gümrük Birliği Kısacında " , **Girişim**, Nisan 1995, s.4

"Socrates-Erasmus",
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/erasmus_en.html

SÖĞÜT, M. Atilla, "Avrupa Birliği’nde Devlet Yardımları ve İmalat Sanayinde Uygulamaları", **KOSGEB Yayını**, Ankara, Eylül 2000

SÖĞÜT, M. Atilla, "İmalat Sanayilerinde Uygulanan Devlet Yardımları", **KOSGEB**, 2001

SÖYLEMEZ, Ufuk, "Türkiye’nin Teşvik Sisteminde Bazı Yenilikler İhtiyacı Var", **Asomedy Dergisi**, Mart1997

SÜER, İrfan, "Küçük ve Orta Ölçekli Mobilya Sanayinde " Sektörel Dış Ticaret Şirketleri" İhracat Modelinin Uygulanılma İmkanları." **Yayınlanmış Doktora Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1995

SZONYİ, J.Andrew, **Small Business Management Fundamentals**, USA, 1991

ŞAHİNÖZ, A, "Dünya Ticaret Örgütü ve AB’nde Teşvikler", 2000

ŞENYURT, Deniz, **Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Avrupa Topluluğu’nda ve Türkiye’de Teşviki**, , Türkiye Giyim Sanayicileri Derneği, Ankara, 1995, s.122.

ŞİMŞEK, M. Şerif, **Yönetim ve Organizasyon**, Damla Ofset, Konya, 1997

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı

TEKİN, Kaan Alpay.,’’ TOSYÖV, Ekonomik Koperasyon Borsası ve KOBİ’ler’’,**Girişim**, Mayıs - Haziran 1997

TESK "TESK’in Kırkıncı Yılında Esnaf ve Sanatkarlar", Eser Matbaacılık, Ankara, 1994

TOSYÖV "Teknoloji Altyapısı İçin İlk Adım" **Girişim**, Ekim-Kasım-Aralık 1995, s. 36

Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği, "Avrupa’nın Bütünleşme Tarihi ve Türkiye’nin AB Yolu ", **19 Mayıs Gençlik ve Avrupa Günü**, Mayıs 2002

Türkiye Vakıflar Bankası, **Gümrük Birliği’nin Türkiye Ekonomisi’ne Muhtemel Etkileri**, Ankara, Vakıfbank Araştırma Dizisi 1

ULUDAĞ, İlhan; Vildan,SERİN, **Türkiye’de KOBİ’ler: Yapısal ve Finansal Sorunlar Çözümler**, Ankara, 1992

ULUDAĞ, İhsan; Vildan, SERİN, "Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler"**İTO Yarınları**, Yayın No:25, 2000

ULUDAĞ, İlhan; Vildan, SERİN, "Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Yapısal ve Finansal Sorunlar, Çözümler", **İstanbul Ticaret Odası Yayınları**, Yayın No:1991-25, İstanbul, 1991

UZAY, Şaban; Ergün, KÜÇÜK, “Leasing, Factoring ve Barter Finansman Tekniklerinden KOBİ’lerin Yararlanma Düzeylerinin Araştırılması: Kaysesi Örneği”, **I. Orta Anadolu Kongresi** “KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları”, KOSGEB Yayını,Ankara, 2001

QUAYLE, Micheal, "Purchasing in Small Firms", **European Journal of Purchasing and Supply Management**, N.8, Elsevier Scimce Inc., Englan, 2000

W, B, " Small and Medium- Sized Establishments in Western Europa", **New Firms and Regional Development in Europa** (Ed:Dec. Keeble-Weger, D.-C.) London; 1986

ZİPPEL, Walfdieter, "Sanayide Yardım ve Teşvikler" **İSO Yayını**, 20-21 Mayıs 1992

İNTERNET KAYNAKLARI

AB KOBİ Destek politikası “Ekonomik Büyümenin Motoru”,
<http://deltur.ccc.eu.int/abkobi.rtf>

"AB KOBİ Destek Politikası, ‘Ekonomik Büyümenin Motoru’",
<http://www.deltur.ccc.eu.int/abkobi.rtf>

"AB Kobi Politikası",
<http://www.gaziantepeic.org/index.php?sf=13>

" Avrupa Birliği’nin Ortak Balıkçılık Politikası",
<http://www.deltur.ccc.eu.int/default.asp?lang=0&ndx=9&ord=2&key=11655>

"Comenius European Cooperation on School Education",
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/index_en.html

Contribution Of Smaller Firms,
http://www.dti.gov.uk/comp/benchmark/pdf_file/contrib.pdf

European Commission Enterprise Directorate General, **European Union Support Programmes for SMEs** An overview of the main funding opportunities available to European SMEs, 2003, http://www.insme.info/documenti/EEI_EU_Funding_for_SMEs.pdf

European Commission Community Research, **The Sixth Framework Programme in brief**, The brochure is focused on the European Community Framework Programme. A similar brochure is available for the Euratom Framework Programme on nuclear research, December 2002 Edition
http://europa.eu.int/comm/research/fp6/pdf/fp6-in-brief_en.pdf

"Grundtvig: Adult education and other educational pathways",
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html

<http://www.tkb.com.tr/>

<http://www.kgf.com.tr/v6/2amac.htm>

<http://www.kobinet.org.tr/hizmetler/bilgibankasi/finans/003d.html>

<http://www.abchukuk.com/makale13.html,2003>

<http://www.dto.org.tr/bilgi/kaynak/rehber.html>

İKV "AB'de KOBİ Destek Mekanizmaları ve Türkiye", **2005, 96/280/EC sayılı Tavsiye Kararı, 2005**

Kaynak : http://www.europa.eu.int/comm/enterprise_policy/sme_definition/index_en.htm

KASAP, Gülay, Coşkun . "Türkiye'deki KOBİ'ler ve Gümrük Birliği Bariyerleri",
<http://iktisat.uludag.cdu.tr/dergi/5/gulay2/gulay2.html>

"KOBİ'lere Yönelik AB Bilgileri",
<http://www.kobi.org.tr/abbilgileonardo.php>

" 'Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun' Kanun No: 3624, Kabul Tarihi: 12.4.1990, **Resmi Gazete**, 20498; (20 Nisan.1990)" <http://www.kosgeb.gov.tr/KOSGEB/kanun.asp>

MORGİL, Orhan, "Ekonomik açıdan Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve Gümrük Birliğinin işleyişi", http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi id=650&id=39

"Multiannual Programme For Enterprise&Entrepreneurship, İn Particular For Small And Medium Sized Enterprises 2001-2005",

http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/mult_entr_programme/programme_2001_2005.htm

T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), (2003/12), Yüksek planlama kurulunun 22 Aralık 2003 Tarih ve 2003/61 Sayılı Kararı, Ankara, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>

T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), (2003/12), Yüksek planlama kurulunun 22 Aralık 2003 Tarih ve 2003/61 Sayılı Kararı, Ankara, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>

"Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, 'Üç Aylık Faaliyet Raporu' "
http://www.tmsf.org.tr/raporlar/TMF%203%20AYLIK%20FAAL_25DDYET%20RAPORU.doc

T.C. Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), (2003/12), Yüksek planlama kurulunun 22 Aralık 2003 Tarih ve 2003/61 Sayılı Kararı, Ankara, <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/o-ukp.pdf>

Türkiye Sanayi Politikası(AB Üyeliğine Doğru), <http://ekutup.dpt.gov.tr/sanayi/tr2003ab.pdf>

Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş.'nin İnternet sitesi
(http://www.eximbank.gov.tr/html_files/istKrediler.html)

www.tkb.gov.tr/krediler,2004.

www.adaso.org.tr/meksa.php, 2004

ÖZNUR ŞAKLAK

Kırıkkale, 1982

e-mail: oznursaklak@mynet.com

EĞİTİM

1995-1998 Ankara Gazi Lisesi ,Ankara

1999-2004 Kırıkkale Üniversitesi ,
İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi
İktisat Bölümü (Lisans)

2005-2008 Kırıkkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Bölümü (Yüksek Lisans)

Projeleri :

- Türkiye de Kamu Hukukunun İşleyişi ,
- Ücret Sisteminin Çalışma Performansı Üzerindeki Etkisi ,
- 31 Mayıs-2 Haziran 2007 tarihleri arasında Kırıkkale’de düzenlenen VI. Anadolu İşletmecilik Kongresinde, kongre kitabında yayınlanan "Türkiye’deki KOBİ’lerin Genel Yönetim Sorunları" adlı bildiri sunmuştur.

BİLGİ VE BECERİLER

Bilgisayar : Windows, SPSS, Winqsb, Word, PowerPoint, Excel

Yabancı Dil : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

2004-.... As Medikal Tekstil San.Tic. Ltd. Şti , Ankara (Dış Ticaret Departmanı)

2004-..... İlk Umut Dersaneleri (Para ve Banka,Uluslararası İktisat ,Devlet Bütçesi,
Finansal Ekonomi , İktisat Tarihi derslerinde öğretmenlik)

DİĞER BİLGİLER

Kişisel Özellikler Üretici, takım çalışmasına uygun, sorumluluk sahibi, yeniliklere açık,
Araştırmacı,dinamik

Sertifikalar Sürücü Belgesi (Sınıf: B)
M.E.B Bilgisayar İşletmenlik Sertifikası
M.E.B İngilizce Sertifikası